

simul calefieret à reliquis tribus palmis ipsius agentis calidi; quia reliquæ partes agunt in B. frigidum, nec nisi per quartum palmum actionem possunt transmittere, cum nihil agat in distans, quin prius agat in propinquum. Igitur quartus palmus simul calefieret, atque adeo eius calor in eadem parte simul minueretur, & augeretur; minueretur, inquam, à B. & augeretur ab A. Idem verò absurdum colligi potest, si agentia loco dissita mutuò patiantur. Sequitur enim aerem interiectum simul contrarijs motibus cieri. Nam neque tunc B. ab A. calefieri, neq; A. frigesieri à B. nisi per intermedium aerem potest. Quare si dum A. calefacit B. frigesit à B. necessum planè est interpositum aerem simul incalescere, & refrigerari.

Denique non omne id, quod aliud loco mouet, ab eo mouetur, ut Aristoteles in lib. de motu anim. dicit, patetque in magnete attrahente ad se ferrum, & in eo, qui lapidem deiecit, aut iaculum intorquet. Sed par videtur esse ratio in eo, quod alterando agit. Non ergo id, dum agit, necessariò patitur.

ARTICVLVS II.

NEGARI NON POSSE MUTUAM

actionem, & passionem inter agens & patiens,

& in ea re explicanda non rectè

quosdam philosophari.

CAETERUM, qui reciprocam agentis, & patientis actionem negat, & sensui, cuius, hac præsertim in re, magna auctoritas est, & rationi, & Peripateticæ disciplinæ refragantur. Sensui, quia videmus, si quis frigidæ aquæ calidam permisceat, manere aquam cum medio quodam temperamento caloris, & frigoris. Siquis item manu glaciemprehendat, hanc liquefcere, illam perfrigerari. Præterea, quia in nutritione experimur, non solum alimentum à nostris membris vi caloris confici, & absumi; sed membra ipsa ab alimentis affici; adeo ut ex diuturno, & frequenti pituitosi cibi vsu interdum caro albescat, & mollis fiat, atque in morbum, quem Medici Leucophlegmatiam appellant, incidat. Rationi quoq; aduersantur, quia ut Aristoteles capite septimo, huius libri text. 50. differebat, agens & patiens, de quibus in præsentī sermo est, ex se aptitudinem habent, ut alterum alterius impressionem recipiat. Quare si aliunde nihil oblit, ab se mutuò patientur. Præterea idem confirmatur, quia sublata repassione tolleretur mistorum corporum ortus, cum hic haudquaquam esse possit, nisi summæ elementorum qualitates mutua contrariorum actione fracte, ac remissæ ad temperiē quandam mixtis corporibus idoneam reducantur. Item non gigneretur tertium elementum ex duorum congressu; siquidē hoc tunc gignitur, cum neutrum alterum omnino vincit, sed agendo,

Tt 2

& ad-

De Leuco-
phlegmatia,
quæ est spe-
cies intercu-
tis vide Cel-
sum lib. 3. c.
21.

Confirmā-
tio ab expē-
rientia.

à ratione.

Ex consensu
duorum ele-
mentorum ut
gignatur ter-
tium.

Mutua actio
contrariorum.

Aristot.

Avicenn.
Galen.Opinio Mar
filij.

Refellitur.

Sententia Cal-
culatoris.

& patiando utrūque ad medium reducitur, vt docet Aristoteles lib. 2. huius operis cap. 4. Adimeretur quoque Medicis confectio medicamentorum, quæ ab ipsis composita nuncupantur: hæc enim non constant, nisi cum simplex medicamentum impensè calidum, frigidūve permistione, & reactione contrarij remissius fit. Sanè verò mutua hæc contrariorum actio à natura, quæ perpetuitati quam maximè studet, comparata est, & quasi lege sancita, vt res caducæ earum, quæ se à naturali statu dimouent, insolentiam retunderent, ac morarentur, atq; ita diuturniores esse possent. Denique qui repassione negant, Aristoteli contradicunt, eam multis in locis astruente, vt 3. Physic. cap. 2. text. 8. & 16. & hoc in libro cap. 7. & 10. & lib. 2. cap. 4. & vberius 4. lib. de gener. anim. cap. 3. vbi ita scripsit. Omne agens patitur, etiam à patiēte, vt quod secatur, hebetatur ab eo, quod secatur; quod calefcit, refrigeratur à calefciente; denique quodcūq; mouet, excepto primo, mutuò mouetur aliquo motu. Idē approbat cōmunis schola Medicorum, vt videre est apud Auicennam 1. Fen. doct. 1. cap. de complexione, & Galenum. 3. Symptom. cap. 2. & 3. de temperamentis cap. 5.

Est tamen inter eos, qui nostram hanc assertionem amplectuntur, non parum dissidij in explicanda ratione, qua prædicta perpessio exercetur. Nonnulli, quos refert Marsilius hoc in lib. quæst. 19. art. 3. putant agens non à patiēte repati, sed à cælestium corporum influxu, qui dum ad mixtionē, generationemque rerum promouēdam in commune concurrat, fortioris agentis vim refringit, ac temperat. Hæc sententia nobis minimè placet; primum quia repugnat Aristoteli locis paulò ante citatis asserenti agēs ab ipso patiente repati. Deinde quia rationi quoque aduersatur. Nam cum agens, vt superius argumentabamur, in potentia sit, vt ab eo, in quod agit, repatiatur, non est cur ad cælestem vim confugiamus.

Alia est opinio Richardi Suifeth, quem Calculatorem vocant, tractatu 7. de reactione, in quam etiam concessere nonnulli è familia D. Thomæ. In eademque Commentatorem 4. Meteor. lib. fuisse aliqui putant. Hi volunt repati agens à patiente, non tamen per se (saltem in eadem parte subiecti) id est, non secundum eandem qualitatem, per quam agit; sed secundum aliam; vt cū ignis aquam calefacit, agere quidem per calorem in frigus, repati autem per siccitatē ab humore aqueo. Facet nihilominus Calculator posse agens secundum eandem qualitatem, qua agit, ex accidente repati, etiam in eadem parte, quomodo dum ignis siccitas ab humiditate aquæ remittitur, ab eadem quoque humiditate per accidens calor minuitur. Item posse pati per se ipsum secundum eandem qualitatem in diuersis partibus subiecti v. g. si sit agens pedale A. calidum habens alias partes calidas sexto gradu, alias secundo: item si sit agens pedale B. frigidum continens alias partes frigidas sexto, alias secundo gradu: A. per partes calidas sexto gradu agere in B. secundum partes frigidas secundo gradu, & B. reagere per partes frigidas sexto gradu in A. secundum partes calidas secundo gradu.

Quod

Quod si agens, & patiens sint vniformiter calida, & frigida, vnum non agere in alterum.

Hoc etiam placitum à veritate aberrat. Et quidem quatenus asserit agens non repati secundum eandem partem mox impugnabitur: prout autem negat repati per eandem qualitatem ex eo conuincitur, quia sensuum testimonio repugnat, siquidem experientia notum est, cum aqua calida in frigidam infunditur, quātūlibet hæc vniformiter frigida sit, et illa vniformiter calida, tam calorem illius, quā huius frigus remitti, cū interim humiditas nulla ex parte minuatur. Deinde quia si darentur duo corpora, vnum calidum siccitatis expers, alterum frigidum expers humiditatis, haud dubiè in se vicissim agerent, cū vtrūq; esset in potentia ad alterius qualitatem recipiendam; & tamen non iā ex accidente, sed per se, & calor à frigore, & frigus à calore remitteretur.

Impugnatur.

Tertiam opinionem secutus est Guilielmus Hentisberus sophista non ignobilis in vltimo sophismate, vbi captiosa argumentorum probabilitate, etsi non inficietur inter agens, & patiens vniformia (quod negabat Calculator) dari actionem, & passionem secundum eandem qualitatem; contendit tamen agens non secundum se totum, sed secundum aliquam sui partem repati; quia quātūlibet patiens imbecillum fuerit, & iniquo Marte congrediatur, semper aliquam agentis particulam vincet; vt autem totum superet, nullatenus videtur fieri posse; cū id, quod ab alio vincitur, ipsum ab alio integram reportare victoriam, impossibile sit. Sed neque Hentisberus rectè sentit, tum quia palam experimur interdum id, quod agit, se toto repati, vt dum calida frigida infunditur; tum etiam quia alioqui nulla esset misti generatio. Necessum est enim elementa, è quibus mistum coalescit, secundum se tota refringi. Tum denique, quia cū patiens intra virtutis suæ sphaeram totū agens cohibere possit, non est, cur ex vtraq; parte inter totum agens & patiens actionem dari posse inficiemur. Atque his rationibus profligata etiam manet sententia Calculatoris, quatenus aiebat dum agens repatitur secundum eandem qualitatem, non posse in eadem subiecti parte repati.

Opinio Hentisberi.

Confutatur.

ARTICVLVS III.

REPASSIÖNEM FIERI, DVM VNI-
us qualitatis actiuitas alterius re-
sistentiam vincit.

Igitur superioribus sententijs reiectis, nostra conclusio sit. Agens repatitur per se à patienti secundum eam qualitatem, qua agit, non ex parte duntaxat, sed nonnunquam etiam totum. Hæc conclusio est D. Thomæ in 4. sent. dist. 11. q. 1. art. 3. quæstiunc. 3. Themistij. 3.

Conclusio.

Physic. com. 8. Heruæi de vnit. form. quæst. 15. Marsilij hoc lib. quæst. 19. Saxonæ quæst. 16. Thienensis in tract. de reactione, & aliorum copulurum, eliciturque ex doctrina Aristotelis locis ante citatis. Intel- ligenda tamen erit cum ea moderatione, quam articulo proximo subijciemus. Ac tametsi illius veritas ex ijs, quæ hætenus differui- mus, plana videatur; tamen vt res magis eluceat, quadam obser- uanda erunt. Primum in omni actione, de qua loquimur; vtrobique tam in eo, quod agit, quàm in eo, quod patitur, & actiuitatem, & resi- stentiam cerni. Item resistentiæ nomen trifariam vsurpari. Nimirum pro resistentia negativa, priuatiua, & contraria. Negatiua consistit in sola incapacitate, & ineptitudine subiecti ad recipiendam formã. Quo modo corpus cæleste dicitur resistere ignis calori, cuius incapax est. Priuatiua, quæ etiam passiuæ à philosophis vocatur, est, qua subiectũ esto aptum sit ad recipiendam formam ab agente, ei tamen aut neuti- quam, aut ægrè cedit, & eius actionẽ remoratur, verũ sine vlla actione: vt cum prædurum saxum, frangere nitenti; & naui, trahere conanti immota obsistit. Denique resistentia cõtraria est, qua quippiã actione sua cum aduersario congregitur, eiusque vim contra pugnando, quoad potest, debilitat, vt cum igni resistit aqua per calefactionem, eius ca- lorem remittendo, actiuitatemque retardando.

Triplex resi-
stentia.
Negatiua.

Priuatiua.

Contraria.

Discrimen
inter resisten-
tiam secun-
do, & tertio
modo.

Ordo actiui-
tatis i qua-
litatibus.

Omissa ergo resistentia negatiua, quæ in rebus alterationi obnoxijis, de quibus tantũ hoc loco agimus, locum non habet; siquidem ex om- nes sunt participes primarum qualitatum, in quibus alteratio versatur: aduertendum est hoc esse discrimen inter resistentiam secundo, & ter- tio modo acceptam, quod hæc sit æqualis actiuitati, cũ per eam tantũ resistatur, quantum per actiuitatem de contrario expellitur: illa verò interdum actiuitate maior sit, interdũ minor, vt experiri licet in qua- litatibus primis, inter quas calor, & frigus magis actiua sunt, quàm sic- citas, & humiditas. Porro autem ratio actiuitatis, & resistentiæ pas- siuæ non consistit in latitudine graduum, cum hæc in quatuor primis qualitibus par esse queat existentibus inter se inæqualibus resisten- tia, & actiuitate earundem. Igitur actiuitas consistit in maiori agendi efficacitate, & acrimonia, quam ex celeritate, qua agens id, quod pa- titur, sibi assimilat, deprehendimus. Resistentia verò in difficultate patiendi, quæ quanto maior est, tanto patiens impressionem agentis tardius admittit, immò & aliquando eam ex toto respuit.

Est autem hic ordo quoad actiuitatem in ijs qualitibus; calor pri- mum locum vendicat, siquidem compertum est ignem vi caloris cele- rius ac promptius materiam corripere, suumque effectum producere, quàm aliud quoduis elementum vi alterius qualitatis: secundum locum obtinet frigiditas: tertium humiditas: postremũ siccitas. Quoad resi- stentiam verò conuerso modo res habet. Nam siccitas omnium acerri- mè repugnat; eaq; causa est, cur morbi, qui in siccitatem labuntur, dif- ficilius curentur. Secunda in resistendo est humiditas: tertia frigidi- tas: quarta caliditas. Atque horum omnium graduum diuersitas varijs experimentis innotuit. Qua de re fusius in huius operis progressu dis- feremus,

seremus, cum diuisionem qualitatum in actiuas, & passiuas ex instituto pertractabimus.

His animaduersis non erit difficile percipere, quo pacto agens valeat per se secundum eandem qualitatem tum agere, tum pati, siquidem eadem qualitas potest actiuitate sua resistantiam contraria superare, & quoad suam resistantiam ab eiusdem contrariae qualitatis actiuitate vinci. Quapropter cum à maioris inaequalitatis proportionem actio progredi queat, nihil impedit quominus vtrunque in alterum agat. Non enim istiusmodi proportio penes actiuitatem vtriusque, sed actiuitatem vnius, & resistantiam, siue contumaciam, & impatibilitatem alterius aestimanda est. Itaque non infrequenter accidet, vt vnius contrarij actiuitas, alterius actiuitati par, aut etiam minor sit; & tamen ab eo in alterum procedat actio; modo illius resistantiam exuperet.

Actio à proportionem maioris inaequalitatis.

ARTICVLVS IIII.

REFELLVNTVR FALSÆ QVORVNDAM opiniones circa ea, quæ proximè conclusa sunt.

Sed ecce nonnulli recentium philosophorum secundam illam resistantiae notionem paulò ante à nobis traditam reiiciunt, eam fictitiam, ac nulla necessitate inuectam asserentes; cum resistere (quod ad rem praesentem attinet) nihil aliud sit, inquiunt, quàm per contrariam agere qualitatem. Persistendum nihilominus in sententia est, affirmandumq; necessariò dari modum illi resistantiae ab actione distinctum. Primum, quia Aristoteles in categoria qualitatis naturalem potentiam definiens, ait esse id, quo quidpiam facile agit, non autem patitur, id est, resistit; vbi non solum actionem à resistantia separat; sed quid resistantia sit appositè docet, dum resistere appellat non pati. Videlicet quia hæc, de qua agimus, resistantia, non est aliud, quàm impatibilitas quædam, secundum quam non facile qualitas à subiecto pellitur, nec subiectum ipsum à contrario patitur. Secundò idè suadet, quia in motu locali datur resistantia absque actione: ergo & in alteratione. Consecutio videtur perspicua, cum par sit vtroque ratio, estque de mente Aristotelis, vt ex secundo pronuntiato patebit. Assumptum verò, etsi manifestius sit, quam vt probatione egeat; confirmatur tamen primùm testimonio Aristotelis c. 8. text. 71. lib. 4. Physic. vbi docet medium densius, propterea quod ægrè diuiditur, magis retardare mobile. Deinde quia si quis montem loco mouere conetur, vtique resistet illi mons non agendo; sed sola impatibilitate, qua motum non admittit.

Argumenta probantia resistantiam distinguere ab actione.

Aristot.

Non parua etiam dubitatio est, an subiectum quantumuis intensa qualitate præditum à contrario quantūlibet remisso pati possit dummodo

Dubium.

Vallesius lib. 1. contr. phil. & medic. c. 3. Lege quoque Theophilum lib. 2. de anim. ad text. 11. 43.

Ex testimo-
nio Aristote-
lis.

modò se intra mutuæ actiuitatis sphaerā cohibeant. Nonnulli affir-
matiua partē amplectuntur: quibus si opponas tritū illud philosopho-
rū pronuntiatū, omnē actionē esse à proportionē maioris inæqualita-
tis, respōdēt intelligēdū id esse inter qualitates, quæ eiusdē speciei sūt
v.g. non posse calidū, nisi intensius sit, agere in calidū; posse tamen in
aliud quantūlibet frigidū. Hoc autem ea potissimū ratione comproba-
re nituntur, quia totum reciprocae actionis fundamentum est potentia,
quam vtrunq; agens ad alterius impressionem recipiendam habet, vt
videtur non obscurē docuisse Aristoteles lib. 3. Physic. cap. 2. text. 8.
& hoc in lib. cap. 9. text. 77. aiens ideò quædam vicissim agere, & pa-
ti; quia agendi, & patiendi simul facultatem obtinent. Quare cū in
quouis calido insit potentia ad frigus, poterit quoduis frigidum in
quoduis calidum sine discrimine agere. Videtur quoque his fauere ex-
perientia. Nam minima aquæ guttula candenti ferro iniecta aliquam
eius particulam refrigerat; & stilla durissimum lapidem sæpè cadendo
excavat, nec tamen putandum est maiorem esse actiuitatem aquæ, quā
resistentiam ferri igniti, aut præduri lapidis. Potestque idem suaderi,
quia si vt humidum v. g. in siccum agat, requireretur proportio inter
actiuitatem humiditatis, & resistantiam siccitatis; sequeretur summē
humidum non posse agere in summē siccum, quod non videtur admit-
tendum. Probatur consecutio. Quia resistantia siccitatis superat re-
sistentiam humiditatis. Cū igitur humiditas minùs agat, quā resi-
stat; siquidem hæ duæ qualitates dicuntur in resistantia excellere, ma-
nifestè colligitur siccitatem plus resistere, quā humiditas agat.

Responso ad
superius du-
bium.

Afferendū tamē agens non à quolibet patiente repati; quādoquidē
vt repatiatur, oportet eius resistantiam à contrario vinci; potest autē
actiuitas patientis tam exigua esse, & tam magna resistantia agentis, vt
hæc nequaquam illam superet: quod cū acciderit nulla erit repassio;
cū nihil nisi à vincente repatiatur. Et hæc quidem sententia videtur
expresse tradita ab Aristotele lib. 7. Physic. cap. 5. text. 39. vbi Zenonē
coarguens ait, sicuti non quælibet virtus motrix cuiusvis ponderis re-
pugnantiam, ita neque quanlibet virtutem alteratricem cuiusvis sub-
iecti resistantiā vincere, aut ipsum alterare. Quod itē scripsit de gener.
anim. lib. 4. cap. 3. hisce verbis. Refrigeratum est calefaciens, conca-
lesfactum refrigerans, aliàs nihil agens, aliàs minus quā patiens. Cor-
roborari idem potest ex eo, quia si, vt aduersariæ partis auctores in-
quiunt, nulla esset in agente habenda ratio passiuæ resistantiæ, sed po-
tentiæ duntaxat, quam ad alterius impressionem recipiendam habet;
sequeretur nauem à quolibet impellente quantunvis imbecillo aliquid
pati, ac non nihil impelli posse: quod tum Aristoteles loco citato, tum
experientiā negat. Consecutio probatur, quia nauis non minùs est
in potentia ad motum, quam quoduis calidum ad frigus.

Agens, & pa-
tiens ear in
se mutuò a-
gant.

Rationes verò partis contrariæ non multum negotij exhibent. Ad
primam enim dicendum integram causam, cur agens, & patiens in se
mutuò agant non esse potentiam, quam vtrunq; ad alterius impressio-
nem recipiendam obtinet; quanuis hæc etiam requiratur, vt locis in
argu-

De hac etiā
10 Galenus
lib. 1. de loc.
affect. cap. 2.

Lege etiā D.
Th. in 1. d. 7.
q. 2. a. 3. &
in 3. d. 33. q. 1.
a. 2. & in 4.
d. 33. q. 1. a. 2.
& de verit.
q. 1. a. 9. ad
11.

mento adductis testatur Aristoteles: sed requiri etiam proportionem inter vnius actiuitatem, & alterius resistantiam. Ad experientia ferri igniti dicendum cum illud ab aquæ guttula patitur, maiorem esse guttulæ actiuitatem, quam resistantiam ferri, non quidem si comparatur vis illius guttulæ cum toto ferro; sed cum particula, quam attingit. Item ad illud de stilla, seu gutta cadenti respondendum, non quolibet guttam saxo particulam detrahere, sed millesimam, verbi gratia, ope antecedentium, quibus saxum ad eam detractionem subeundam paulatim disponebatur per aliquam qualitatem, vt per humiditatem, quæ consequitur mollitudo, quæ in causa est, vt lapis patiatur auelli à se particulas, etiam leui plaga decidentis guttæ. In quam sententiam ita scripsit Themistius in sua paraphrasi ad calcem septimi libri Physicorum. Neque si lapidem multa stillicidia incauant, necesse est singulis stillicidijs separatim sua ramenta respondeant. Nec enim semper ad discretionem potentiarum subiectæ magnitudines dissecantur; sed nonnullæ quoque potentia sunt, quæ illas quasi transcurso prætereant, non diuidendo, secando vè, sed ita afficiendo, & præparando, vt secari, & diuidi aliquando possint. Hæc ille. Quibus contentanea docet S. Thomas in secunda secundæ quæst. 24. art. 6. ad 2. Ita verò dum guttæ percussu assiduo lapidē ad dissectionem præparant, qualitas, per quam singulæ partiatim agunt, actiuitate sua vincit resistantiam eius, qua lapis resistit.

Themistius.

D. Thomas.

Maior tamen difficultas est in explicando modo, quo minutissima quædam, & leuissima corpuscula, à quibus nulla præuia qualitas induci videtur, lapides incauent, vt formicæ, de quibus Plinius lib. 11. Natural. hist. cap. 30. Silices, inquit, itinere earum attritos videmus, & in opere semitam factam, ne quis dubitet qualibet in re quid possit quantulacunque assiduitas. Sed dicendum formicas partim suorum pedum conatu, partim attactu onerum, quæ deuehant, lapides longo decursu temporum non nihil comminuere, non quidem vt guttas, humectando, & molliendo, aut aliam eiusmodi inducendo qualitatem; sed tenuissimas particulas eo qualicunque nisu non vno quoque, sed sæpius repetito, per localem motum sensim auocando, tandemque diuellendo. In qua etiam diuisione cum resistantia, actiuitas, & victoria reperiantur; necessario concedendum erit minutissima illa corpuscula terentia lapides sua actiuitate vincere tandem resistantiam inuentam in particulis, quas detrahunt. Quo etiam pacto stillæ cadentes, etsi nihil humoris, aut mollitudinis inducerent, cauare lapides possent.

Plinius.

Assiduitas
quantum va-
leat.

Ad vltimum argumentum sumptum à proportionem inter actiuitatē humiditatis, & resistantiam siccitatis, neganda est consecutio; & ad eius probationem dicendum humiditatem, & siccitatem non ita dici in resistantia excellere, quod magis resistent, quam ipse agant; re enim vera magis agunt, quam resistent: sed quod collatæ cum alijs duabus primis qualitatibus, ipsæ magis; illæ minus resistent; illæ acrius agant, hæc lentius. Quare cum siccitas non plus resistat, quam

Cur humi-
ditas, & sic-
citas dicatur
magis resi-
stere.

humiditas agat, nihil impediet, quominus summè humidum agat in summè siccum.

ARTICVLVS V.

DILVVNTVR RATIONES, QVÆ

probare contendebant Patiens non reagere.

Dilatio. 1.

NVnc primi articuli argumentis, quæ reactionē è medio tollere nitebantur, respōdeamus. Ac primi quidē explicatio ex dictis perspicua relinquitur. Nā vtcunque agens, & patiens quoad actiuitatem sese habuerint, siue æquis polleant viribus, siue non; modò actiuitas vnius, alterius resistantiam vincat; in se mutuò agent. Nec Aristoteles in lib. de motu anim. inter actiuitates ipsas inæqualitatem requirit, vt procedat actio; sed inter actiuitatem, & resistantiam. Ad secundum negandum est, quod assumit; licet enim agens patiēdo debilitetur; si tamen omnino victoriam obtinuerit, ita profligato hoste, vt iam ab eo non repatiatur, confestim intensiōis dispēdia refarciet, & ad statum naturæ suæ debitum redibit; sicque patiens sibi perfectē assimilabit. Quod tamen intellige cū agens, quod repatitur, agit per qualitatem non peregrinam, sed sibi naturalem, quæque sublati impedimentis ab eius forma dimanat; quo pacto se habet calor ad ignem. Quod si agens per qualitatem alienam, & aduentitiam operetur, vt ferrū ignitū per calorē; fatendū erit non posse tunc agens assimilare sibi passum in eo gradu, quem ante repassione habebat, sed in eo, quem prope finem obtinet. Ad tertium neganda est consecutio: quia licet vnum elementum in conflictu repatiatur, nihilominus sæpè victoriā tandem reportat, & aduersarium in se conuertit.

Quādo agēs
parta victo-
ria dispēdiū
refarcit.

Dilatio. 3.

Ad quartum negandum est, quod assumit, dicendumque quartum illum palmum refrigerari à B. frigido, sed interim non calefieri à reliquis partibus A. calidi, esto illæ B. frigidum calefaciant. Non enim calorem per quartum palmum, sed per se immediatè traijciunt in B. frigidum. Quia quādo partes non agunt actione sibi peculiari, sed actione totius, non necesse est, vt vna earum agat in aliam, & per eam in re externā, quæ patitur. Nam philosophicū illud axioma. Nihil agit in distans, nisi per intermedium; de toto agente, non de parte intelligi debet. Vti enim totum agens in rem patientem extrinsecam immediatè actionem inducit, ita & partes totius agentis; licet inter eas, & id, quod patitur, aliqua eiusdē agentis portio, quæ prædictā actionē nō excipiat, interiecta sit. Debere autē eo pacto id intelligi argumēto est, quod si ignis quatuor palmorum æquabiliter calens, citra omnem repassione in aquam ageret, haud dubiè tres priores palmi communi conspiratione aquam calefacerent; alioqui multò lentior, segniorque eiusmodi actio foret, vtpotè à minori agente edita; & tamen constat eosdem tres priores palmos sic in aquam agere, vt in quartum quē ponimus cæteris omnino similē, nihil caloris immittant. Igitur & in re proposita tres priores ignis palmi immediatè aquā calefaciēt; quia nō distinctis actio-

Quo pacto
intelligi de-
beat nihil a-
gere in dis-
tans.

actionibus, sed vna duntaxat actione totius operantur.

Sed hunc in modum iam quispiam vrgeat, Quartus palmus agentis A. fit cæteris palmis in conflictu dissimilis. Ergo vt cum illi sibi assimilent, in ipsum agent, siquidem omne agens physicum ex nature necessitate agit in passum dissimile, si ei congruenter propinquum sit. Huic obiectioni occurrit Theophilus Zimara lib. 2. de anima ad text. 4. p. 1. Idem tres palmos agentis A. non calefacere quartum palmum; quia vt docet Aristoteles hoc in lib. c. 9. text. 78. vna pars continui non agit in alteram sibi continuam. Verum hæc responsio non placet, agit enim vna pars continui in alteram, vt fuit à nobis superius dictum, cum de reciproca partium inter se actione disputaremus. Neque id negat Aristoteles loco citato; tantum enim vult partes continui homogenei, quæ eadē qualitate, quoad speciem, & gradum affectæ sunt, non agere in se mutuò. Aliter igitur respondendum, videlicet in proposito euentu impediri omnino tres priores palmos, quominus in quartum agant, quia cum externo hoste ita occupantur, sicq; ad eum vincendum omnem vim suam conferunt, vt illius partis dispendium quasi dissimulent, donec, parata victoria, eam in suum pristinum statum vendicent. Sæpe enim natura, vt in hisce rebus solers, ac prouida est, quo tueri totum possit, partem vnā periculo, damnoq; exponit. Quod si quis adhuc roget, cur ignis non simul & quartum illum palmum tueatur, & cum externo hoste depugnet. Respondemus huius rei causam ad finitatem virtutis, & applicationis agentium naturalium referendam esse; inde enim fit, vt si vehementi conatu, atq; vndiq; collectis viribus, & vna totius actione in aliquid incumbant, vim ad alia intendere vel agrè admodum, vel nullo modo queant. At enim illud etiam nunc in proposito argumento difficultatem affert, cur videlicet ignis non potius incumbat ad quartum illum palmum calefaciendum, præsertim cum tota ei perniciēs ab aduersario per illum inferatur, eoq; incolumi totum agens sartum, tectumque maneat? Nimirum quia postquam semel tres illi palmi actionem agentis contrarij impedire nequierunt, non valent etiam, dum hostis non vincitur, qualitatem, quæ per eam actionem producitur, expellere; cum per illam eiusmodi qualitas efficienter conseruetur, & augeatur. Et hæc vna ratio præ alijs fortè placuerit ad reddendam absolutè causam, cur tres palmi prædicti in quartum non agant.

Ad quintum sunt, qui respondeant, si medium vni forme sit, & æquè paratum ad calorem, & frigus; calefaciendum id simul, & refrigerandum. Alij verò futurum putant, vt medium alternatim incalascet, refrigereturq; arbitrantur enim nullum motum esse continuū, sed ex progressionibus & morulis quibusdam coalescere. Itaq; in morula frigefactionis, cum medium non frigescat, calefiet, inquit, in morula calefactionis, cum non calefiat, refrigerabitur. Harum responsionum neutra veritati consonat. Non prima, quia admittit in eodem corpore suis iam affecto qualitatibus, dari simul contrarios motus, quod fieri non posse progressu ostēdemus. Non secunda, quia negat alterationē esse motum continuū, quod suprà cōfutuimus. Respondemus igitur si A. calidū & B.

Impugnatio
solutionis.

Responsio
Theophili.

Quæ nō pla-
cet.

Germana res-
ponso.

Nature so-
lertia, & pro-
uidentia.

Difficilis du-
bi enodatio

Multipler
responsio ad

Idonea so-
lutio.

frigidum ad reuincendum medium vim habeant, tunc aerem interiectum calefactum iri ab A. secundum vnam medietatem, simulque refrigeratum iri à B. secundum alteram: deinde A. cum sua aeris medietate calefacta tanquam vnum totale agens acturum in alteram medietatem aeris, & B. cum sua aeris medietate frigefacta acturum similiter in alteram partem aeris. Sic verò vna medietas aeris calefiet, & non refrigerabitur; alia refrigerabitur, & non calefiet. Sicuti in solutione superioris argumenti dicebamus.

Explicatio
dubij de su-
perficie me-
dia inter utrū-
que agens.

Sed quid de media superficie dicendum? Quopacto illa à contrarijs motibus vindicari poterit, ubi primum ad eam utrūque agens simul appropinquarit? Respondemus apud eos, qui negant indiuisibilia alterationem subire, nihil esse difficultatis; quia media superficies neque calefiet, neque frigefiet. Iuxta aliorum verò opinionem, occurrendum erit, vt nobis quidem videtur, si actiuitas caloris ex vna parte, & actiuitas frigoris ex altera æquales fuerint ad vincendam resistantiā qualitatum, quæ tunc in media superficie inueniuntur; tunc mediam superficiem nec calefaciendam, nec refrigerandam; quia agens calidum, & frigidum mutuò sese impediunt; cum nulla maior ratio sit, cur hoc potius, quàm illud agat. Itaque in eo euentu non vltcrius actio procedet, sed ad eiusmodi superficiem extrinsecè terminabitur. Si verò actiuitas vnius præualuerit ad vincendam prædictam resistantiam; tunc id præoccupandi actionem ius habebit; atque adeò in superficiem, qualitatem propriam transfundet, deincepsque victoriam persequetur, inhibita alterius agentis actione.

Dilatatio. 6.

Ad vltimum argumentum dicito non eandem esse rationem in motu locali, & in alteratione. In motu enim locali non necesse est, vt id, quod resistit, virtutem motricem habeat, quam in patiente imprimat: at verò quoad alterationem, de qua agimus, datur vtriusque agendi, & resistendi vis, vt ex dictis constat.

Capitis decimi Explanatio.

Restat vt a § In hoc extremo huius libri capite differat Aristoteles de mistione, in qua sibi quinque potissimum disquirenda esse ait. Primum est quidnam mistio sit. Secundum, quid mistile, seu id, quod permisceri potest. Tertium, quibus in rebus sit mistio. Quartum, qua ratione fiat. Quintum, vtrum in rerum natura sit, nec ne. Exorditur autem ab eo, quod vltimo loco proposuit, quia ordo doctrinæ efflagitat, vt prius an res

Quo argu-
mento non
nulli mistio-
nem esse ne-
garint.

sit quàm quid sit, inuestigamus. Fuerunt ergo qui mistionem nullam esse omnino putarent, hoc, vt videtur, ducti argumento. Ea, quæ misceri dicuntur, duo saltem esse oportet. Vel igitur ea in mistione amittunt, & conseruantur, formamque suam retinent: vel vnum corrumpitur, & alterum manet, vel vtrūque interit. Si detur primum, non magis, dicentur mistionem subisse,

C A P. X.

Restat a vt de mistione contemplemur iuxta eundem doctrinæ modum. Nam ex hisce, quæ initio proposuimus, hoc erat tertium. Considerandum autem est quid mistio, quid mistile, quibus entibus, & quo pacto competat; & insuper vtrum sit mistio, an id

Text. 82.

post.

postquam in vnum conuenerint, quàm antea, cum eodem modo se habeant. Si secundum idem erit dicendum: nec enim id, quod manet, dicatur cum eo, quod interit, misceri: cum id, quod interit, iam non existat, & id, quod manet, mutatum non sit. Si tertium, idem similiter pronuntiandum erit: nam ea, quæ non sunt, mista esse non possunt. Quare nulla omnino in rebus mistio esse videtur.

b Hæc igitur ratio) Vt superiori argumento occurrat, explicandum sibi ait quo pacto mi-

Mistione nō
esse genera-
tionem.

Text. 83.

id falsum sit. Nam fieri non potest, ut quid alterum alteri misceatur; sicuti quidam aiunt. Etenim cum ea, quæ mista sunt, adhuc sint, nec alterationem subierint, non magis nunc, quàm prius esse mista, sed similiter sese habere dicunt. Porro si alterum sit corruptum; non esse mista, sed alterum esse, alterum non esse; quæ similiter sese habent. Eodem autem modo, et si postea, quæ in vnum ambo venerint, vtrumque eorum, quæ miscentur, corruptum sit, non enim ea esse mista, quæ omnino in ratione rerum non sunt. b Hæc igitur ratio postulare videtur, ut quo mistio à generatione, & corruptione, & quo mistile à generabili, & corruptibili differat, definiamus. Perspicuum enim est mistionem, si quidem sit, ab illis differre oportere. Quo sit ut hisce cognitis, quæ addubitata fuerunt, solui queant. At verò neque materiam igni mistam esse, neque misceri dū comburitur, aut ipsam suis partibus, aut igni, sed ignem gigni, & materiam corrumpi, dicimus. c Eodem autem modo, neque corpori, alimentum, neque figuram, quæ ceræ molem afformat, ceræ misceri dicimus. Neque corpori albedinem, nec omnino affectus, habitusque rebus ipsis misceri possibile est, quippe cum ipsi salui cernantur. At verò nec albedinem, & scientiam, nec aliud quicquam inseparabile misceri contingit. Quin imò nec id probè dicunt, qui omnia aliquando & simul esse, & misceri inquirunt; non enim omnibus omnia misceri queunt, sed eorum, quæ miscentur, vtrumque separabile quid esse oportet: affectuum autem nullus separabilis existit. d Cum autem eorum, quæ sunt, alia actu sint, alia potentia; quæ mista sunt, esse quodammodo & non esse contingit, actu quidem aliud existente eo, quod ex eis factum est, potentia verò quippiam vtriusque eorum, quæ erant, antè quam misceretur, & non esse perdita: id quod ratio prius addubitabat. Nam quæ miscentur & prius ex separatis coisse, & posse rursus separari videmus. Igitur neque permanent actu, ut corpus, & albedo, neque corrumpuntur, aut ambo, aut alterum: nam eorum virtus, atque potentia salua manet.

Iccir-

stio à generatione, ceterisque mutationibus differat, quid item inter mistile, & generabile, ac corruptibile, sit discriminis. Quod ergo mistio non sit generatio probatur quia cum quidpiam ex alio gignitur, ut ex ligno ignis, non ligno admisceri ignem, neque igni lignum dicimus, sed ignem generari, & lignum corrumpi.

c Eodem autem) Quod mistio non sit accretio, vel alteratio ex eo ostendit, quia tam quod augeat, quàm quod alterat nem subit, integra manent. Cum tamen ea, quæ miscentur, non ita se habeant. Ob quam etiā rationem neque accidentia cum subiectis, ut candor cum corpore: neque ipsa accidentia cum alijs accidentibus, ut candor cum dulcedine misceri queunt; siquidem istiusmodi affectus post mutuam coniunctionem incolumes perseverant. Adde quod ea, quæ miscentur, eiusmodi esse debent, ut per se coherere valeant, quod accidentibus minimè continetur. Hinc Anaxagoram carpit, qui omnia in Chaos mista fuisse, & Anaximandrum, qui omnia misceri posse existimant: cum multa sint, quæ ut coherere per se nequeant, cuiusmodi sunt accidentia, ita nec misceri vlla ratione possunt.

Neque accretionem, alterationemve.

Reprehensio
Anaxagoræ,
& Anaximandri.

Text. 84.

Diluit propositam controuersiam, statuens dari re vera mistionem. Vt autem pateat quo pacto ea, quæ miscentur, siue elementa, maneant in misto, quod ex eorum concretionem generatur; doceat rerum quasdam esse actu, alias potentia; elementa vero esse in misto potentia, non actu; quia neque omnino euanescere, neque existunt ut antea. Ex quo iam responderi poterit ad argumentum superius adductum: deesse quippe in eo quantum membrum, videlicet aliquo modo esse, aliquo non esse. Porro quid sit hoc loco apud Aristotelem esse potentia, seu virtute non satis

Elementa esse
in misto non
actu, sed po-
tentia.

liquet. Exquirendum id à nobis erit in questione utrum elementa maneat actu, id est, secundum suas formas substantiales in misto, an non.

e Dubitationem autem > Transit ad declarandam penultimam questionem, quo scilicet modo fiat mistio, refertque sententiam existimantium mistionem effici, cum intrat se coeunt res ita minutatim concise, ut prae exiguitate oculorum sensum effugiant, nec discerni villo modo queant, ut tritici, hordei que farina. Hoc autem ex duplici hypothese confutatur. Altera est, non

Non idē esse
compositio-
nem, & mi-
stionem.

idem esse compositionē & mistionem. Nam vinum aqua temperatum, mistum esse dicimus, compositum non dicimus: contra vero domū ex ligno, & lapidibus compositā, non mistam vocamus. Altera est, Nullum corpus diuidi in partes minimas, sed in infinitum progredi diuisionem, ut in sexto Physicę Auscultationis libro ostensum fuit. Hinc colligit non recte philosophari eos, qui tunc mistionem fieri dicant, cum res minutę coeunt, quantumvis sub aspectum non cadāt: tū quia ea potius compositio quædam est, quā mistio: tum quia si mistio foret eiusmodi partium congregatio, cum oporteat quālibet partem misti mistam esse, nulla vera & sincera mistio daretur, sed sensu tantum apparens. Nam quę res acutam visum non habenti esset mista, lynceo mista non esset, utpote quę in minores adhuc partes separari posset, quę tamē mistionem nō admisissem: cum tamē oporteat quālibet partem misti mistā esse.

Quālibet partem misti esse mistam:

f Sunt itaque > Vt ex propria sententia declarer, quo pacto fiat mistio, & quid sit, exponit prius quę dicantur miscibilia. Atque primum quędā corpora esse actiua, quędam passiua, ut li-

Quę mistio-
nem subeūt.

quid constat: sed non omnia hæc misceri posse, cum præter id oporteat habere communem materiam, ut superius dictum fuit. Unde est quod celestia corpora agunt in sublunaria, nō tamen ab eis patiuntur. Ea igitur tantum misceri possunt, quę modo actiua, & passiua sunt, ad quod requiritur materię conuenientia: sed ea non sufficit. Oportet enim illa eiusmodi esse, ut facile diuidi, & comminui possint. Ideoque lapis ferro non miscetur, neque alia, quę prædura sunt, licet in acervum, aut alterius generis compositionem coire valeant.

Iccirco hæc omittantur. e Dubitationem autem bisce, continuam edisseramus oportet: utrum mistio quippiam ad sensum sit, verbi gratia: cum ea, quę miscentur ita in parua diuisa fuerint, & hoc pacto iuxta sese posita, ut nullo sensu dignoscatur, tunc ne mista sunt, an non; sed sit, ut eorum, quę mista sunt, particula quælibet iuxta quamlibet sit? Illo igitur modo mista esse dicuntur: ut hordeacea grana frumentaceis, cum quodlibet iuxta quodlibet positum est. At si omne corpus sit diuisibile, si corpus corpori mistum simile sit, partem quamlibet, secus quamlibet, esse oportebit. Atque cum fieri nequeat, ut in partes minimas diuisio fiat, & compositio non idem sit, quod mistio, sed aliud, non oportere dicere, quę miscentur, esse mista secundum partes exiguas, quę suam adhuc retineant naturam, perspicuum est: compositio enim esset, non temperatura, aut mistio, nec pars eandem cum toto habet & rationem. Dicimus autem si quid misceri debeat, quod mistum est, similem esse partium. & quemadmodum aquę pars, aqua est; ita & temperati temperaturam. Quod si mistio sit compositio secundum partes exiguas, nihil horum accidet, sed solum esse mista ad sensum: atque idem huic quidem si acutē non videat esse mistum: lynceo vero nō esse mistum videbitur. Neque diuisione adeo ut quęuis particula iuxta quamuis posita sit, mistio sit; nam fieri nō potest, ut corpora sic diuidantur. Aut igitur non est mistio, aut hoc rursum est dicendum, quo pacto, inquam, fieri possit. f Sunt itaque, ut diximus, eorum quę sunt quędam actiua, quędam quę ab hisce pati solent. Quędam igitur conuertuntur, suntque inter se mutuo actiua & passiua, quorum videlicet eadem est materies. Quędam vero agunt, & non patiuntur, nimirum quibus materies eadem non est. Horum igitur non est mistio. Quare nec medendi scientia sanitatem, nec sanitas eadem mista corporibus efficiunt. Eorum vero actiuorum, & passiuorum, quę facile diuisibilia sunt, multa quidem paucis, & magna paruis composita mistionē non faciunt, sed accretionē eiusce, quod euincit. g Nam alterum in id, quod euincit, verti solet,

Text. 85.

Text. 86.

Text. 87.

Text. 88.

g Nam alterum in id) Tradit aliam conditionem, quæ requiritur in ijs, quæ misceri debent. Nimirum ne vnum alterum magno excessu vincat: tunc enim non mistio fiet, sed conuersio, in id, quod potentius est, veluti cum vini gutta in multas aquæ amphoras inijcitur. Itaque ea miscentur, quæ ita se permutant, vt vnum non conuertat in se alterum; sed ex utro-

que fiat tertium quid commune, in quo ambo potestate seu virtute maneant.

h Parua autem) Minus. Solutio data promptiora esse inquit bitationis.

ad mistionem quam magna. Cur autem ita res habeat, quærit Philoponus, cum eadē sit proportio magni ad magnum, quæ parui ad paruum. Respondet tamen licet quoad conuersionem alterius in se, eadem utrobique ratio proportionis inueniatur, tamen, quod ad mistionem attinet, secus re habere, quia quæ miscuntur mutuo se infinuare debent, quod minora facilius præstant, quā grandia, vt planum est, docetque in contextu Aristoteles.

i Idcirco ex ijs) Ex dictis inferit humida, quæ facile terminos alienos admittunt, paruoque negotio in minores partes secantur, optimè commisceri, nisi tenacia sint, & viscosa; vt oleum, mel, pinguedo, aliaque id genus, quæ propter lentorem egrè separantur, sibi que ita inhaerescant, vt difficile penetrant. Quo fit, vt non ad veram mistionem, sed ad ampliorem rei molem efficiendā conant.

k Cū alterū duntaxat) Cum aliqua ita sunt affecta, vt vnum duntaxat patiat, ea nullo modo misceri inquit. Cum verò

Tenacia, & viscosa non facile commisceri.

Text. 89. solet, vt gutta vini, decies millenis aquæ mensuris nō miscetur: etenim forma vini perit, atque vinum in totam aquā vertitur. Cum verò potentias habent quodammodo æquales, tum vtrumque è sua quidem mutatur natura in id, quod vincit, ac superat, non tamen fit alterum, sed inter vtrumque medium, atq; commune. Patet igitur ea esse mistilia, quæcunque ex agentibus contrarietatem habent: hæc enim inter se passiuæ sunt. h Parua autem dū paruis admouentur, propensius misceri solent: quippe cum ea facilius, celeriusque se transmeēt; at multum tardius hoc idem efficit, patiturq; à multo. i Idcirco ex ijs, quæ diuidi possunt, pati q; solent, quæ facile terminos suscipiunt, ea mistilia sunt: quippè quæ facile in parua dirimantur: hæc enim est eius, quod facile terminatur, ratio. v. g. quæ liquida sunt, inter corpora maximè mistilia sunt, cum liquidum maximè omnium diuisibilium facile terminari possit, modo non sit viscosum, atque tenax. Hæc enim molem reddunt ampliorem ac maiorem. & Cū autē alterum duntaxat passiuum fuerit, aut alterum vehementer, & alterum admodum remissè; vel nihilo, vel certè paulò maius euadet, quod ex vtriusq; mistura consurgit: quod in stanno, & ære accidit. Nonnulla enim entia inter se minus discreta sunt, ambiguntque: videntur enim quodammodo, & remissè misceri, & quasi alterum susceptiuum, alterum forma esse: quod quidem & in hisce accidit. Nam stannum quasi affectio quædam sine materia æris, penè euanesceat, mistura toti colore solum indito: quod idem & in alijs quoque vsu venit. l Patet igitur ex his, quæ diximus, mistionem esse, & quid ea sit, & quam ob causam, & quænam entia mistilia sint: quædoquidem nonnulla sunt eiusmodi, quæ & pati inter se & facile terminari, diuidi possunt. Hæc enim cum mista sunt non esse corrupta, nec ultra eadem simpliciter esse, nec eorum mistionem esse compositionem, nec ad sensum necesse est. Sed mistile quidem est, quando cum facile definiri queat, passiuum est, & actiuum, & ei, quod est eiusmodi, mistile: nam mistile ad id, quod eodem appellatur nomine refertur. Mistio verò, est mistilium alteratorum unio.

vnum vehementer agit; alterum nimis patitur, & agit remissè, tunc vel nulla datur mistio, vel per exigua; vt cum es, & stannum pariter liquefunt. Nam es ob agendi acrimoniam stannum penè in halitum soluit, ita vt nihil fere de illo præter colorem relinquatur.

l Patet igitur ex hisce) Paucis colligit quæ hæcenus dixerat, simulque responder ad primā, & secundam quæstionem earum, quas initio capitis proposuit, videlicet quid sit mistile, & quid mistio, aliens mistile esse, quod cum facile diuidi queat, passiuum est, & actiuum. Mistionem verò esse mistilium alteratorum unionem.

QVAES.

Q V Æ S T I O I.

V T R V M M I S T I O S I T.

A R T I C V L V S I.

Q V I B V S D A M A R G V M E N T I S

videri non esse; re tamen vera esse.

Primum ar-
gumen.

D confirmandam negatiuam partem questionis aliquot sese offerunt argumenta. Primum, quia si elementa misceri possent, deberent sese particulatim dissecare, & comminuere, vt Aristoteles 10. cap. huius libri docuit: vel igitur eiusmodi partes sese inuicem permearent, quod esse nequit; vel alia iuxta alias poneretur; quo fieret, vt non esset aliud misceri,

quam partes partibus agglutinari, cuius oppositum contra Anaxagoricos philosophos proximo superiori capite statuit Aristoteles.

2. argum.

Deinde, quia vel mixtio fieret secundum naturam, vel natura repugnante; non secundum naturam; quia elementa ad mixtionem coire nequeunt, nisi renitente ipsorum inclinatione, vnum in locum ascendant graua, aut descendant leuia. Nec etiam repugnante natura, cum mixtio sit generatio quædam rei physicæ, quam naturalem esse oportet. Nullo igitur pacto mixtio datur. Præterea, quia generatio mixti, si esset, haberet pro effectrici causa elementa, quæ in se mutuò agunt; quod verò mixtum ab elementis non gignatur, inde patet, quia mixta sunt elementis perfectiora, vtpote quorum gratia illa sint; at causa efficiens cum effectu comparata, si æquiuoca sit, nobilior esse debet; si vniuoca, non ignobilior.

Vt mixta præ-
stent elemen-
tis D. Th. 2.
contra gent.
cap. 68.

4. argum.

Item, quia cū duo aliqua elementa inter se congregiuntur, vel sunt in agendo æquæ fortia; vel alterum potentius; si æquæ fortia, vtrunque se ab aduersario tuebitur, incolumeque seruabit: si alterum sit potentius, conuertet in se aliud; atque ita non resultabit mixtum.

5. argum.

Postremo, quia non potest esse mixtio, de qua hic agimus, nisi in materiam eorum, quæ miscentur, noua forma succedat: at quod non ita res habeat, exemplo aquæ ostenditur, quæ vino mixta formam suam retinet. Scribit enim, præter alios, D. Nemefius in lib. de natura hominis spongiam oleo imbutam ex vino aqua mixto puram aquam attrahere, quod evidens argumētum est aquam vino mistam adhuc propriam formam seruare. Quod etiam Alchimicæ artis professores fieri posse aiunt misso in vinum iunco decorticato, seu medulla iunci; & Plinius lib. 16. Natural. hist. cap. 35. mira, inquit, edera proditur natura ad experienda vina: si vas fiat ex ligno eius, vina transfluere, ac

Plinius.

rema-

remanere aquam, si qua fuerit mista. Quod multo ante literis commē-
darat Cato in lib. de re Rust. c. 151. hisce verbis, si voles scire in vinum Cato;
aqua addita sit, nec ne; vasculum facito de materia ederacea. Vinum id,
quod putabis aquam habere, eodem mittito; Si habebit aquam, vinum
effluet, aqua manebit. Nam non continet vinum vas ederaceum.

Nihilominus etsi veram misionem veterum quidam ignorarint, eā Conclusio.
tamen esse, communis philosophorum consensus, & experientia, & ra-
tio docent. Experientia, quia cernimus vigēte mutua vaporum, & ex-
halationum ē terra ascendentium, & aquæ pluviæ, ac circumfusi aeris
actione, ranas, aliasque huiusmodi bestiolas ex putrescente materia
subitō enasci; quod non nisi misionis interuentu fit. Ratione, quia
elementa suo pte ingenio ad misionem ordinantur, vt videlicet stirpi- Elementa or-
dinantur ad
misionem.
um, animantium, & aliorum mistorum species, ē quibus vniuersi pul-
chritudo magna ex parte depēdet, cohæreāt. Quare ne ab hoc fine na-
tura distituatur, necessariō danda erit mistio. Adde cum elemēta pos-
sint vnum in locū conuenire, vt in terra, aqua, & aere passim constat,
& in igne etiam, qui subterraneis cauernis ardet; cumq; mutuō actiua,
& passiua sint; nihil impedire, quominus in se vicissim agant, confun-
danturque, ita vt ex ijs interdum mista generentur. Lege opusculum,
quod de hac re Alexander Aphrodisæus accuratē scripsit.

ARTICVLVS II.

DILVVNTVR ARGVMENTA, QVÆ
misionem ē medio tollere nitebantur.

Igitur argumēta, quæ probare contendebant non dari misionem, Solut. 1. arg.
hoc modo soluentur. Ad primum dicendum erit elementa mision-
is gratia sese vicissim demoliri, & minutatim concidere, & partes
vnius alterius partibus adhærescere, neque veteres, quod ita senserint,
ab Aristotele coargui; sed quod elementa solo exiguarum partium ap-
posito permisceri dixerint, in eaque copulatione misionem colloca-
rint; cum præterea requiratur mutua elementorum actio, ex qua pri-
marum qualitatum temperatura ad mixti formam idonea proueniat.

Ad Secundum, misionem simpliciter naturalem esse; quia tam mi- Solut. 2.
stiliū alteratio, quā introductio formæ misti (quæ duo misionis no-
mine importantur) naturalis est; etsi cum ex pluribus elementis inter
se coeuntibus mixtum generatur, eorum vnum in locum concursus
non sit simpliciter naturalis; si proprias ipsorum naturas spectemus,
qui tamen aliquo modo secundum naturam fieri dici potest, quatenus
à causis vniuersalibus, quæ hinc inde elementa cient, & in pugnam cō-
gredi faciunt, intenditur, promoueturque.

Ad Tertium fatendum mixta perfectiora esse elementis, vt ait D. Solut. 3.
Thomas in 2. distinctione decima quinta, quæst. secunda, art. 1. ad 2.

D. Thom.
M. Albert.
Auer.
Alex.

& in opusculo de occultis naturæ operibus: verum elementa non esse principales causas effectrices mixtorum, vt præter alios aduertit hoc loco idem S. Thomas ad text. 84. Magnus Albertus tract. 6. cap. 4. & lib. de anim. tract. 1. cap. 8. & Auerroes 12. Metaph. text. 18. à quibus non videtur dissentire Alexander 2. Nat. quæst. cap. 3. Igitur causæ principales mixtorum non viuentium quæ ex concursu elementorum proximè oriuntur, sunt corpora cælestia. Causæ autem non quidem absolutè principales, sed principaliores, quam elementa respectu viuētium imperfectorum, quæ prædicto modo ex elementis proueniunt, sunt eadem corpora cælestia, vt lib. 2. de Cælo cap. 3. quæst. 6. ex professo ostēdimus. Nihil autem vetat causas efficientes minùs præcipuas, cuiusmodi sunt elementa comparatione quorumlibet mixtorum, suis effectis deteriores esse, vt in Phisicis quoque docuimus.

Solet. 4.

Ad quartum siue elementa pari ad agendum virtute in certamē descendant, siue non; modò vnum non nimis alterum excedat, posse in se mutuò agere, mixtumque producere, vt ex ijs, quæ superius disputauius, intelligi potest. Nam antequam quod minus & imbecillius est, ab ampliore & potentiore perimatur, & illius formam recipiat, frequenter accidit, vt ex reciproca actione ea qualitatū proportio existat quam mixti generatio consequatur.

Lib. 2. c. 7. q. 2.

Non esse ne
gandū posse
aquam con-
uertere in vinū.

Quod ad vltimum argumentum pertinet, concesso primo eius pronuntiato, asserendum cum aquæ portio vino iniecta, eiusmodi est, vt eam vini acrimonia superare queat, vt sæpè accidit, haud dubiè aquam in vinum perfectè commutari, vt ait Aristoteles hoc in libro cap. 10. text. 86. & D. Thomas tum ibidem, tum in 4. sent. distinctione 11. quæst. 2. art. 4. quæstiuncula. 4. Alexander in opusc. de mixtione, alijsq; auctores communi assensu. Quod ex eo patet, quia vinum potest suo calore & alijs qualitatibus, quibus præditum est, agere in aquam, eiusq; materiam ad suæ formæ introductionem perfectè accommodare; atque adeò ipsam in se conuertere. Deinde quia aliòqui in mysterio Eucharistiæ aqua, quæ in vinum calice contentum ante consecrationē infunditur, maneret etiam post consecrationem sub propria forma, quandoquidem in sanguinem Christi non conuertitur, nisi vinum, cum materia huius sacramenti non sit alia, quam panis & vinum, vt docet Concilium Florentinum; & Tridentinum sess. 13. c. 1. & 3. Quod verò admittendum non sit conuerso vino in sanguinem, manere nihilominus aquam in calice, conuincit tum communis scholasticæ Theologiæ professorum auctoritas; tum quia, vt argumentatur D. Tho. 3. p. q. 74. art. 8. & Sotus in 4. dist. 9. q. 1. art. 6. sequeretur non esse adorandū quidquid latet sub speciebus in calice cōtentis. Aduerte tamen id, quod dicimus de conuersione aquæ in vinum non esse de fide, cum sit in opinione positum, an aqua non conuersa in vinum conuertatur in sanguinem.

Rabbanus
lib. de corpore
domini
4. Rich. in 4.
d. 11. q. 2. & 3.
circa 3. prin-
cip. & d. 12. q. 1.
circa 4. p. 1.
ci. Maior d.
11. q. 2. D.
Bonau. 2. p.
dist. 2. a. 1. q. 3.
Scotus. q. 7.
Palud. eadē
d. q. 1. a. 7. Ga-
briel. q. 2. do-
bio. 3. A. Egid.
quodl. 2. q. 16.
Alens. 4. p. q.
32. m. 5. a. 2. &
3.

Nam aqua
posuit à vi-
no diluto exi-
mi.

Quapropter quod aiunt posse aquam à vino excerni, dicendum si id, quod separatur, reuera aqua sit, eā excretionem posse fieri, cū vinū ita est imbecillum, vt nequeat conuertere in se aquā, vel & ambo ita se

Cont
fil.
op. q.

Dionys
4. d. 12.

In Decr.
titul. 4. r.
Quæst. 1.

Contra Mat
fil. lib. 1. huius
op. q. 3 a. 3.

se invicem habent, ut ex ipsis non resultet tertium. Vel cum vinum, etsi possit in se convertere aquam; nondum tamen ei per tempus licuit eam in se convertere. Vbi verò sese istiusmodi circumstantiæ non interponunt, asserendum est id, quod è vino eximitur non esse aquam, sed liquorem ipsius vini aquæ similem, nondum, videlicet exquisitè decoctum, qui etiam ex puro vino elici potest; ut annotavit D. Thomas in 4. dist. 11. in expositione literæ.

ARTICVLVS III.

DVBI C V I V S D A M

enodatio.

Dionysius in
4. d. 12. q. 2.

MAior tamē dubitatio existit, utrū si vnus liquor alteri eiusdē speciei misceatur maneat vterq; an tertium quid gignatur. D. Thomas, 3. part. quæst. 77. art. 8. & quodlib. 10. art. 3. Paludanus in 4. dist. 12. quæst. 5. Capreolus dist. 13. quæst. 1. respondent si liquor alteri additus ea quantitate fuerit, ut totum priorem attingat, & peruadat, totum priorem dissolutum iri, efficiendumque ex utroque tertium. Ducuntur autem eo potissimum argumento, quia eiusmodi liquores dissecant sese mutuò infra minima naturalia, quod absque interitū vtriusque fieri non potest. Nobis hæc controuersia ita videtur explicanda, ut dicamus, etsi prior liquor ob accessum novarum partium non dicatur omnino idem; nam antea totum erat; nunc verò est pars totius, quod ex ipso, & nouis partibus conflatum est; tamen reuera neutrum ex ijs liquoribus propriam formam abiecit. Vnde etiam putamus, si speciebus vini consecrati, vinum eiusdem speciei quantumvis magna quantitate infundatur; adhuc sub prioribus speciebus sanguinem Christi permanfurum, quod auctores paulo ante citati negant. Tandiu enim manet sanguis Christi sub speciebus, quādiu vini forma, si inibi esset, sub iisdem perseverasset: hanc verò in prædicto eventu perseveraturam asserimus cum Durando in 4. dist. 12. quæst. 3. & Maiore eadem dist. q. 1. alijsque nonnullis; quod stabiliri potest auctoritate Innocentij tertij cap. cum Martha. vbi summus Pontifex statuit, si post consecrationem calicis aliud vinum mittatur in calicem, illud quidem non transire in sanguinem, neque sanguini commisceri, sed accidētibus prioris vini commixtum, corpori, quod sub eis latet, vndiq; circumfundi. Itaq; hoc decreto palam docemur post additionē vini non consecrati, manere nihilominus sanguinem Christi sub prioribus speciebus. Et verò si aduersariorum ratio cōcluderet sequeretur etiam si species vnus vini consecrati misceatur speciebus alterius vini consecrati, desinere esse sanguinem Christi sub speciebus vtriusque: cū hic etiam detur mistio & dissectio partium.

Sanè quod cū vnus liquor miscetur alteri eiusdem speciei, non detur ibi corruptio, potest in vniuersum ostendi ea ratione, quia

Sententia D.
Thom. & aliorum.

Opinio Durandi
verior.

In Decr. lib.
tit. 1. c. 5.
Quæst. 11.

simile non corrumpit aliud sibi simile in specie infima; cum agens naturale ideò generationem intendat, ut patiens in forma substantiali specifica sibi simile reddat. Quod autem contrariæ opinionis assertores de partium dissectione afferunt, non conuincit. Nam cum diuisionē in partes minores minimis fieri aiunt, vel contendunt eiusmodi partes per aliquod momentum à cæteris abiunctas manere; vel alijs perpetuò continuari. Si primum, cum in his minimis non sit alia forma, quā vini, concedunt formam alicuius rei naturalis infra minimum suæ speciei consistere; quod à verò abest. Si secundū, non est cur partes vnius vini cū sese in alterius partes insinuant, corrumpantur; cū partes similes quādiu toti cohærent, in quantunlibet exigua quantitate possint eādem formam seruare.

Q V Æ S T I O. II.

VTRVM DEFINITIO MISTIONIS
rectè se habeat.

A R T I C T L V S. I.

A R G V M E N T A P A R T I S
negatiuæ.

Primum ar-
gu.

Mistionem hunc in modū Aristoteles definiit superiori cap. text. 90. Mistio est mistilium alteratorum vnio. Sed quod hæc definitio non sit rectè tradita, videtur suaderi posse: ac primum quod mistio non sit vnio. Nam vnio aut est relatio coniunctionis inter extrema vnita: aut est actio, qua duo seu plura ab aliquo agente inter se mutuò copulantur: aut si sermo sit de vnione substantiali, & accipiatur à nobis non in tota sua amplitudine, sed ut restringitur ad formam & materiam, non est aliud, quā modus quidam substantialis earum, seu potius ipsa forma, & materia, ut talem modum vendicant, id est, forma, ut se insinuat in materiam; eamque informat, & actuat; materia ut formam fouet ac recipit. At quod mistio nulla harum vnionum sit, ex eo ostenditur, quia mistio ut postea dicemus, est rei mistæ generatio, generationi autem nulla ex prædictis vnionibus accommodari potest, ut erit consideranti perspicuum.

2. argum.

Deinde quod illa particula, mistilium, adhibenda nō fuerit, ita ostēditur. Generatio cuiuslibet misti est mistio, & tamen non quodlibet mistum coalescit ex mistilibus, id est, ex elementis in vnum cocuntibus, cum plurima mista ex alijs mistis immediatè generentur. Igitur mistio non est vnio mistilium. Præterea cap. 1. Genes. quædam ani-
mantes

3. argum.

mantes dicuntur ortæ ex aquis, vt pisces; aliæ ex terra, vt quadrupedes. Aristoteles etiam lib. 3. de gener. anim. cap. 11. singulis elementis, saltem tribus inferioribus sua viuentia peculiariter attribuit. Quod fecit item de illius sententia Balbus apud Ciceronem lib. 2. de nat. Deorum. Non ergo mista ex mistilibus, hoc est, ex pluribus elementis, sed interdum ex vno duntaxat nascuntur.

Postremò Aristoteles cū misionem definiit, non seruauit normam rectè definiendi, cū non explicarit inuolutæ rei naturam per aliquid notius, & illustrius, sed per æquè obscurū, videlicet per mistile, quod non minùs, quam ipsa mistio ignotum est: ergo definitio illa non est ad rem appositā, nec conuenienter ab Aristotele tradita.

4. argum.

ARTICVLVS II.

DEFENDITVR MISTIONIS DEFINITIO.

Occurritur argumentis in aduersam
partem adductis.

IN hac dubitatione aduertendum primò est, bifariam misionis nomē usurpari. Vno modo, fusa significatione, quo pacto misceri dicimus quæcumque alijs accumulatur, & quæ partium appositu constant, seu propriam formam retineant, vt triticum confusum milio, siue non, vt aquæ gutta vino iniecta. Secundò, pressè ac propriè pro vnione mistilium, id est, elementorum sub vna substantiali forma alicuius misti, corruptis singulorum mistilium proprijs formis. Supponimus enim hoc loco, quod proxima quæstione ostendemus, elementa non manere in misto secundum suas formas substantiales; & de hac misionem differuit hoc loco Aristoteles, de quæ eadem nos præsentem disputationem suscepimus. Deinde aduertendum est, quorundam sententiā fuisse nullum mistum fieri immediatè ex elementis, sed ex alio misto, quos tamen coarguunt, & refutant ex rationes, quas articulo primo quæstionis proximæ attulimus. Si autem petas num ad quamlibet misionem, omnium elementorum materia concurrat; dicendum, misionem interdum effici ex materia plurium elementorum: interdum ex materia vnius tantum. Cuius pronuntiati prior pars ex eo ostenditur, quia quanquam difficile sit omnia quatuor elementa ad conflictum in vnum locum concurrere, vt eorum reciproca actione mistum generetur: non est tamen valde rarum, aut operosum confluere in vnum tria, vt terram, aquā, & aerē, seu vaporē aqueū, exhalationem terrestrem, & aerem. Posterior pars, quam statuunt ex professo Scotus, & Gregorius in 2. dist. 15. quæst. 1. & alij post D. Augustinum lib. 3. super Genesim ad lit. cap. 15. suadetur; quia cū duo elementa in se mutuò agunt, antequā vnum conuertat in se alterum, vel tertium resultet, fieri potest, vt in materiam vnius inferantur dispositiones, quas misti

Misionis nomen variè usurpari.

forma consequatur. Etsi apud Aristotelem hoc loco non dicatur propriè mistio, nisi cum plura elementa concurrunt.

Tria exiguntur
ad misti generationem.

Item nec illud prætereundum est ad misti generationem, cæteris omiſſis, tria requiri, videlicet concursum elementorum vnum in locum; mutuam eorum actionem, ex qua sequitur temperies primarum qualitatum; comminutionem eorum in minutissimas partes; etsi hæc non semper necessaria sit; & denique introductionem formæ misti. Lib. 1. Phys. cap. 2. q. 1. a. 5.

Explicatur
misionis definitio.

Et verò ut generatio, quod alibi monuimus, interdum accipitur pro sola introductione formæ substantialis, aliàs pro hac vnà cum præeunte alteratione: ita & mistio nunc sumitur pro sola introductione formæ substantialis misti; nunc pro hac simul cum alteratione mistilium, id est, elementorum. Quo pacto eam sumpsit Aristoteles, cū misionem definit vnionem mistilium alteratorum. Dicitur autè mistio vnio; quia necesse est ea, quæ miscentur in vnā substantiā formam vniri, & concreſcere: mistilium alteratorum, quia eiusmodi vnionem præcedat oportet mutua mistilium alteratio, quæ eorum qualitates se inuicem obtundant, & ad moderationem quādam, ac proportionem redigant. Quauis enim, vti diximus, non semper ad misti ortum concurrant multa mistilia, id est, multa elementa, semper tamen confluunt multæ partes materiæ, quæ talem alterationem subeant.

Conclusio.

Ex his constat aptam esse, idoneamque definitionem misionis ab Aristotele traditam, quam proinde Peripatetica schola iure amplectitur, ac defendit; etsi eam quidam è recetioribus philosophis adductus vltimo superioris articuli argumento, improbarit, aiens misionem sic potius esse definiendam; Mistio est motus corporum minimorum ad mutuum contactum, ut fiat vnio. Sed hæc potius definitio, quàm Aristotelica, vituperanda est; nec enim mistio est motus; nec ea, quæ ad contactum mouentur, interim dum se mutuò non tangunt, misceri dicuntur; immo neque mistio substantialis datur, nisi cum sub vna forma substantiali mistilia coalescunt, & vniuntur.

Definitio misionis.

Non est tamen negandum posse Aristotelis definitionem ad maiorem perspicuitatem reuocari, expresso in ea genere misionis, quod est generatio, siquidem mistio formaliter est species quædam generationis, ut colligitur ex ijs, quæ docet idem Aristoteles. 4. Meteor. lib. cap. de putredine. Poterit ergo definitio ita componi; Mistio est generatio misti ex mistilibus alteratis; vbi locum generis habet generatio, cætera locum differentię. Ac per particulam, generatio, excluduntur à definitione alteratio, accretio, & ut semel dicamus, omnia, quibus notio generationis non competit. Per particulam, misti remouetur generatio elementorum. Per particulas, mistilibus alteratis, reijcitur generatio mistorum, quæ non fit immediatè ex elementis, nec ex multis partibus materialibus eiusdem elementi; sed ex alijs mistis.

Lege Greg.
in 2. d. 15. q. 1.
Cap. ibidem
art. 3.

Responsio ad
prim. ar.
gum. 1. art.

Occurramus nunc primi articuli argumentis. Ad primum respondendum est misionem dici vnionem; quia dum mistio fit, materiæ plurimum elementorum, vel partes vnius non solum copulantur inter se, sed subiiciuntur etiam formæ misti, inter quam materiam, & formā constat dari

Lege
lib. 4. or. cap.

darí vnionem illam substantialem, quæ in argumento explicatur: quæ-
 quam mistio formaliter non sit illa vnio, vt paulò ante diximus. Ad Ad.2
 secundum respondendum est in definitione tradita ab Aristotele non
 comprehendi generationem vnus misti ex alio, sed eam tantum, quæ
 immediatè fit ex vno, aut pluribus elementis. Ad tertium, capite 1. Ad.3
 Genes. quædã animantia dici genita ex terra. v.g. alia ex aquis, tũ pro-
 pter maiorem conuenientiam, quam cum his elementis sortiuntur; tũ
 quia ex illorum materia, non verò ex materijs aliorum procreata à Deo
 sunt. Vnde colligit Scotus in 2. sent. dist. 15. q. 1. non omnia mista ex
 multorum elementorum coitione quoad substantiam constitui. Ari-
 stoteles autem tertio de generatione animalium loco citato, non tam
 agit de ijs, è quibus viuentia oriuntur, quàm de sedibus, quibus con-
 tinentur. Sic enim ait, plantas terræ incolas quispiam esse statuerit,
 aquæ aquatile animalium genus, aeris pedestre, quanquã duo illa priora
 viuentium genera ab ijs elementis oriri dici possunt ob eam, quam cum
 illis cognationem habent, vt diximus. Ad vltimum respondendum
 est, non explicasse Aristotelem mistionis naturam per æquè ignotum. Ad.4
 Nam cum prius quidnam mistile esset, docuisset; per id, vt per aliquid
 iam manifestius, mistionem definiit. Quæ definiendi ratio ad res obs-
 curas aperiendas, & enucleandas non infrequens est apud philosophos,

Q V Æ S T I O. III.

VTRVM ELEMENTA SECVNDVM
 suas formas maneant in mixto, an non.

A R T I C V L V S I.

QVI AVCTORES AFFIRMATIVAM
 partem defendant, & quibus argumentis.

Leg. Arist.
 lib. 4. Meteor.
 or. cap. vlt.

Vod elementa omnibus mistis gignendis sese tan-
 quam materiam accommodent, pro certo habetur
 in philosophia. Num verò etiam quoad formas sub-
 stantiales in ijs insint, controuersum est, & dissidē-
 tium Philosophorum opinione agitatum. Antiqui
 naturæ interpretes Anaxagoras, & Empedocles;
 præterea stoici, & vt quibusdam videtur, Plato,
 affirmantem partem secuti sunt, quorum vestigijs plerique è postero-
 ribus philosophis insistere, etsi hi non parum inter se dissenserint. Nā
 Auicenna primo sufficiētiae cap. 10. & 1. 1. doct. 3. cap. 3. arbitratur ele-
 menta in misto formas suas perfectas, atque integras retinere; dissecta
 tamen, ac minutatim concisa; ita vt eorum particulae ordine quodam
 com-

Anaxagoras
 Empedocles
 Stoici
 Plato
 Auicennae
 opinio.

compositæ, & connexæ mutuò aliæ alijs cohærescât. At quod ad elementorum qualitates attinet, putat eas non secundum suas naturas in mixto remanere; sed actione mutua interire, & ex ijs qualitatem quâdam vnâ emergere; quam vocat complexionem; virtutes quatuor primarum in se cohibentem, eaque producta resultare, inquit, formam mixti ab elementorū formis distinctam. Auerroes hoc in lib. com. 90. & 3. lib. de cœlo com. 67. & in epitome Metaph. tract. 1. statuit formas elementorum per materiam æquabiliter fusas actu seruari in mixto; remissas tamen, atque refractas sicuti ipsorum qualitates. Cui si Aristotelem opponas in categoria substantiæ asserentem substantias neque intensiorem, neque remissionem admittere: respondet intelligendum id esse de ijs, quæ substantiæ dignitatem perfectè obtinent, non de elementis, quæ ad materiam primam naturæ conditione proximè accedunt, atque inter accidentia, & substantias medium sortiuntur, quæ proinde nihil obstat ea ex parte, qua cum accidentarijs formis conueniunt, intensiorem, ac remissionem suscipere.

Sententia Auerrois.

Primum argumentum pro superioribus sententijs.

Hæ sententiæ, quatenus elementorum formas in mixtis asseruari statuunt, hunc in modum suaderi possunt. Primò, ubicumque reperitur propria alicuius subiecti affectio, necesse est eiusdem subiecti formam actu esse; sed in quolibet mixto reperiuntur quatuor primæ qualitates, quæ sunt propriæ elementorum affectiones: ergo in quolibet actu insunt, non vires tantum, sed formæ ipsæ elementorum.

2. argum.

Secundò, In elementorum congressu aut superant frigida, aut superantur, aut æquis viribus certant, si primum, non corrumpuntur calida; si secundum, non corrumpuntur frigida; si vltimum, seruantur vtrique incorrupta. Non igitur elementorum formæ cum in mixti compositionem concreuerint, euanescent.

3. argum.

Tertio, Si elementorum formæ conciderent, eisquæ vna tantum substantialis forma rei mixtæ succederet, sequeretur, non minus rei mixtæ, quàm cuiusvis elementi formam simplicem esse; atque adeo nullum esse corpus mixtum quoad substantiam; quod tamen est contra communem philosophorum sensum diuidentium corpus in mixtum, & simplex.

4. argum.

Quartò, Si elementa ideò tantum inesse mixto dicerentur, quia eorum virtus in eo continetur, pari ratione concedendum foret, vnum elementum esse in alio, vt terram in igni, aerem in aqua; cū terræ ficitas in igne, aeris humiditas in aqua insit: atqui elementa nō dicuntur alia in alijs contineri; ergo aliquid in mixto insidet præter virtutem elementorum, cuius merito elementa in eo esse perhibeantur.

5. argum.

Quintò, Natura, vt dictum est ab Hippocrate in lib. de natura humana, rerum obitus conficiens, eò singula refert, vnde accepta fuerūt. Proindeque vnumquodque ex ijs constare creditur, in quæ dissoluitur: dissolui autem, & refluere mixtum in elementa, perspicuum videtur in succensa viridum lignorum strue. Cernimus enim prodire ex ea flammam, fumum, humorem, & cineres; quæ quatuor elementis igni, aeri, aquæ, & terræ singulatim respondeant. Idemque fit in obitu homi-

Achill.
de elem.
6. Phys.
Niph.
loc. ad
vic. Co.
lib. 3. de
Mortem
Lucid. 2.

hominis. Nam spirituum vitalium substantia partim in ignem, partim in aerem dissipatur, humor in aquam refluit, solidiores partes in cinerem, & terram abeunt. Quo spectat illud Lucretij lib. 2.

Cedit enim retro de terra, quod fuit ante,
In terras: & quod missum est ex ætheris oris,
Id rursum cœli rellatum templa receptant:
Nec sic interimit mors res, ut materiai
Corpora conficiat, sed cœtum dissipat ollis.

Lucretius

Postremo, hanc sententiam videtur Aristoteles palam docuisse. Nā hoc in lib. cap. 10. text. 84. ait ea, quæ miscentur, non interire: & eodē c. text. 88. idē guttā vini decē millibus amphorarū aquæ nō admisceri; quia forma vini aboletur. Præterea lib. 1. de Cœlo c. 2. text. 7. & text. 12. ait mista corpora cieri vi dominantis elementi. Item lib. 2. de anima cap. 4. text. 39. affirmat nisi anima esset in corpore futurum, ut elementa distraherentur, & contraria loca capefferent, & lib. 5. Metaphys. c. 3. text. 4. & lib. 7. eiusdem operis cap. 17. text. 60. definiens elementum, statuit esse id, ex quo quippiam fit, ita ut insit, siue tāquam ex primo insito. Quæ loca non obscurē indicant putasse Aristotelem elementa contineri actu in misto.

6. argum.

ARTICVLVS II.

NEGATIVAM PARTEM

quæstionis veram esse.

Nihilominus asserendum videtur elementa non esse in misto secundum suas formas, sed ijs pereuntibus succedere formam mixti; sub cuius imperio primæ qualitates pristinum naturæ rigorem deponant, & ad quandā mediocritatem, ac tēperaturam reuocentur. Est autem hæc assertio non modō contra eos, quos initio superioris articuli nominauimus, sed etiam contra magnū Albertum hoc in lib. tractatu. 6. capite quinto, & 3. de Cœl. tract. 2. cap. 1. & 8. Philoponum ad text. 64. Aureolū apud Gregorium in 2. dist. 15. quæst. vnicā. Iandunum 6. Physic. quæst. 4. Zimaram theor. 27. & Fernelium 2. lib. suæ Physiologiæ c. 6. aliosq; recentioribus philosophis, præsertim rei medicæ p̄fessores, qui cōtrariæ opinioni ita inhaerent, ut dicant eū, qui ipsorū argumēta legerit, ni lapis molaris sit, manus datorū: qui aliter sentiūt, Aristot. aut oscitanter legere, aut negligēter intelligere, sophistas agere, naturæ operibus imponere, veteris disciplinæ splendore obterere, & inquinare. Sanè vero his ego Medicis, si me audire velent, ex ipsorū disciplina, & Hippocraticæ scholæ præceptis darē cōsiliū, ut Rhabarbarūsumerēt ad purgandā cholera, uti minori stomacho

Assertio partis negativæ

Constat

Medicorum
bili coarguitur.

Yy

dis.

Achill. lib. 2.
de elem. Iad.
6. Phys. q. 4.
Niph. hoc
loc. ad text.
vie. Contar.
lib. 3. de elem.
Mercen. di.
lucid. 1.

disputent, neque nobis tantopere sine causa succenseant. Nam quòd elementa non maneant in misto secundum suas formas, sententia est haudquaquam noua, sed Aristotelica; & vt nonnullis videtur, etiam Hippocratica, quam primi nominis philosophi amplectuntur, D. Thomas opusc. 33. & 1. p. quæst. 76. art. 4. ibidemque Caietanus; item Scotus, Gregorius, Capreolus, Ioannes Maior, Argentinas, Gabriel, Bassolius in 2. dist. 15. quæst. vnica. Durandus dist. 30. quæst. 1. Richardus dist. 15. circa primum principale quæst. 1. Ochamus quodlib. 3. quæst. 4. Heruæus in tractatu de vnitae formarum quæst. 15. Soncinas 10. Metaphysic. quæst. 27. & lib. 12. quæst. 68. Ferrariensis 2. contra gentes cap. 56. Garbins in sua summa tractatu. 1. quæst. 1. Aegidius, Saxonia, Marsilius, alijque hoc loco.

Conciliator
diff. 16. Mar.
fil. hoc lib. q.
22. Saxonia.
q. 19. Iaocl. 8.
Metaph. q. 4.

Prima ratio.

Probatur igitur hæc opinio, quia si elemēta proprias formas in misto seruant, vel eiusmodi formæ in eodem situ essent, vel in diuerso. Si in eodem, vt Stoici autumant, referente Alexandro in opusc. de mixtione, cum singulæ suas secum dimensiones ferant, iam duo corpora se se inuicē permearent, quod fieri nequit. Si in diuerso, vt sentit Auenenna, iam non quælibet pars misti esset mixta; quia non quælibet cōtineret formas elementorum, quarum coitione misceri res dicunt.

Distincta specie non continuantur.

2. Secundò, quia cum ea, quæ specie distinguuntur, nequeant inter se continuari, vt 5. Physicæ Auscultationis cap. 4. text. 41. Aristoteles docet, sequeretur mixtionem nō esse aliud, quàm elementorū acervū, & congeriem, quod impugnatum est ab Aristotele hoc in lib. capite decimo, text. 86. itemque nullum mistum esse vnum numero; quandoquidem in rebus physicis, quod vnum numero est, continuum esse oportet, docente etiam Aristotele lib. 5. Metaphysic. cap. 6. text. 12. & lib. 5. Physic. cap. 4. text. 36.

Confutatio responsionis.

3. Deinde, Si in misto forma ignis, verbi causa, & lapidis pariter insiderent, idem simul foret ignis, & lapis; quo nihil in philosophia absurdius. Probatur assumptum. Nam id, quod lapidis forma cōstat, haud dubiè lapis est, & quod ex forma ignis, ignē esse, ac dici oportet: alioqui daretur forma in composito, quæ nullum ei esse formale cōtribueret, quod tamen non minus impossibile est, quàm albedinem esse in Socrate, & ea Socratem non esse album. Nec satisfacit Auerroes aiendo formam ignis esse in mixto refractam, ac sopitam, proindeque non posse rei compositæ ab se nomen dare; sed totam eam appellationem trāsferre ad vltiorē formā, id est, ad formā mixti, quæ elementorū formas imperiō suo coerces, ac toti præsidet. Non, inquam, satisfacit. Primum, quia esto eiusmodi formæ compositum non absolutè appellarent, ita vt eadem res & ignis, & lapis simpliciter diceretur; non tamen effugiet, quin concedat eandem rem simpliciter lapidem & secundum quid ignem nuncupandam fuisse; quemadmodum aqua, quæ egelida est, simpliciter frigida, secundum quid calida dicitur: at quis neget appellationem illam non solum à philosophorum loquendi consuetudine alienam, sed per quam absurdam esse? Deinde errat quoque Auerroes, dum intensionem, & remissionem vlli sub

substantiæ, quantumvis ignobili, concedit. Tum quia id communis philosophatum consensu absolute negat Aristoteles in categoria substantiæ. Tum quia qualibet forma substantialis siue perfecta, siue imperfecta, supra gradum omnium accidentium, saltem naturalium, eminet. Cū igitur multa sint naturalia accidentia, quæ neutiquam intensiorem, aut remissionem ferunt, ut potentia intelligendi, appetendi, aliæque eiusmodi, multò minùs eam ferent substantiales formæ.

Nullam substantiam intendi, aut remitti.

Rursus, tametsi elementa interdum ab aliqua naturali causa, ut virtute astrorum à proprijs sedibus euocentur ad generationem misti: non tamen omnia semper conveniunt, nec perpetuò quoad suam substantiam in locum vnum confluunt, & nihilominus mistum generatur, ut à nobis supra ostensum fuit: ergo fieri non potest, ut omnia mista consentiant ex formis quatuor elementorum.

Item privatim quod forma ignis non possit esse in re mista ostenditur, tum quia sequeretur posse formam ignis conservari cum frigore ultra mediam intensiorem gradualem, videlicet in compositis natura frigidis, atque ita appellaretur ignis frigidus, quod est contra Aristotelem cap. de oppositis, & communem philosophorum vocem. Tum quia nullum animal in aquis degeret: siquidem aqua confestim extingueret portionem igneæ substantiæ, ex qua simul cum aliorum elementorum particulis mixtum coalesceret.

Ignem nunquam appellari frigidum.

Præterea, Idem ea ratione concluditur, quia si elementorum formæ in mixtis residerent, in quolibet composito naturali essent multæ formæ; subiectum generationis non esset materia nuda, sed materia informata formis elementorum: in interitu rerum non fieret usque ad materiam primam resolutio; quia mistum, ut inquiunt, resolveretur in elementum: generatio vnius, id est, misti, non esset corruptio alterius, id est, elementum, siue elementorum; siquidem hæc salva manerent. Quæ omnia à Peripatetica doctrina, & à veritate aberrare in huius libri progressu, separatis quæstionibus ostendimus.

Generatio vnius est corruptio alterius.

Postremo accedunt testimonia Aristotelis aientis elementa non manere in mistis actu, id est, quoad suum proprium actum substantialem, siue quoad substantiales formas, sed virtute, id est, quoad ipsorum virtutes, seu qualitates. Sic enim habet capite decimo primo huius lib. text. 84. Quæ miscentur, nec permanent actu, ut corpus, & albedo, neque corrumpuntur, aut ambo, aut alterum: nam eorum virtus atque potentia salva manent; quod etiam repetit secundo de partibus anim. capite primo, ubi cum dixisset servari in mistis elementa, corrigit sese, vel potius, inquit, remanent ipsorum virtutes, id est, calor, frigus, siccitas, humor.

Maneat ergo ex hac disceptatione, formas elementorum non contineri actu in misto, sed virtute, interireque eas in instanti generationis, & in earum materiam introduci formam quandam substantialem simplicem, atque vnius naturæ, distinctam specie à formis elementorum, simplicem, quia alioqui mistum non esset compositum vnum per se; sed quasi cumulus, aut acervus. Distinctam specie, quia aliter mista neque

Conclusio.

Formam mi-
stionis dupli-
citer sumi,

ab elementis, nec à se mutuó specie differrent; quod veritati apertè repugnat. Addit tamen S. Thomas lib. 4. contra gent. cap. 81. formam mistionis interdum sumi non pro forma substantiali ipsius misti, quæ in homine non distinguitur ab anima rationali, sed pro qualitate composita, & temperata ex mistione simplicium qualitatum, quæ ita se habeat ad formam substantialem corporis mitti, sicut qualitas simplex ad formam substantialem corporis simplicis. Et hanc mistionis qualitatem ait idem Sanctus doctor 1. part. quæst. 76. art. 4. esse propriam dispositionem ad formam substantialem corporis mitti, ut ad formam hominis, aut lapidis. Verum num hæc qualitas sit simplex, an potius collectio omnium quatuor primarum, suo loco dicemus.

A R T I C V L V S III.

DILVUNTUR ADVERSARIORVM

Argumenta.

Solutio pri-
mi argum.

Nunc argumenta, quæ initio proposuimus, explicanda sunt. Ad primum dicito, ubicunq; propria & reciproca alicuius subiecti affectio eo modo, ac perfectione, qua in subiecto insidet, reperitur; ibidem subiecti formam reperiri: at elementorum affectiones nõ ita inesse mixtis; in his enim in sunt refractæ, & ad temperiẽ deductæ: in illis vna primarum qualitatum est summè intensa, si elementum naturalem statum retineat: in illis continentur, ut in suis fontibus, & primæua origine; in his, ut aliunde derivatæ. Adde etiã causam adæquatam qualitatum, quæ mixtis conueniunt, non esse elementa, cum illæ etiam influxu corporum cælestium obueniant, immò cum videamus calorem summum non à solo igni communicari, sed interdum solari luce gigni dum radiorum coitu flamma in fomite accenditur. Ad secundum quid respondendum sit ex superius dictis patet. Ad tertium dicendum corpora non ideo mixta dici, quod eorum formæ non sint substantiæ simplices; sed quod permissionem quatuor primarum qualitatum, ut naturæ suæ congruentem, ac sibi propriam dispositionem exigant; quæ enim ita se habent substantialiter mixta sunt.

Solut. 2.

Solut. 3.

Solut. 4.

Cur elemén-
ta plura, aut
vnum non
dicantur in
alio contine-
ri.

Ad quartum dicendum in primis non esse omnia elementa virtute in vno, quia nullum in suo statu naturali vendicat qualitates omnium elementorum, quas tamen quodlibet mistum substantiale postulat. Sed neque tria elementa, duove in vno, aut vnum in alio contineri dicenda sunt; quia ad virtuales continentiam non sat est reperiri in illo vno easdem specie qualitates, quas cætera obtinēt; sed aliud quid præterea requiritur, ut suo loco, id est, proxima quæstione à nobis explicabitur.

Solut. 5.

Ad quintum respondendum est, vnumquodq; resolui in ea, ex quibus constat vel actu, vel potestate. Lignum autem quod vritur, negamus

mus resolui in quatuor elementa. Nam liquor, quem per extremas
 oras exudat, non est vera aqua (sicuti nec liquorem stillatitium, id est,
 qui virtute ignis ex herbis, floribusque artificiosè exprimitur, veram
 aquam dicimus) sed humor, quo arbor nutriebatur, nisi fortè sit aqua
 pluuia, aliavè eiusmodi, poris aut foraminibus excepta, & asser-
 nata, quam ignis dum materiam ad suæ formæ receptionem præparat,
 foras egerit. Flamma autem denuò excitatur. Item fumus, & cineres
 denuò efficiuntur, nec formam aeris, & terræ obtinent; sed aeris, &
 terrenæ similem. In obitu verò hominis spiritus vitales, & animales
 iam ante in corpore extiterant: sed ij non constituunt corpus mixtū;
 vti partes elementares, neque sunt elementa, nec informantur forma
 mixti, sed sanguinis; vt alibi in hoc opere docuimus: homine autem in-
 tereunte, in aerem, aut aliud quid eiusmodi, & interdum in ignē, si cor-
 pus flammis absumatur, corrumpuntur. De humore verò, & cineribus
 quid sit dicendum, iam ex dictis constat. Fatendū tamen cum in mix-
 tis elementaria virtutes insint, eorum corpora, dum corrumpuntur,
 in corpora elementis cognata, immò & in elementa ipsa modo vnum,
 modò plura facile dissolui. Ob idque scripsit Aristoteles hoc in libro
 cap. 10. text. 84. ea, quæ miscentur, posse iterum separari. Nimirum
 quia elementa continentur in mixto potentia quasi proxima, vt quæ-
 stione sequenti enucleatiùs exponemus.

De liquore
stillatitio

De fumo, &
cineribus lig-
ni adusti.

Ad vltimum, quod ab Aristotelis testimonijs petitum est; dicimus
 omnia fere illa loca eandem habere explicationem, nimirum philoso-
 phi mentem esse contineri quidem elementa in mixto; verum non actu,
 sed potestate. Item ea non corrumpi, si loquamur de corruptione, qua
 nihil rei corruptæ manet præter materiam, sic enim non intereunt ele-
 menta, cum maneant virtute in mixto. Ad illud de vini gutta dic non
 ob id negare Aristotelem eam multis aquæ amphoris permisceri, quod
 intereat, sed quòd ita intereat, vt ex ipsa, & ex aqua non emergat vnū
 tertium vbi ambo saltem virtute seruentur. Quod ad rationem veræ
 perfectæque mixtionis, de qua hic agimus, requiritur, in qua oportet
 nullum mistilium manere, neque vnum conuerti in alterū, sed ijs pere-
 untibus aliud quid ab eis distinctum effici.

Solut. 6.

Explicatur
locus Arist.

Dum item Aristoteles primo de Cælo ait mistum moueri ab elemen-
 to prædominante, non cōcedit elementum prædominans esse in mixto
 secundū suam formam substantialē, fat enim est contineri in eo quoad
 virtutem motiuam ab ipso deriuatam. At in secundo de anima nō ex
 propria sententia ponit elementa actu in re mista: disputat enim ibi
 contra Empedoclem, qui cum elementa omnino integra in re viuente
 constitueret, negabat accretionem virtute animæ perfici. Aduersus
 quem illud opponit, quod si elementa inibi eo pacto essent, nec tamen
 anima viuents functiones administraret, & elementa ipsa vi sua conti-
 neret; futurum necessario erat, vt illa rupto foedere dissociarentur, &
 viuens confestim interiret.

Quo pacto
mistum mo-
ueatur ab ele-
mento præ-
dominante.

Quod attinet ad definitionem elementi ab Aristotele traditam, de
 qua initio libri secundi, Scotus & Gregorius putant non definiri in ea

De definitio-
ne elementi.

quatuor vulgata elementa, sed solam materiam primam. Verum hæc sententia non congruit cum doctrina Aristotelis eodē illo capite lib. 5. Metaphys. vbi docens quænam proposita elemēti definitione comprehendantur, inter illa, quatuor mundi elementa enumerat. Potius ergo dicendum cum elementum definitur id, ex quo quidpiam fit, ita vt inest, verbum inesse, latè sumendum, nimirum pro inesse actu, vel potētia. Quod ipsemet Aristoteles monuit lib. 3. de cælo cap. 3. text. 31. hisce verbis. Sit igitur id corporum elementum, in quod cætera corpora diuiduntur, quibus inest potentia, aut actu.

Q V Æ S T I O. IIII.

Q V A R A T I O N E E L E M E N T A D I
cantur manere virtute in mistis.

A R T I C V L V S I.

D I V E R S Æ A V C T O R V M

sententiæ.

Vod elemēta maneant virtute in mistis asseruimus quæstione proxima, idemque traditum est ab Aristotele multis in locis, vt hoc lib. cap. 10. text. 84. & lib. sequēti cap. 8. text. 48. & 3. de cælo c. 3. text. 32. & de part. anim. lib. 2. cap. 1. Porro tametsi qui negāt elemēta contineri actu in mistis, comuni assensu asserunt contineri in eis virtute: est tamen inter illos

Opin. Scot.

dissidium in explicanda istiusmodi virtuali continentia. Scotus in 2. sent. dist. 15. quæst. vnica, & lib. 5. Metaphysicæ ad text. 18. putat ideò elementa dici contineri virtute in mistis, quia illorum formæ continentur virtute, siue eminenter in forma misti, eo pacto, quo anima sensitiua est in rationali. Refellitur tamen à Caietano 1. p. quæst. 76. art. 4. ex eo, quia operationes elementarium formarum, vt calefactio, exiccatio, aliæque huiusmodi multo perfectiori modo elementis conueniunt, quàm mixtis: ac secus fieri oporteret, si formæ elementorum in forma misti virtute, seu eminenter essent. Semper enim saltem præcipuæ functiones eius formæ, quæ in alia excellentiori modo continentur, perfectiùs à continente, quàm à contenta administrantur, vtpatet in anima intellectrici, quæ simpliciter perfectiùs sentit, quàm brutarū animantium formæ.

Confutatur.

Aliorum sententia.

Alij opinantur iccirco elementa manere in mixto virtute quia manent in eo ratione qualitatū; sed hi etiam in diuersas partes abiere. Nam quidā censent elementorum qualitatibus in congressu extinctis
suc.

succedere qualitatem quandam simplicem mixto natiuam, ac propriam à quatuor primis distinctam, quæ tamen eas virtute in se cohibeat, qualem etiã posuit Avicenna 1. lib. suffic. cap. 10. & Fen prima primi doct. 4. nisi quod hic, vt superius retulimus, ipsas etiam elementorum formas in mixtis integras, & incolumes seruat. Huius sententiæ sunt Gregorius in 1. dist. 17. quæst. 3. art. 2. Garbius in sua summa tract. 1. quæst. 1. qui ait improprie dici elementa contineri virtute in misto, Soncinas 10. Metaphys. quæst. 22. Heruæus in tractatu de vnit. formarum quæst. 15. Iauellus. 8. Metaphysicæ quæst. 4. potestque ea in hunc modum probari. Vt se habent formæ elementorum ad mixtorum formas; ita eorundem qualitates inter sese: sed formis elementorum, quæ in conflictu pereunt, succedit in quolibet mixto vnica forma simplex, ab illis distincta; igitur & ipsorum qualitatibus vnica simplex qualitas ab ijs diuersa succedet. Secundò, Si mistorū temperatura nō in simplici qualitate; sed in concentu & proportionē omnium quatuor primarum qualitatum confisteret; cum proportio in insectili posita sit, atque adeo qualibet mutatione etiam minima dissoluatur, concedendum esset singulis prope horis mixta à propria, & natiua temperie recedere; quod falsum est, & ridiculum; sic enim minimo etiam negotio interirent. Consecutio probatur, quia ex contrariorum, & dissimiliū occurſu, ex sole, vento, esu, & potu, alijsque id genus, varias qualitatum immutationes sine vlla ferè intermissione incidere oporteret.

Asserendum tamen est cum D. Thoma. 1. p. quæst. 76. art. 4. & in 3. dist. 16. quæst. 1. art. 1. Marsilio hoc in lib. quæst. 22. Fernelio lib. 3. Physiol. cap. 3. Galeno in 1. de elem. cap. vlt. Hippocrate in libro de carnibus, & alijs, manere in quolibet misto non illam simplicem qualitatem; sed omnes quatuor primas, nimirum calorem, frigus, humorē, siccitatem; non quidem in summo gradu, sed quadam moderatione, & temperie, quæ tamen varietatem subit pro natura cuiusque misti, pro conditione ætatis, sexus, aliorūque eiusmodi, vt progressu fusiùs exponemus. Probari autem potest hæc sententia, simulque contraria refelli hisce argumentis. Primum, quia experientia constat mista omnes quatuor qualitatum functiones exercere: calefaciunt enim, refrigerant, exsiccant, humectant: mirum est autem, minimèque probabile tam dissimilia, & inter se pugnancia officia, vna simplici qualitate administrari. Deinde, quia cum elemētum agit in mistum, vt ignis in Socratem, vel introducit aliquid propriæ qualitatis, v.g. calorem, vel nihil; Si nihil, non ergo agit: Si aliquid, ergo in Socrate manet calor, cumque accessu caloris oporteat expelli frigus, sequitur iam ante illā actionem extitisse frigus in Socrate: quod similiter de alijs qualitatibus ostendi potest. Deinde, aut illa simplex qualitas potest in misto intendi, & remitti, aut non potest. Si dent prius, vel cum remittitur, aduenit subiecto alia qualitas priori similis, vel contraria. Non similis, quia nulla qualitas aduentu similis, remittitur. Si contraria, ponamus eā esse frigus: tūc cū frigori nō nisi calor aduersetur, sequitur eā qualitatem, quæ erat in subiecto, esse calorem; non autem simplicē qualitatem, quam

Hispal. in 2.
d. 15. q. 1. a. 3.

Verè opinio
nis explica-
tio.

Temperamē-
ta quantam
uarietatem su-
beant.

quam ponebant. Si autem posterius dent; utique oportebit eam qualitatem, quam misto attribuunt, nunquam deperdi, atque adeo mistum esse indissolubile, cum ea qualitas, quæ est naturalis dispositio, quæ eius forma in materia conservatur, nullo modo periri queat.

Elementorum
& mistorum
qualitates e-
iusdem speci-
ei.

Præterea, Confirmatur eadem sententia hunc in modum. Qualitates, quæ præparant materiam ad introductionem substantialis formæ, sunt naturales rei generandæ, eiusdemque rationis cum ijs, quæ perseverant in re genita: sed qualitates primæ elementorum præparant materiam ad introductionem formæ substantialis misti, ut liquidò patet, cum mistum ex elementorum congressu proximè oritur: ergo elementorum qualitates sunt eiusdem speciei cum ijs, quæ in misto permanent, quæque ei secundum communem rationem misti substantialis debentur. Postremo, colores, sapes, odores, cæteræque id genus, quæ appellantur qualitates secundæ, oriuntur ex varia temperie, & proportionem primarum, unde si quod elementum aliquam earum obtinet, omnes quatuor qualitates interim habeat necesse est: sed quodvis mistum ex sua propria, & nativa conditione vendicat aliquam ex secundis qualitatibus: igitur in quovis misto inveniuntur quatuor primæ.

Tactus sen-
tite exuperan-
tiam qualita-
tum.

Tandem, quod nostra hæc assertio peripatetica sit, constat. Nam Aristoteles 2. de anima. cap. 11. text. 118. ait tactum non nisi exuperantiam qualitatum sentire, quod illas habeat ad temperationem quandam redactas. & 2. de part. anim. cap. 1. primariam compositionem esse ex quatuor primis qualitatibus inter se coeuntibus. & 4. Meteor. cap. 1. stirpium & animantium generibus interitum convenire, quod ex harum qualitatum, quæ agendi, & perpetiendi vim habent, permissione concreta sint. Ex quibus locis perspicuum est, Aristotelem non quintam qualitatem, sed quatuor primas formaliter in mixtis constituere. Atque his etiã rationibus facile coarguitur opinio Durandi in 2. dist. 30. quæst. 1. & aliorum asserentium dari in quolibet misto non hunc, quem diximus, quaternionem, sed duplicem qualitatem, quarum una caloris, & frigoris; altera humoris, & siccitatis naturam sapiat.

Saxoniæ
ius ope. q. 19
Aponensis.

Argumenta verò aduersariæ partis nihil exhibent negotij. Primum soluitur negando qualitatem, quæ in misto elementorum qualitatibus respondet, eodem modo se se habere quoad simplicitatem, quo substantiales mistorum formæ: sat est enim nuncupari eiusmodi qualitates vnumquid, non simpliciter; sed quatenus in vnam misti corporis temperationem coeunt.

Responsio ad
argumenta
partis contra-
riæ.

Ad secundum respondetur etsi misti corporis affectio secundum aliam atque aliam qualitatum intensiorem facile commutetur, non ob id tamen dici corpus temperamentum aliud assumere; nisi vehemens, & diuturna commutatio accidat, qualis est ea, qua quis è melancholico biliosus efficitur. Constat autem non sufficere quamlibet mutationem in intensiorem gradualem qualitatum, ut mistum intereat: immò neque habitualis mutatio temperamenti ex bilioso in melancholicum, aliavè eiusmodi ordinariè sat est, cum multi mortales variata decursu ætatis complexione superstites maneant.

ARTI-

ARTICVLVS II.

VERÆ OPINIONIS
explicatio.

Quoniam igitur monstratum à nobis est, quatuor principes qualitates, quæ primariæ virtutes elementorū sunt, intereuntibus elementis, quasi hæreditario iure admista deuenire, in ijsque seruari: reliquum est, vt statuamus ideò elementa dici contineri virtute in mistis, quia manent in his eorum virtutes, non quidem eadem numero, cum in generatione fiat resolutio vsque ad materiam primam, sed eadem specie. Sanè verò cum non solum qualitates illæ alterantes, sed etiā loco mouentes, nempe grauitas, & leuitas ab elementis ad mista deriuentur; siquidem vnunquodque mistū cum naturali motu cietur, ab elemento prædominante incitatur, vt supra ex doctrina Aristotelis in 1. de Cælo retulimus: hæc etiam altera ratio erit, vel saltem appendix superioris, cur elementa dicantur contineri virtute in mistis; videlicet merito huiusmodi facultatum, quæ in ijs etiam, modo suo seruantur.

Prima ratio,
cur elemen-
ta dicantur
manere i mistis.

Secunda ratio.

Addi quoque tertia ratio potest, quòd mixta saltem homogenea ob diuersas partium, è quibus constant, affectiones in elementa sibi consimilia facile dissolui queunt, modo à nobis superius explicato. Nec illa etiam ratio præteriri debet, quæ animantibus peculiaris est; nimirum quòd in ijs, teste D. Damasceno lib. 2. fidei orthodoxæ cap. 12. singuli humores singulis elementis proportionem respondent. Atria quidē bilis, vt pote sicca, & frigida, terræ: pituita, quæ frigida, & humida est, aquæ: sanguis, quia calidus, & humidus, aeris: flaua denique bilis, quia calida, & sicca, igni. Atque his cognata sunt, quæ in lib. de spiritu, & anima c. 33. legimus, in hunc fere modum. Humanum corpus ex quatuor elementis coagmentatum est; in carne, & ossibus, ob terream soliditatem, terra apparet: Aqua in humoribus: aer continetur in pulmone: ideò enim semper in motu est, quia ventilabrum est cordis, ne nimio calore extabescat, & dissoluatur. Denique ignis sedem habet in corde, quod est omnium membrorum calidissimum.

Tertia ratio.

Quarta ratio.

Singuli humores singulis respondent elementis.

LIBRI PRIMI FINIS.

361

IN SECVNDVM
LIBRVM ARISTOTELIS
DE GENERATIONE,
ET CORRUPTIONE.

PROOEMIUM.

Institutum Aristotelis hoc in libro est, differere de quatuor vulgatis mundi elementis. Licet enim de ijs in tertio, & quarto libro de cœlo egerit: alia tamen est hoc loco eorū contēplatio. Possunt quippe spectari elemēta vel prout certā ac definitam in mundo sedem obtinent, ad quam ingenta propensione, proprioq; motu feruntur: vel vt sunt prima generabilia, & corruptibilia, cæterisq; corporibus sublunaribus ortus, & interitus causam præbent. Igitur prior eorum consideratio duobus illis de cœlo libris comprehensa fuit: posterior ad hunc librum delegata est. Ea verò tribus potissimum quæstionibus continetur. Quarum prima est, quæ sit natura elementorum: secunda, num perpetua sint, an ortui, interituique obnoxia, saltem quoad partes: tertia, si generationem subeūt, an omnia reciproca vicissitudine indiscriminatim ex se fiant, vel potius unum eorum sit, ex quo, vt primo, cætera gignantur.

Huiuslib
scopus.

Elementorū
hoc lib. con
sideratio.

Zz 2

Capitulum

Capitis primi Explanatio.

De missione igitur a § Collectis in summam ijs, quæ superiori libro pertractavit, docet cur sibi de elementis in præfenti disputandum sit: videlicet quod absque eorum opera, & interuentu nulla res ortum, vel interitum subeat, quid enim gignitur, & corrumpitur, aut elementum est, aut ex elementorum permissione concretum: siquidem primæ qualitates, quæ præcipue agendi, & patiendi administræ habentur, propriæ affectiones sunt elementorum, unde ipsa per excellentiam prima sensibilia nuncupantur.

b Quorum subiectū)

Elementa
nō esse prima
principia simpliciter.

Aggreditur primam questionem eorum, quas hoc libro pertractari diximus, videlicet de natura elementorum: & quoniam hæc partim materia, partim forma continetur; a materia exorditur ita tamen, ut rerum etiam, quæ ex elementis constant, materiale principium simul disquirat. Fuerunt igitur ea de re quatuor sententiarum. Nam quidam elementum vnum pro materia constituebant, nempe ignem, aut aerem, aut medium quid ab utroque distinctum, igne densius, subtilius aere. Quidam duo posuerunt: alij tria; alij quatuor ipsa elementa, ut Empedocles. Itaque hi materiam faciebant elementa, sed non eodem pacto. Nam qui plura faciebant, eorum coitione, & secretionem res gigni, & corrumpi affirmabant: qui verò vnum duntaxat, non ita; cum vnum nec congregari, nec segregari queat: sed sola alteratione, qua res addensantur, aut rarescunt, generationem, & interitum fieri arbitrabantur.

c Quod igitur prima)

Nō improbare se, inquit, eorum sententiam, qui statuunt elementa pri-

ma principia generationis, & corruptionis, quocunque modo hæc fiant; id enim in præfentia non querit: confutat tamen eos, qui putant hæc principia esse prima simpliciter: ac primo illos, qui ponunt materiam quandam corpoream, ab omni contrarietate, & elementari forma seionctam: cum fieri nequeat ut corpus illud subiectum sensibus, contrarijs vacet, cumque eiusmodi infinitum, idest, tale corpus nulli certo composito additum, necessario lenitate, aut grauitate, frigore, aut calore, quæ inter se pugnancia, & contraria sunt, præditum esse debeat.

Hic

DE GENERATIONE & Corruptione.

LIBER SECVNDVS.

CAPVT. I.

De a missione igitur, & tactu, & actione, & passione, quo pacto hi se competant, quæ natura mutationem subeunt, & insuper de ortu, & occasu simplici, absolutoque qualiter fiat, curus sit, & quam ob causam, um etiam de alteratione, quid sit alterari, & quæ quodque eorum habeat differentiam, dictum est. Restat ut circa ea, quæ elementa corporum appellantur, contemplemur. Nam generatio, & corruptio substantijs omnibus, quæ natura constant, haud sine sensibilibus corporibus, competunt. b Quorum subiectam materiam quidam vnam esse aiunt, eam aerem, aut ignem, aut quippiam inter hæc medium, quod & corpus sit, & separabile ponentes. Quidam numero plures vnam: alij enim ignem, & terram; alij & hæc, & tertium aerem; alij & aquam inter hæc quartam, uti Empedocles, ex quibus concretionem, secretionemve, aut alterationem subeuntibus, ortum, atque occasum rebus ipsis contingere dicunt. c Quod igitur prima ipsa, principia, elementa, probè dicantur, sit in confesso: ex quibus si aut congregacione, segregationeue, aut alia mutatione transmutentur, generationem fieri contingat, atque corruptionem. Sed qui vnam vltra ea, quæ sunt dicta, materiam faciunt, eamque corpoream, atque separabilem, errant. Nam fieri non

Text. 1.

Text. 2.

Text. 3.

Hic adverte non negare Aristotelem dari præter quatuor elementa unum commune principium, quod est subiectum generationis, & corruptionis, nempe materiam primam, ex qua elementa ipsa, & omnia composita naturalia partiatiim consent, sed tantum reijcere corpus quoddam a materia, & quatuor elementis distinctum, quod aliorum principium dicatur, quale veteres nonnulli ponebant.

d Quod autem in Timæo Coarguit Platonem quod nihil de materia perspicue asseruerit. Nec enim expressit, an principium illud, quod appellavit $\pi\alpha\rho\upsilon\varsigma\ \epsilon\chi\epsilon\varsigma$ id est, omnia habes, quod est materia, separaretur ab elementis, ita ut aliquando existat sub eorum actu, aliquando non. Item

Reprehensio
Platonis.

Text. 4.

non potest, ut corpus hoc, cum sensibile sit, sine contrarietate existat. Etenim infinitum hoc, quod nonnulli principium esse dicunt, aut leve, aut graue, aut calidum, aut frigidum sit, necesse est. d Quod autem in Timæo est scriptum, nihil habet certi, definiti. Nam nec ille plane dixit, an id, quod omnia suscipit, ab ipsis separaretur elementis, nec ullo uti solet, cum tamen dixerit illud vocatis elementis, prius, ut aurum aureis operibus esse subiectum, quamquam id non recte dicitur, si hoc dicatur modo. Sed quorum est alteratio, ea ita se se habent, quorum vero generatio est, atque corruptio, ea ex nomine eorum ex quibus fiunt, appellari impossibile est. Atqui longe verissimum esse, inquit, dicere quodque aurum esse. Verum cum solida ipsa elementa sint, ad plana usque resolutionem facit: ad primam materiam esse plana ipsa de numero eorum est, quæ fieri nequeunt. e Nos autem sensibilibus corporum quandam esse materiam dicimus, sed eam separari non posse, sed semper esse cum contrarietate, ex qua elementa vocata fiunt: de quibus alibi exactius est definitum, atque pertractatum. f Verum enim vero cum ad hunc modum ex materia corpora prima consent, de hisce quoque determinemus oportet: supponentes materiam inseparabilem quidem, sed contrariis subiectam, principium, at primum esse: non enim calor frigori, nec frigus calori, sed quod subiicitur, utrique materia existit. g Quare primo, quod potentia sensibile corpus existit, principium est. Deinde contrarietates ipsæ, seu calor, & frigus. Postremo ignis, & aqua, & quæ sunt eiusmodi: hæc enim in se se transmutari solent: nec res perinde habet, ut Empedocles, & ceteri asserunt: non enim esset alteratio. At contrarietates ipsæ, transmutari in se non solent. Verum nihilominus, & ut corporis sunt, qualia, & quot principia sunt, dicamus oportet. Nam ceteri suppositis utuntur, nec cur talia sint, aut tot numero, dicunt.

Cum

rens materiam, quæ elementorum principium est, non esse corpus aliquod actu, neque re ipsa absque omni forma posse consistere, semperque esse coniunctam cum contrariis tam qualitatibus, quam formis, quibus in alio, atque alio composito naturali subest. Qua de re in primo Physicæ Auscultationis, & in tertio, & quarto de coelo laxiori filo disputatum fuit.

f Verum enim vero Quia elementa ex materia, ut ex principio consent, admonet sic de elementis loquendum esse, ut ipsa pro principiis absolute primis non habeantur. Subinde ostendit materiam distinctam quidpiam esse a contrariis: quia unum contrarium non potest alteri subijci, ut calor frigori, sed tertium aliquid distinctum dari oportet, quod utriusque pugnam susti-

nō vitur istiusmodi principio in suis disputationibus: sed cum materiam priorem elementis fecerit, & ex ipsa, ut attestata ex auro, res ceteras constitui docuerit nullam deinde eius faciem mentionem. Insuper docet quemadmodum aurum dicitur de statua v.g. quæ ex eo componitur: ut statua est aurum; ita materiam dici de re genita, ut aer est materia. Quæ tamen a vero aliena sunt: nam non, quæ aurum de statua verè affirmatur, neque materia de suo composito naturali; licet subiectum alterationis verè de eo, quod per alterationem fit, dicatur, ut album est Socrates. Postremo peccat in eo Plato, quia videtur materiam facere superficiem: quandoquidem elementa, quæ sunt corpora solida, resoluit ultimum in superficies: at materia est id, in quod fit ultima corporum resolutio. Notandum est hic quod Aristoteles aut materiam non prædicari de artefacto, cuius est materia. Est enim ea de re controuersia, quæ alibi a nobis pertractanda erit.

e Nos autem sensibilibus suam de materia sententiam explicat asse-

In materiam
fit ultima cor-
porum reso-
lutio.

Elementa
esse principia
absolute pri-
ma.

sustineat; hoc autem, subiectum, ac materia est. Hanc ipsam rationem habes in *Physicis*, lib. I. cap. 7.

In quolibet elemento tria principia. Quare primum, quod colligit in uno quoque elemento tria principia. Primum est, materia prima, quæ dicitur ens potentia. Secundum, forma substantialis, quam significat nomine primum qualitatum contrarium. Tertium, elementum ipsum, ut ignis, vel aer, aut aliud quodvis est quatuor primis elementis, quibus primum ortus, & interitus ratio convenit. Nec enim audiendus est Empedocles, & alij, qui elementa quoad substantiam transmutari negant, ex quorum opinione sequitur tolli etiam alterationem, cum hæc ad generationem ut ad finem ordinetur, ut initio superioris libri disputatum fuit.

Capitis secundi Explanatio.

Dupliciter
spectari ele-
menta.

VM igitur a) Egit superiori capite de principio materiali elementorum; nunc de formali agere instituit. Et verò si elementa considerentur, ut substantiæ quædam sunt, eorum formale principium est substantialis formæ ut actiua, & passiva; siue ut tactilia sunt, quatuor primæ qualitates, & quoniam hæc posterior consideratio huius libri propria est, ut istiusmodi formale principium explicet Aristoteles, de quatuor primis qualitatibus disserit, maxime cum ex earum notitia ad substantialis formæ, quæ obscurior est, cognitionem procedamus. At igitur querere se principia corporis sensibilis, id est, cuiusque elementi, prout sensibile est, non verò absolute prout naturam substantiæ participat. Sumit autem sensibile non in tota sue significationis amplitudine, quomodo comprehendit omnia, quæ in aliquem sensum, quisquis ille sit cadere possit: sed ut idem valet, actabile; quod proinde definit id, quod tactu sensu facit, id est, quod tactu percipitur. Unde colligit non omnia contraria, quæ elementarijs corporibus insunt, constituere principium formale, sed ea solum, quæ ad tactum pertinent, siquidem ijs duntaxat tangibilia, quæ talia sunt, differunt.

Tangibile
quid.

Obiectio.

b) Atqui visus) Obijcit sibi ipsi hunc in modum. Aspectus est prior tactu; ergo qualitates, quæ sub aspectum veniunt, priores erunt ijs, quæ tactui subijciuntur.

Dilutio.

Aspectus differantur. Hic adverte aspectum tactu priorem dignitate esse, origine verò posteriorem. Nam dignitate prior tactus omnium sensuum fundamentum est, unde & absque illo nullum animal vivit docente Aristotele.

C A P. II.

CVM a igitur corporis sensibilis, hoc est, tangibilis principia disquiramus, sensibile autem sit, quod tactu sensum facit, constat non omnes corporis contrarietates, species, & principia facere, sed eas solum, quæ sub tactum cadunt. Nam contrarietate, eæque tangibili differunt. Quocirca nec albor, nec nigror, nec amaritudo, nec item cæterarum quicquam contrarietatum elementum facit. b) Atqui visus tactu prior est: quare & quod ei obijcitur, prius erit. Verum non est corporis tangibilis affectio, quatenus tangibile existit; sed per aliud, quanquam natura prius est. c) Porro ipsorum tangibilium quales nam sint primæ differentie, & contrarietates, distinguamus oportet. Sunt autem tangibiles contrarietates, hæc: calidum, frigidum; siccum, humidum; grave, leve; durum, molle; viscosum, aridum; scabrum, glabrum, crassum, tenue. Ex quibus grave, & leve neque activa sunt, neque passiva: non enim quod alterum quippiam agat patiatur ab altero, dicuntur. At elementa ipsa inter se mutuo activa sunt, & passiva, oportet. Nam miscentur, & in se se vicissim mutantur. d) Calidum autem, frigidumque, & humidum, ac siccum: illa quidem, quod activa sint: hæc verò

Text. 7.

Text. 8.

Aristo

Aristotele libro tertio de anima cap. 12. text. 66. & 67. Præterea contrarietates tactus reliquarum omnium fontes sunt; at visus nobiliorem habet operandi modum, ut alibi ostendemus, eiusque obiectum præstantius est, saltem quoad lucem, quæ inter omnes sensibiles qualitates dignitate eminet.

c Porro ipsorum } Ut eligat prima contraria tangibilia ad principium formale elementorum spectantia, enumerat septem coniugationes, & contrarietates tactuum qualitatibus, ex quibus duas tantum priores, ut formalia elementorum principia elegit, nempe calidum, & frigidum, humidum & siccum, propterea quod hæc præcipue agendi & patiendi vim obtinent. Vbi de

Septem coniugationes tactuum qualitatibus.

actione, & passione alterationis duntaxat loquitur; ideoque negat gravitatem, & levitatem esse qualitates activas. Namque licet ab his motus in locum infimum, & superum efficiatur: istamen motus latio est, non alteratio.

d Calidum autem } E quatuor primis qualitatibus duas ait esse activas, calorem, & frigus: duas passivas, humorem, & siccitatem. Id autem quo pacto intelligi debeat, in questionibus exponemus. Probat ergo calorem esse qualitatem activam, quia calidum dicitur id, quod similia, & quæ eiusdem rationis sunt, in unum cogit; ut patet cum ignis aurum liquefacit, tunc enim puram auri substantiam congregit; partes autem terreas, & fecem quavis separet, id ex accidente est, quatenus similia congregare non potest, nisi dissimilia abdicet. Pari modo ostendit frigus esse activam qualitatem, quia frigidum dicitur quod coniungit tam cognata, quam aliena; ut patet cum aqua in gelu coit: tunc enim frigidum tam partes aqueas, quam ligna, & lapides, ac cætera, quæ forte intercipit, acco-

Calor qualitas activa.

Frigus item qualitas activa.

Humiditas qualitas passibilis.

Siccitas item qualitas passibilis.

verò quod passiva, dicuntur. Calidum enim est, quod ea congregat, quæ eiusdem sunt generis. Nam segregare (id quod ignem facere aiunt) est cognata, & quæ eiusdem sunt generis congregare: accidit enim, ut aliena eximat. Frigidum verò, quod ex æquo cogit, ac congregat, tam quæ eiusdem sunt generis, quam quæ diversi. Humidum autem, quod cum facile terminos suscipiat, proprio non definitur: siccum verò, quod proprio termino belle definitur, alieno ægrè.

Text. 9.

Text. 10.

c Tenue autem, & crassum, viscosum; & aridum: durum, & molle: & cæteræ differentie ex hisce sunt. Nam cum quod repletivum existit, ad humidum ex eo pertineat, quia non sit definitum, sed promptè terminari possit, & sequatur id, quod ipsum tangit: tenue autem sit repletivum

Text. 11.

Text. 12.

Text. 13.

(nam parvarum est partium, & quod est eiusmodi, repletivum est: totum enim totum tangit, tenue autem maxime est tale) tenue sub humido & crassum sub sicco fore constat. Rursum viscosum ab humido comprehendetur: nam viscosum humidum cum quadam affectione existit, velut oleum. Aridum autem à sicco: aridum enim est, quod perfectè siccum est; adeo ut ob humiditatis defectum etiam concreverit. Insuper, molle humidum comitari solet: & durum, siccum. Molle enim est, quod in se se refugit, cedit, & non resistit: id quod humidum facere assolet. Quamobrem & humidum molle non est, sed molle sub humido: & durum sub sicco collocatur. Durum siquidem est quod concretum, seu congelatum est. Quod autem est concretum, siccum est.

Text. 14.

f Porro siccum & humidum, multis dicuntur modis; nam & humidum, & madens sicco aduersantur: & rursum siccum, & concretum, humido. Hæc autem omnia ad humidum & siccum, quæ prima dicta sunt, attinent. Nam cum madenti siccum aduersetur, & madens sit, quod superficiei tenus extrinsecam admisit humiditatem, & humectum quod introrsus, siccum autem id, quod hac vacat: madens sub

humidum

tim congregat. Deinde quod humiditas sit qualitas passibilis suadet ex eo, quia humidum est id, quod facile terminatur alieno termino, non autem proprio; ut aer qui promptè se se affingit ad terminos domus, aut vasis, aut cuiuscunque alterius rei, quæ excipitur; ipse verò per se nullo certo termino circumscribitur. Cum ergo terminari sit passibilis, constat humiditatem esse unam e passibilibus qualitatibus. Quod similiter concludi potest de siccitate; quandoquidem siccum appellatur id, quod proprio termino bene coercetur; alieno ægrè, ut videre est in terra, quæ propriam figuram tenaciter servat, ad figuram vero alterius corporis difficulter se se accommodari patitur.

c Tenue

Molle quid. e Tenue autem & Aliorum contrariorum differentias ad duplicem coniugationem, & oppositionem calidi, & frigidi; siccis, & humidis reuocat, ut hinc planum euadat has duas omnium primas esse. Nam exempli gratia, tenue, viscosum, & molle reducuntur ad humidum; crassum, aridum, & durum ad siccum. Definit autem molle aliens esse id, quod cum premitur, cedit tangenti in profundum, ita videlicet, ut extrema superficies non dirumpatur. Vnde collige aerem, & aquam non rite mollia concupari, quia si manu premantur: non cedit extrema eorum superficies in profundum; sed dissipatur, ac scinditur.

Siccum & humidum multipliciter dici. f Porro siccum) Ostendit siccum, & humidum multimodis dici: omnia tamen ad primum siccum, primumque humidum, id est, ad siccum, & humidum elementaria reduci. Vnde patet calidum, & frigidum; humidum, & siccum primas esse rationem qualitatum differentias, ut pote ad quas ceterae reuocentur, ipse vero ad nullas priores; nec inter se alique ad alias redigi possint. Id, quod ex eo confirmat, quia siccum ad calidum reuocari nequit, alioqui omne siccum, calidum foret; quod a vero abest, cum terra, quae siccata est, calida non sit. Nec vero humidum ad calidum, cum aqua, quae humida est, ex se omnis caloris expers sit. Nec siccum ad frigidum, nisi velis ignem frigidum dicere: nec eadem ratione humidum ad frigidum; cum aer, qui humidus est, frigidus non sit.

humido, & ei oppositum siccum sub primo secco fore constat. Rursus humidum, & concretum eodem modo. Humidum enim est, quod in penitioris parte propriam habet humiditatem. Concretum vero, quod hac priuatum est. Et proinde ex hisce alterum humidum, alterum siccum erit. Constat igitur ceteras omnes differentias ad quatuor primas, & has non amplius in pauciores reduci: neque enim calidum, id est, quod humidum, aut quod siccum est: neque humidum, quod calidum, aut quod frigidum est, neque frigidum, & siccum subalterna sunt, neque sub calido & humido struantur. Quare quatuor esse has necesse est.

Text. 15.

Cum

Capitis tertij Explanatio.

Quae qualitates, quorum elementorum propriae sint.

unt. Itaque his reiectis, quatuor tantum manent, quae quatuor elementa, ignem, aerem, aquam, terram perficiant: Calor, & siccitas ignem; humiditas, & calor aerem; frigus, & humiditas aquam; siccitas, & frigus terram.

b Omnes enim) Non debere plura constitui, quam quatuor elementa confirmat ex assensu veterum Philosophorum, quorum nullus plura esse dixit. Quauis enim nonnulli vnum duntaxat, alij duo,

Quatuor tantum esse elementa.

alij quatuor posuerint: tamen qui hunc numerum transierit, repertus est nemo. Quod si quis obijciat Leucippum, Democritum, & Anaxagoram infinita elementa inuexisse, ut Aristoteles ipse libro

Vm autem elementa a) Constituto numero quatuor primarum qualitatum, nunc eas singulis elementis distribuit. Putaret autem fortasse quispiam e quatuor qualitibus sex fieri posse complicationes, ut videlicet, calidum cum secco, humidum cum calido, frigidum cum humido, siccum cum frigido, frigidum cum calido, humidum cum secco copularetur. Docet tamen haec duo postrema coniugia non dari, propterea quod contraria in eandem rem conueniunt neque-

C A P. III.

C Vm a autem elementa sint quatuor, & eorum, quae sunt quatuor, sex sint copulae, contraria autem simul copulari non possint (calidum enim, & frigidum, & rursum siccum, & humidum idem esse, est impossibile) constat quod elementorum copulae quatuor erunt: nempe calidum, & siccum; calidum, & humidum; rursum frigidum, & siccum; frigidum, & humidum: atque haec corpora ea, quae simplicia videntur esse, ignem, inquam, aerem, aquam, terram secundum rationem comitari, ac sequi solent. Nam ignis calidus, siccusque est: Aer vero calidus, & humidus; nam aer veit vapor est, aqua

Text. 16.

libro primo Physic. cap. 2. alijsq; in locis commemorat. Occurrendū ē it hos philosophos non existimasse dari in mundo infinita corpora elementaria, quo modo de elementis hic agimus, sed finxisse multitudinem infinitam infinitū corporum, ex quibus cetera coalescerent. Alij respondēt cū Aristoteles ait neminem quaternionem elementorum excessisse, de ijs tantū loqui, qui finita fecerunt elementa.

c Ignis autem.) Non consentiunt interpretes in huius loci explicatione. Quidam volunt

Text. 17. aqua frigida, humidaque: Terra frigida, atque sicca. Unde fit, ut differentie illae non iniuria primis corporibus distribuantur, & iuxta rationem eorum numerus constet.

b Omnes enim & qui simplicia corpora elementa faciunt, alij unum, alij duo, alij tria, alij quatuor esse volunt. Qui igitur tantum unum esse dicunt, deinde densitate, & raritate cetera generant: hisce duo principia facere, rarum, inquam, & densum; aut calidum, & frigidum accidit: haec enim opificis munus obeunt: unū autem subijci solet sicuti

Text. 18. materies. Qui verò continuo duo, ut Parmenides ignem, & terram faciunt: quae inter haec media sunt, ceu aerem, &

Text. 19. aquam horū misturas esse astruunt. Eodē modo & qui esse tria inquiunt, quemadmodum Plerō in divisionibus: mediū siquidem misturam, congeriemq; facit. Atq; eadem ferē dicunt, qui duo, & qui tria faciunt: verū illi mediū in duo secant: hi vero unum faciunt mediū. Porro nonnulli statim quatuor esse aiunt, ut Empedocles. Cogit autē &

Text. 20. hic illa in duo; nam igni cetera omnia contraponit. c Ignis autem, & aer & unumquodq; eorum, quae dicta sunt, haudquaquam simplex est, sed mistum. Quae verò sunt simplicia, talia quidem sunt, non tamen eadem: ut quod igni simile est, igneam, non ignis: & quod aeri, aerium, nō aer

Text. 21. existit: simili modo & de ceteris quoq; dicendū est. Ignis etiā caloris est excessus, perinde ut glacies frigoris. Nam congelatio & feruor excessiones quaedā sunt: illa quidem frigoris, haec verò caloris. Igitur si glacies humidi, & frigidi congelatio sit, & ignis calidi, & sicci feruor erit. Quamobrem nec ex glacie gigni quicquam, nec ex igni potest.

Text. 22. Cū d autem simplicia corpora sint quatuor, ē duobus utrumq; utriusq; locorū est: ignis enim, & aer eius, qui ad superficiē termināq; vergit; terra verò, & aqua eius, qui ad mediū. Atq; ignis, & terra extrema quidē sunt, & synceriora: aqua verò & aer media, & mista magis & utraq; etiā utrisq; contraria sunt. Nam igni aqua, aeri verò terra aduersatur: haec enim contrarijs affectibus constant. Verū enim verò cū simpliciter quatuor sint, quodq; unius est. Terra siquidem sicci potius est, quā frigidi. Aqua verò frigidi magis, quā humidi. Aer humidi magis, quā calidi. Ignis calidi magis, quā sicci.

Text. 23. & terram. Secundū, Extrema elementa magis pura, & sincera esse, quā intermedia. Tertiū, Superiora inferioribus aduersari, nimirū aquae ignē, aerē, terrā; id verò ob qualitātū, quibus praedita sunt, repugantiā. Quartū, Licet singula elementa duplicē obtineant qualitātē in vna tamen potissimū excellere, eamq; sibi ut propriā primō vindicare. Nam terrae siccitas magis propria est, quā frigus: aquae frigiditas, quā humor: aeri humiditas, quā calor: igni calor, quā siccitas.

cum paulò ante dixisset Aristoteles putasse Empedoclem elementa, quae videmus, nō esse vera elementa, sed mista, ac tantummodo veris elementis affinia; nūc de illius etiam mente asserere ignem, qui apud nos est, exuperantiam habere caloris, sicuti glacies excessum habet frigoris. Alijs placet pronuntiare hoc ab Aristotele ex proprio sensu. Quod tamen non ita est accipiendum, quasi noster ignis intensiorem obtineat calorem, quam qui in propria regione ad lunae concanum est; sed quia cum apud nos densiorem obtineat materiam, acrius vrit, quemadmodū & glacies ob eandē causam vehementius manum refrigerat, quā aqua soluta. Aduerte etiam elementa nobis vicina, esto propria retineant formam, veraq; sint elementa quoad substantiā, nec tamen quoad qualitatum affectiones pura, sinceraque esse, ut in nostris problematis ad finem librorum de colorum monuimus ex Aristotele libro tertio de generatione animalium cap. II. & ex Platone in libro de summo bono.

d Cum autē simplicia.) Theoremata quaedam subijcit ad elementorum, statum, conditionemque declarandam. Primū est duo elementa superum locuto tenere, videlicet aerē & ignē: duo imūm, aquā,

Ignis in materia densiori acrius vrit,

Theoremata de statu, & conditione elementorum.

Q V Æ S T I O I.

Q V I D S I T E L E,
mentum.

A R T I C V L V S I.

M V L T I P L E X E L E M E N T I
Significatio, & definitio.

Prima acce-
ptio elemen-
ti.

Lemēti nomen, græcis στοιχεῖον, variè vsur-
pari consuevit. Vno modo, pro primis cu-
iusque rei principiis, siue ea res artefacta
sit, siue naturalis, seu ars sit, seu scientia, seu
aliud quid simile; Qua significatione, lite-
ræ, orationis elementa appellantur, quòd
ad orationem conficiendam primū sumā-
tur, & in ipsas postrema illius divisio fiat.
Sic etiam primæ demōstrationes, designa-
tionesq; in Mathematica, elementa nun-
cupantur, quòd alias demōstrationes, prio-

Secunda.

Tertia.

Quarta.

res non habeant, sed ex illis posteriores constent: quo modo dicimus
Euclidis elementa. Secundò, pro principiis generationis, quo sensu
accipitur ab Aristotele 12. Metaph. c. 4. text. 23. cum ait tria esse ele-
menta, materiam, formam, & priuationē, causas verò quatuor. Tertiò,
pro sola materia prima, quo pacto ex quorūdam interpretatione sum-
psit Aristoteles elementum in proœmio Physicæ auscultationis, cum
dixit, in omni scientia, in qua sunt principia, causæ, & elementa, ex
horum perceptione cognitionem fieri. Quarto, pro quatuor vulgatis
mundi elementis, igne, aere, aqua, terra: secundum quam notionem, de
elemento in præsentī agimus.

Elementi de-
finitio.

Deinde, aduertendum est Aristotelem varijs in locis elementum
definisse: ac libro quinto Metaphys. capit. 3. textu 4. hoc modo.
Elementum est id, ex quo primum insito, ac indivisibili specie in aliā
speciem, aliquid componitur, id est, elementum est id, ex quo aliquid
ita constat, vt nihil prius in eius compositionem veniat, quodque ita
se habet vt in aliam rem specie distinctam secari nequeat; Vnde neque
lignum ex quo fit sella, neque quatuor humores, ex quibus constat
animal, dicuntur elementa; quia lignum, & humores componuntur,
saltem potentia, ex alia re, nempe ex quatuor elementis, quæ inter se
specie dissident.

De elementis
defin. Avic.
Fen. 1. pr. doc
2. Isach. in
lib. defin.
Gal. in lib. de
nat. hum. cō-
ment. 4.

Putauit

D. Thomam
sequitur Ia.
uel. 6. Meta-
ph. 10. Elen-
dualis q. 3.

Putauit autem D. Thomas in commentarijs eius loci prædictam de-
finitionem solis quatuor elementis competere, quod nihil dicatur in-
diuisibile in aliam speciem, nisi quod rationem speciei sortitur: id
enim subnotat illa particula, aliam, materia autem cum ex se omnis
actus expers sit, non videtur habere naturam speciei. Hæc tamen
opinio parum firmo nititur fundamēto, quia materia licet non sit spe-
cies entis naturalis, quod ex actu, & potentia coalescit; est tamen spe-
cies secundum notionem potentiae passivæ: quandoquidem materia
in commune distribuitur in materiam caelestem, & sublunarem tanquā
in veras species, vt ex ijs, quæ lib. 1. Phys. cap. 9. quæst. 3. art. 3. &
lib. 1. de cœlo capit. 2. quæstione 5. artic. 2. disseruimus, planum
est.

D. Thomam
interpretatio

Improbator.

Indicantur 5.
Met. q. 1. 55
cin. & Che-
nesius in text
& Scaynus.

Dicendum potius definiri illic ab Aristotele non solum quatuor
elementa, sed etiam materiam primam, immo hanc primaria ratione,
vt Auerroes, Magnus Albertus, Alensis, alijque interpretes observa-
runt; quin etiam neque formam siue physicam, vt formam equi; siue
Metaphysicam, vt genus, & differentiam ab ea definitione excludi,
cum his omnibus tota definitio competat, vt eo loco enucleatè expo-
nemus.

Alia, quæ ad-
mittitur.

Iure tamen quispiam rogarit qua ratione dicantur mista componi
primum ex elementis, cum prius ex materia, & forma constent, & in
has tanquam in res specie distinctas diuidantur. Respondemus par-
ticulam, primum, sic esse accipiendam, vt elementum dicatur id, ex
quo aliquid constat primum, id est, ex quo constat tanquam ex pri-
mo, siue absolutè, quo pacto materia, & forma nuncupantur prima,
cum in entium naturalium coagmentatione neque alia corpora, neque
alia partes priores inueniantur: siue tanquam ex primo in genere cor-
porum, quo modo elementa dicuntur prima; quia ipsa non resoluun-
tur in alia corpora, nec in genere corporum aliud prius in misti com-
positionem venit. Vnde & Aristoteles cap. 1. huius lib. text. 16. &
lib. 1. de cœlo cap. 2. text. 7. & 1. libro Metaphys. capit. 7. text. 12.
& sæpe alibi vocat illa, prima corpora, & corpora simplicia.

Dub.

Solut.

Aliter quoque definit Aristoteles elementum 3. lib. de cœlo cap.
3. text. 31. nempe, Elementum est id, in quod cætera corpora di-
uiduntur, in quibus inest, potentia, aut actu; ipsum autem est indi-
uisibile in diuersa secundum speciem. Quæ definitio quatuor dun-
taxat vulgata elementa complectitur, vt constat tum ex doctrina
illius capituli, tum quia definitio ipsa reciprocatur cum elemento, prout
ignem, aerem, aquam, & terram comprehendit, vt erit consideranti
perspicuum. Quod & Simplicius, D. Thomas, Magnus Albertus,
Auerroes, Thienensis, Niphus, alijque expositores annotarunt. Remo-
nit autem Aristoteles ab hac definitione materiam, & formam, cum di-
xit elementum esse id, in quod cætera corpora diuiduntur. Namque
nomen illud, cætera, satis indicat elementum esse vnum è corporibus,
& si dictum esset, elementum esse corpus, in quod alia diuiduntur. Cõ-
cinit hæc definitio cum ea, quam tradidit Hippocrates libro 2 de ele-
mentis,

Alia elemen-
ti definitio.

Alia ex Hip-
pocrate.

Alia cōpen-
dior, & a-
pertior.

mentis, refertque Galenus 8. de placitis, nempe elementum est simplex, & minima corporis particula. Quod exponens Galenus ait, elementum dici particulam minimam, non quantitate sed qualitate; quia inter omnia corpora generationem, & interitum subeuntia, nullū est, quod pauciores vendicat qualitates, quā elementum, cum ex primis qualitatibus tres duntaxat obtineat, vt progressu dicemus. Compendiosius apertiusque definiri posset elementum hoc modo. Elementum est corpus simplex in quod alia corpora resoluuntur. Dicitur corpus ad excludendam materiam, & formam, & omnino quæcunq; non dicuntur corpora. Simplex, ad reiicienda mixta. In quod alia resoluuntur, ad remouendum cœlum, quod licet sit corpus simplex, non tamen in ipsum alia corpora resoluuntur.

ARTICVLVS I.

ESSENTIALES ELEMENTORVM

formas non esse qualitates primas.

Opinio Ale-
xandri.

Ammonij.
Philoponi.
Galenij.
Plotini.

QVoniam elementorum essentia partim forma, partim materia continetur, explicandum occurrit, quænam eorum forma sit. Nam de materia constans est Philosophorum opinio eam esse eandem, quæ cæterorum sublunarium corporum, vt reciproca eorum commutatio palam testatur. Circa formam verò dissentiūt tum a græcis latini, tum Latini ipsi inter sese. Alexander Aphrodisiensis 12. lib. Metaphys. com. 12. & in 4. quæstionum. Natural. quæst. 4. alijsque in locis. Item Ammonius in categorijs cap. de substantia, eiusque discipulus Ioannes Grammaticus hoc in libro com. 7. Galenus 1. de vsu partium, & 1. de elementis, & vt videtur, Plotinus Enead. 6. lib. 3. cap. 9. Præterea ex Latinis Matthæus Curtius, & Theophilus Zimara lib. 2. de anima ad text. 18. & quidam alius, cuius meminit Concil. diff. 13. arbitrantur quatuor primas qualitates esse essentielles elementorum formas. Nec est, inquiunt nonnulli eorum, absurdum easdem esse, & primas qualitates, & essentielles formas elementorum: poscit enim rerum ordo, vt infimæ conditionis substantiæ, summis qualitatibus formentur; quandoquidem infimum superioris ordinis, summo inferioris necei oportet; ne rerum series dissita, diuulsaque sit. Deinde confirmatur eadem sententia hunc in modum.

Cōfirmatio
opinionis.

Formæ ex actionibus distinguuntur, & innotescunt: atqui in elementis nulla propria actio deprehenditur, præter eas, quæ qualitatibus sunt: igitur nulla in eis forma substantialis est, præter qualitates. Item videmus celeri, & acri motu generari ignē, vt sagittarū iactu, attrituq; filicum; hoc autē non fieret, si ignis forma nō esset calor: ergo &cæt. Probaturs assumptio. Nam motus, quo ignis accenditur, nihil aliud, præter calorem, exhibere potest. Præterea hoc ipsum videtur Aristoteles

teles

teles expressis verbis docuisse proximo superiori capite text. 7. asserēs quatuor primas qualitates elementa constituere, esseq; eorum principia, ac primas differentias. Adstipulantur etiam Hippocrates, & Plato, quorum ille in lib. de natura humana, non aliter quatuor elementa significat, quā nomine calidi, frigidi, ficci, humidi; videlicet quia nullam in eis formam, præter huiusmodi qualitates agnoscebat. Hic verò apertius in Timæo scripsit nullum elementū fieri hoc aliquid per formam; sed quale aliquid. Constat verò facere quale qualitatis esse, non substantiæ.

Hippocrates
Plato.

Contraria opinio aientium elementa suam habere formam substantialem, ex qua constent, à quatuor primis qualitatibus distinctā, haud dubiè vera est, & Peripatetica, quam tuentur latini pene omnes hoc in lib. ad text. 16. & lib. 3. Metaphys. ad text. 17. & Arabes, atq; inter eos Averroes saltem in commentarijs ad libros Metaphys. Nam etsi 3. de cœlo cōment. 67. oppositum innuerit; octavo tamen Metaphys. com. 5. ex professo digreditur contra eos, qui qualitates, elementorum formas constituiebant. Idem sentit Proclus in Timæum Platonis comm. 3. Deinde comprobatur hæc sententia, quia vel primæ qualitates continentur in genere qualitatū duntaxat: vel sunt qualitates, & substantiæ simul: vel tantummodò substantiæ. Si dicant contineri duntaxat in genere qualitatis; ex eo coarguuntur, quia sequeretur materiam elementorum viribus naturæ consistere absq; forma substantiali, cum in elementis nihil ponant præter materiam, & accidentia. Sequeretur elementorum generationem, esse alterationem, ut pote quæ pro termino haberet qualitatem. Sequeretur elementa non esse composita Physica; vel aliquod compositum physicum non constare ex materia, & forma substantiali; sed accidentaria; atq; adeo elementū non esse per se vnū; siquidem quod est vnū per se, nequit ex substantia, & accidente coalescere. Sequeretur postremo pari ratione proprietatē cuiusque mixti dici posse illius formam; neque mistum ex alia substantiali forma coagmentari. Quæ omnia perspicuè absurda sunt, & à nobis partim in hoc opere, partim in physicis confutata.

Contraria sententia
Latinorum.

Et Arabum.

Et Procli.

Per se vnū
nequit cōponi
ex substantia
& accidente.

Quod si dicant huiusmodi qualitates esse pariter & qualitates, & substantias; vel esse tantum substantias, ac solo nomine qualitates dici; non minùs coarguuntur hisce rationibus, quæ probant nequaquam illas in genere substantiarum posse numerari. Primum quia calor, frigus, siccitas, & humor suscipiunt intensiōem, & remissionem; habent contrariū, & cadunt per se sub sensum; quæ tria à natura, & conditione substantiæ aliena esse docet Aristoteles. Duo quidem priora in categorijs, cap. de substantia: tertium lib. 2. de anima cap. 6. text. 65. Deinde quia cum in quolibet elemento plures qualitates primæ insint, iam idē compositum plures in se formas cohiberet. Tertiò, quia, quod vni substantia est, nequit alteri inhærere, ut docuit Aristoteles 1. lib. Physicor. cap. 3. text. 27. & lib. 3. Metaph cap. 5. text. 17. constat autem quatuor primas qualitates rebus mistis inhærere. Quarto, ut auctor est Aristoteles in lib. de sensu, & sensibili cap. de sapore, Ignis nō

Quod vni est
substantia nō
potest alteri
inhærere.

quæ ignis, sed ut calidus est, agit: non ergo forma, & natura ignis in calore consistit. Postremò accedit testimonium Aristotelis hoc in lib. cap. 9. text. 54. ubi docet qualitates primas esse formarum substantialium instrumenta, veteresque philosophos, reprehendit, quòd qualitatibus solum, non autem formarum, quæ elementis conueniunt, meminissent.

ARTICVLVS III.

SOLVTIO RATIONVM,
quæ oppositum probare nitebantur.

Solut. 1.

Quæ verò in contrariam partem adduximus, facilem habent explicationem. Ad primum concessa maiori propositione, respondendum est minori, præcipuas elementorum actiones oriri proximè à quatuor primis qualitatibus tanquam ab instrumentis formarum

Solutio 2.

substantialium, principalius verò ab ipsis formis, quas oportet à qualitatibus distinctas esse, ob rationes proximè adductas. Nec ut infimum superioris ordinis, summo inferioris nectatur, opus est, ut qualitates elementorum sint essentielles eorum formæ, cum id fieri nequeat; sufficit enim eiusmodi qualitates dignitate quodammodo attingere corpora elementaria. Ad secundum dicendum, motu excitari calorem, interuentu caloris, & aliarum qualitatibus, ut siccitatis, & raritatis, quæ simul, ut

Solut. 3.

instrumenta generantis, concurrunt, produci quæ, ignem eo modo, & ratione, quam in libris de cælo exposuimus. Ad aliud ex philosophorum testimonio dicendum, Aristotelem, nomine primarum qualitatibus, significasse formas substantiales elementorum nobis ignotas, quod etiam, in lib. de natura humana, Hippocrates fecerat. Sæpe enim ad substantias indicandas, utimur vocabulis accidentium, quæ notiora nobis sunt, & sensui magis familiaria. Atque hoc modo, nonnulli ex Auerroistarum grege, & Contarenus Cardinalis lib. 1. de elementis, Auerroem interpretandum censent, cum in quarto lib. de cælo comm. 20. & 2. de anima comm. 108. gravitatem, & leuitatem formas substantiales elementorum vocat.

Lege Auerroem
Phys. comm.
10. concil.
diff. 13.

Gravitas &
leuitas non
sunt formæ
elementorum,

Quamquam non desunt è recentioribus, qui cum re vera elementorum formas, in gravitate, & leuitate, constituisse arbitrentur. Ceterum quæcunque eius sententia illic fuerit, quam scrutari nequaquam operæ pretium putamus: certè quod gravitas, & leuitas non sint elementorum formæ, ex eo patet, quia non substantiæ sunt, sed accidentia, & quidem subiecta sensui, ut docet Aristoteles hoc in lib. cap. 2. text. 8. Ad quod etiam confirmandum, valent pleræque earum rationum, quibus supra ostendimus quatuor primas qualitates non esse formas elementorum.

Aliter quoque locus ille Aristotelis explicari consuevit, nempe cum ait primas qualitates elementa constituere, esseque eorum primas differentias; non accipere elementa secundum gradum substantiæ; sed quatenus actiua, & passiuæ sunt; sic enim spectata, certum est constitui, ac distinguui per quatuor primas qualitates, quæ sunt instrumentaria alterandi

randi

Legis Ianda-
nū 4. Phys.
q. 4. Aucr.
lib. 8. Metap
com. 1.

Consule Pla-
tonē in Ti-
mæo, & lib. 7
de Rep. Marf.
Ficinū in Ly-
dū, de anim.
6. 1.

randi principia. Quem etiam sensum dictis græcorum interpretum, quos citauimus, nonnulli adhiberi posse inquirunt, et si alij repugnent. Quod verò ad Platonem attinet, dic in Timæo fuisse locutum non de substantialibus, sed de accidentarijs elementorū formis. Vel certè ideò pronuntiasse formas elemētorum efficere potius quale quid, quàm hoc aliquid; quia, esto simpliciter in categoria substantiæ collocentur, proximè tamen accedunt ad naturam qualitatū, quarum est quale, non quid efficere. Adde quòd Plato formas omnes, quæ per se separatæ coherere non possunt, non tam formas, quàm formarum simulachra, imagines, vmbras; nec tam substantias, quàm substantiales qualitates vocabat, vt eas ab ideis, id est, à nobilissimis, & præstantissimis formis appellatione distingueret. Nihil ergo mirum, si asseruerit formas elementorum quale quid facere.

Explicatur lo-
cus Platonis

QVÆSTIO II.

SINT NE QVATVOR

primæ qualitates, an non.

ARTICVLVS I.

NEGATIVÆ PAR-
tis argumenta.

Primæ qualitates ex communi Philosophorum consensu appellantur, quæ nec ex alijs, nec ex se mutuo fiunt, sed ex ipsis oriuntur cæteræ. Hoc posito fundamento, videtur ostēdi posse calorem, frigus, humorem, siccitatem non esse qualitates primas. In singulis elementis dantur qualitates quædam virtuales, quæ illis quatuor respondent, easque procreant, vt frigus virtuale, quo velut instrumento, aqua ex se formalem frigiditatem fundat; similiterque res habet in alijs qualitatibus, ac cæteris elementis: igitur quatuor illæ qualitates oriuntur ex alijs. Probatur assumptum quia nisi in aqua v. g. eiusmodi frigus virtuale inesset, non posset ea, postquam semel incaluit, remotis impedimentis, vltro se se reducere ad statum amissæ frigiditatis. Corroboraturque argumentum, quia si elementa hisce qualitatibus carerēt, difficile se tueri possent contra aduersariorum incurfus: siquidem primæ aliæ qualitates segniter admodum resistūt, paruo negotio vincuntur, pereuntque. Deinde, quia cum constet ingenitas esse à natura quibusdam mixtis virtuales qualitates, vt piperi vim ad excalfaciendum ventriculum; quid est cur non etiam elementis similes concedantur, præsertim cum elementa sint principia, & quasi fontes actualium qualitatū?

Primum ar-
gumentum.

De qualitatibus
virtuali-
bus.

Secundo

2. Argum.

Secundò. Calor gignitur à luce, vt nobilissima eius soboles. Item latentes cælestium corporum influxus pariūt in sublunari mundo, pro diuersitate rerum subiectarum, calorem, frigus, humorem, & siccitatē: igitur hæc qualitates ex alijs fiunt. Tertiò. Calor parit siccitatem, siccitas calorem: igitur hæc oriuntur ex se mutuò. Probatur antecedēs quo ad priorem partem, tum quia id palam docet Aristoteles cap. 1. lib. 4. Meteor. tum quia calor dum grassatur in humidum primigenium, arefacit, atque exliccat membra. Deinde quoad posteriorem, quia calida accedente siccitate, acrius vrunt; certè non nisi quia siccitas aliquod incrementum, atque intensiorem calori affert.

3. Argum.

Quartò. Figura non potest ex prædictis quatuor qualitatibus provenire, cum sit idem cum quantitate, quæ omnes qualitates origine antecedit; nec etiam grauitas, & leuitas, quia sunt principia motus localis, qui est alteratione prior, docente Aristotele 8. phys. cap. 7. text. 55. nec colores quia sæpe iidem in dissimili earum qualitatum proportionem, diuersis rebus competunt, vt lacti, & cerusæ; vt niui & calci; vt rosæ, & sanguini, quarum combinationum priora membra, frigida sunt; posteriora, calida; omnia tñ candida. Itē verò, sæpe in iisdē reb⁹ eadē p-portionem mutata. iidem nihilominus colores videntur, vt in Aethiope puero, & sene, & in vino paulatim à calore ad frigus degenerante. Idē & in odoribus ostendi potest, vt patet in mosco, & ambra, quorum sua uisissimi afflatus diu in vestibulis asseruantur, esto frigeant, incallescāt vè. Denique soni, cum ex collisione corporum edantur, nihilo videntur à quatuor primis qualitatibus dependere; Non igitur omnes qualitates ex illis ortum habent.

Demosco &
ambraro,

ARTICVLVS II.

TOTIVS CONTROVERSIÆ

Explicatio.

Prima Asser-
tio.

Proposita quæstio aliquot assertionibus explicanda est. Prima sit. Non solum calor, & humor; sed etiam frigus, & siccitas sunt qualitates positivæ. Hæc est cōtra iuniores quosdā philosophos, qui arbitrati sunt frigus, & siccitatem non esse qualitates positivas, sed duntaxat priuationes caloris, & humiditatis; eo potissimum nixi argumento, quòd videamus corpora solo caloris abscessu refrigerari, vt qui riget in tertiana, quòd similiter dicendum videtur de corporibus, quæ humore consumpto inarescunt. Alij verò putarunt calorem, & frigus esse qualitates positivas, & humorem non esse qualitatem, sed substantiam fluidam, siccitatem autem esse huius substantiæ priuationē. Hos ea ratio in hanc sententiam impulit, quòd viderent nihil humectari, nisi ingressu eiusmodi substantiæ fluidæ; nihil exsiccare, nisi abcessu eiusdem. Nostra tamen assertio Philosophorum communis est, atque omnino vera, eaq; luculentè confirmat Plutarchus in libello de primo frigi-

De frigore
quòd nō sit
priuatio lege
Arist. lib. 2. de
art. an. c. 2.

frigido. Nam si frigus esset priuatio caloris, pariratione admittendū foret grauitatem esse priuationem leuitatis, duritiem mollitudinis, amarorem dulcedinis, nigredinem candoris, atque alia similiter complura; sicque magna pars qualitatum ē medio tolleretur. Deinde, quia omnis priuatio otiosa est, & ignaua, velut cæcitas, surditas, silentium; at frigus, & siccitas multas, atque insignes in corporibus mutationes efficiunt. Item quia priuatio non propriè intenditur, & remittitur, quod in frigore, & siccitate passim videmus. Præterea quia nulla priuatio cadit sub sensum tanquam proprium sensibile; frigus verò & siccitas tanquam propria sensibilia tactu percipiuntur. Nihil huic sententiæ officit quod Aristoteles lib. 1. huius operis cap. 3. text. 18. & lib. 2. de cælo cap. 3. text. 18. & 12. Metaph. cap. 4. text. 22. appellauit frigus priuationem caloris. Est enim Aristoteli consuetum, alterum contrariorum priuationem vocare, propterea quod vnum ab alterius perfectione deficiat, atque id, quod minus præstās est, eminētioris quasi priuatio habeatur, vt constat ex ijs, quæ 3. Physicæ ascultationis libro, cap. 1. text. 5. & 4. lib. Metaph. cap. 6. text. 26. & lib. 10. c. 4. tex. 7. & c. 7. text. 16. tradita sunt. Nec aduersariorum rationes momentum habent. Non enim quicquam solo caloris abscessu refrigeratur; aut solo humoris dispendio siccescit; sed quia abscessum caloris (quod in tertiana fit, coeuntibus ad interiores partes spiritibus) vera ac positiua frigoris receptio humoris interitum, vera item ac positiua siccitatis introductio consequitur. Quod verò aiunt nihil humectari nisi ingressu substantiæ, id ex eo coarguitur, quia sequeretur, nullū corpus posse ex toto humectari ab alio; vel enim corpus humectās ingreditur alterum, diuidendo, eiusve poros subeundo; vel ipsum penetrat, manendo in eodem situ cum illo: si detur primum, cum nullū corpus possit diuidi in omnem sui partem, nec totum ex poris coalescat, sequitur nullum corpus posse ab alio, quoquo uersum humiditate perfundi. Posterius autem admitti nequit, quia penetratio corporum, facultate naturæ non datur; ergo &c. His adde humorem, & siccitatē esse sensibilia propria: quod cum neque substantiæ, neque priuationi conueniat, perspicuum fit, neque humorem, esse substantiam: neque siccitatem, eius priuationem.

Secunda assertio sit. In elementis, præter quatuor vulgatas qualitates, non dantur aliæ virtuales eiusdem appellationis. Assertionem hanc statuit Capreolus in secunda distinct. 16. quæstione 2. Soncinas libro 9. Metaphys. quæstione 8. Sotus lib. 2. Physicorum quæst. 1. Marsilius hoc in libro quæst. 5. & vt videtur Auicenna 1. sufficientiæ capit. 5. Henricus Gandauen. quodlibet. 11. quæstione 6. Aegidius quodlibet. 2. quæstione 16. Quibus tamen aduersantur nonnulli, quos refert Marsilius hoc libro quæstione quinta, qui sunt adducti primo superioris articuli argumento. Sed hi neque verè sentiunt, neque rectè probant. Sunt enim eiusmodi qualitates fictitiæ, ac superuacaneæ. Primum quia substantiæ non egent medijs accidentibus ad internas emanationes, eiusmodi sunt eæ, quibus

Frigus non
esse priuatio
nem caloris.

Quo sensu
Aristot. vñ
contrarioiū
priuationem
appellet.

Nullum cor
pus posse di
uidi in omne
m sui partem.

2. Assertio.

lege D. Th.
ad 2. 18. lib.
1. huius op.

Qualitates
virtuales mi-
storū vnde

primæ qualitates ab elementis fluunt; alioqui daretur in ijs progressus in infinitum, cum nulla sit maior ratio, cur hoc potius accidens, quam illud, ut à subiecto fluat, altero egeat. Deinde quia, ut loco citato argumētatur Marsilius, qualitates virtuales mixtorū resultāt ex varia cōmixtione quatuor primarum qualitatū; atque ita non ab illis hæ, sed illæ potius ab his oriuntur. Præterea, quia qualitates virtuales mixtorum non sunt principia agendi in propria, sed in aliena subiecta; nec enim piper se ipsum calefacit; sed ventriculum. Quare perperam ex his virtuales qualitates, quibus elemēta in se agant, quæque actuales origine antecedant, colliguntur.

Opinio negā-
tium qualita-
tes virtuales
etiam in mi-
stis.

At enim sunt, qui virtuales qualitates adeo auersentur, ut eas, ne in mistis quidem, ponendas dicant. Itaque, aiunt, piper verbi gratia, non calefacere ventriculum insita ad calefaciendum virtute, sed accepta ab ipso ventriculo caliditate. Quod ex eo probant, quia constat piper nisi prius ab stomacho calefiat, non eum calefacere. Nec mirum est, inquiunt, si piper vberiore calorem imbibat, & in stomachum refundat, quam stomachus ipse, cuius beneficio incaluit, in se habeat: tanta est enim huius mixti habilitas ad calorem concipiendum, ut à minus calido vehementius calefiat. Non est tamen probanda hæc opinio, tum quia à communi Philosophorum sensu aliena est; tum quia futili prorsus ratione innititur. Non enim piper, ut stomachum calefaciat, calefieri ab eo prius debet propterea quod non nisi calorem, quem accipit, ei rependit: sed quia virtualis eius calor quasi sopitus, à calore actuali ipsius stomachi excitari debet. Nec certè stomachus potest ita piper calefacere, ut ab eo postea impensius calefiat, siquidem nullum patiens, quantumlibet ad recepiendam alterius impressionem habile sit, potest ab agente intensiorem qualitatem accipere, quam agens ipsum in se, vel actu, vel potestate contineat, ut ex ijs, quæ superiori libro disputata sunt, constat.

Refellitur.

3. Assertio.

Hippocrat.

Aristot.

Tertia assertio. Quatuor sunt qualitates primæ, calor, frigus, humor, & siccitas: nec plures paucioresve numerari possunt. Hæc assertio, ut annotavit Galenus 1. Methodi, primum tradita est ab Hippocrate in libro de hominis natura, deinde à posterioribus medicis, & Physiologis accepta, demonstrataque ab Aristotele tum alibi, tum hoc in libro capit. 2. textu 15. Scire tamen oportet huiusmodi qualitates non esse absolute primas existimandas, sed primas inter corporeas, & sensibiles, ut excludamus qualitates spirituales, & quæ non cadunt sub sensum. Item esse primas inter eas, quæ corporibus elemētarijs insitæ, ac peculiare sunt, ut remoueamus lucem, figuram, & occultam virtutem, atque influxum, per quem corpora cœlestia in sublunarem mundum agunt, & denique omnia, quæ tam corporibus dissolubilibus, quam indissolubilibus communia sunt.

Cōfirmatio
assertionis.

Potest autem hæc assertio hunc in modum intellecta quoad primam partem, qua dicimus eas esse primas, ita ostendi. Hæ qualitates non fiunt ex alijs, nec ex alterutris; sed ex ipsis oriuntur aliæ, quæ

quæ videlicet secundæ nuncupantur: sunt igitur primæ. Probatur assumptū in primis, quod non fiant ex alijs, quia inter qualitates, prædictas, nullæ inveniuntur, quas hæ non antecedant, saltem origine. Quod & inductione patet, & earatione suadetur, quia ut se habet generatio rei ad perfectionē eiusdem, ita oportet, ut se se habeant qualitates necessariae generationi, ad illas, quas natura gratia perfectionis adhibet; generatio autem rei, ordine naturæ, prior est eiusdē perfectione; cum igitur quatuor istæ qualitates disponant per se ad generationem rerum omnium; aliæ verò ad earundem rerum perfectionem, vel ornatum conferantur; consequens est, ut quatuor huiusmodi qualitates ordine naturæ, & origine priores sint.

Rei genera-
tio præit na-
turæ ordine
eius perfecti-
onem

Item, quod non fiant ex alterutris, ostenditur, quia calor, quæ calor, sicuti per se duntaxat vendicat calefacere, ita non nisi calorem gignit; similiterque tres aliæ qualitates, humor humorem, siccitatem siccitas, frigiditas frigiditatem. Quare nulla harum qualitatū aliam per se efficit, proindeque nulla ab alia, alijsve per se efficitur: ex quo sequitur, eas non gigni ex alterutris. Deinde, quod ex illis, id est, earum actione, & perpeffione, & dissimili temperie, cæteræ, quas diximus, corporibus obueniant, probatur. Nam primum, quod attinet ad qualitates, quæ tactu percipiuntur, id Aristoteles loco proximè citato, & 2. de partibus anim. c. 1. disertè ostendit. In libro verò de sensu, & sensibili cap. 4. docet sapores ex cōmissione humidi & sicci, & actione calidi, & frigidi oriri. Idemque asserit de odoribus cap. 5. eiusdem lib. & cap. 9. lib. 2. de anima, & de coloribus, sectione vltima problematū. Quæ de re lege M. Albertū in summ. de homine 2. part. tract. de gustu, quæst. 3. & Galenum lib. 5. de simplic. medic. Idem & de sonis innuit Aristoteles sectione 11. problematum, multis ea de re quæstionibus excitatis, ubi sonorum, vocumque varietatem, ad multiplicem illarum quatuor qualitatū proportionem, & ad alias, quæ ab ijs pendeant, refert. Atque ita se rem habere, ex eo etiam suaderi potest, quia ut cōstat ex ijs, quæ traduntur lib. 2. de cœlo cap. 9. text. 54. & lib. 2. de anima c. 8. text. 78. soni efficiuntur in corporibus, quæ franguntur, aut aliquo modo diuiduntur, vnde corpora cœlestia, quia frangi, aut secari nequeunt, sonora non sunt: at durities, & mollitudo, quibus diuisioni facile, vel agrè resistitur, à primis qualitatibus ortū habent. Quod verò etiam leuitas, & grauitas, quas Aristoteles hoc loco, & lib. 2. de partibus animal. capit. 1. inter qualitates sensibiles, & secundas numerat; quod, inquam, ab illis quatuor proveniant, expressis verbis docuit idem Aristoteles lib. 2. de partibus animal. cap. 3. argumentumque eius rei est, quod terra cum nimium incalescit in exhalationem attenuatur, & lenis fit; similiterque aqua frigore concreta, grauior efficitur. Neque obstat quod cōparato calore, aut frigore non confestim, ac proximè leuitatem, & grauitatem res acquirant; non enim illæ ex calore, aut frigore proximè efficiuntur, sed interuentu raritatis, & densitatis ut Aristoteles 4. Physicor. cap. 9. text. 85. docuit.

Etiam graui-
tatem, & leui-
tatem oriri à
primis quali-
tatib.

Deinde, quod vniuersim cæteræ qualitates sensiles à primis quatuor proueniant, ea ratio probat, quia experientia compertum est, earum mutatione corpora v. g. laxari, stringi, addensari, rarescere, fieri dura, mollia, aspera, læuia. Sæpe etiam experimur earundem varietate sapores, odores, & colores in arborum fructibus, herbis, & cibis mutari. Quæ omnia non obscure indicant huiusmodi qualitates originem ab ijs ducere.

Tandem, quod non sint plures paucioresvè primæ qualitates, quam quatuor prædictæ; quæ erat altera pars tertiæ conclusionis, ex eo conuincitur; quia neque aliæ, præter has, assignari poterunt; neque ulli harum quicquam deest, quominus inter primas numeretur, vt argumentorum solutione planius fiet.

ARTICVLVS III.

SOLVUNTUR ADVERSARIÆ

partis argumenta.

Explicatio
primi Arg.

A quo reducatur aqua
ad natium
frigus.

Nunc argumenta, quæ superius dicta infirmare nitebatur, explicemus. Ad primum negandum est id, quod assumit, & ad eius probationem respondendum, aquam calidam reduci ad pristinum frigus à generante, tanquam à causa principali; proximè verò, vt ab illius instrumento, à suamet forma substantiali. Ad priorem eiusdè argumenti confirmationem dicito; naturam incolumitati elementorū, quantum expediebat, consuluisse distribuendo illis quadripartitam varietatem primarum qualitatū, quæ non tam facile vincuntur, aut cedunt. Posteriori quo pacto sit occurrendū, ex dictis liquet; etsi enim mistis corporibus virtuales insint qualitates, non proinde tamen, elementis tribuendæ sunt.

2.

Ad secundum negandum est, lucem, & cælestium corporum virtutes, influxusvè esse è numero earum qualitatū, de quibus hic agitur. Nec enim dissolubilibus corporibus propriæ sunt. Vbi aduerte, qualitates secundas sic ijs corporibus peculiare esse debere, vt tamen eis communiter conueniant. Quod addimus propter virtutē magnetis, & priuatas quasdam proprietates aliorum corporum ijs similes, quæ licet in mistis duntaxat inueniantur, non tamen oriuntur à primis qualitatibus; sed à cælestibus corporibus imprimuntur, vt docet S. Thomas 2. contra gent. cap. 68. & opusc. 34. cap. vnico, & in quæstionibus de spiritualibus creat. quæst. 2.

3

Vt frigus sic-
citatem afferat.

Ad tertium dic, siccitatem non effici per se à calore, sed quatenus calor partes humidi dissipat, & resoluit; atque ita humore absumpto siccitas consequitur. Quo etiam modo frigus siccitatem affert, calorem pellendo, & stringendo, ac stipando corpora, quæ stipata partes humidæ egerunt, vt in ijs, quæ concresecunt, videre licet. Nec verò ideo

calor

Legit Fernel.
lib. 2. de ab-
ditis rerum
caus. c. 17. &
18.

calor in re sicca acrius vrit, quod siccitas calorem intendat; sed quia illū, quasi lima acuit, & ad expediendam citius actionem, habiliorem reddit.

Ad quartum respondemus, figuram non esse qualitatem propriā corruptibilium corporum: siquidem cœlo, ut quantitas, ita & sua figura inest, gravitatem verò & levitatem oriri, ut diximus, à quatuor primis qualitatibus. Nec obstare, quod motus localis prior sit, quam alteratio ea prioritate, quam superiori lib. exposuimus. Si enim loquamur de latione cuius principia sunt gravitas, & levitas; aut comparatio fiat non inter corpora inferiora, & cœlestia, quatenus illa alterantur, & hæc loco moventur; sed spectetur alteratio, & motus ad locum, respectu eiusdem corporis corruptibilis: tunc non dubium, quin alteratio sit prior latione, quatenus primæ qualitates disponunt materiam ad generationem, pertinentque ad ipsum esse rei.

Ad id, quod de coloribus obijcitur, dic licet ij à primis qualitatibus proficiscantur, nihil tamen impedire, quominus interdum similes ex diuersa illarum temperie resultent: sicuti neque officit, quod temperie mutata iidem, saltem aliquanto tempore, perseuerent, vel nihil aut parum mutata varientur, dummodo ratum sit, à prædicta qualitatibus cōmixtione eos nasci. Ex quo etiam patet quid de odoribus sentiendum sit. De sonis verò iam explicatum à nobis est, quo pacto à primis qualitatibus genus ducant; De qua tamen re planius, ac plenius in libris de anima.

Illud hic postremo aduerte, quosdam expositores, non earum, quas nos statuimus, sed aliarum conditionum defectu nonnullas qualitates è numero primarum excludere, ut figuram, quod nullam agendi vim habeat; gravitatem, & levitatem, quod non se mutuo perimant; virtutem magnetis, quod non cadat sub sensum; Cui opinioni, non est, cur magnopere repugnemus; dummodo constet, quæ qualitates inter primas numerari debeant, quæ non debeant.

QVÆSTIO III.

VTRVM ARISTOTELES

quatuor primas qualitates rectè
definierit.

ARTICVLVS I.

QVIBVS RATIONIBVS

negatiua pars ostendi videatur

Definitiones
quatuor pri-
marum qua-
litatum.

Secundo huius libri capite quatuor primas qualitates singulatim Aristoteles definiit, hunc in modum. Calidum est, quod ea congregat, quæ sunt eiusdem generis. Frigidum est, quod congregat tam ea, quæ eiusdem generis sunt, quam quæ alieni. Humidum, quod termino proprio non terminatur, cum facile possit terminari alieno. Siccum, quod termino proprio facile terminatur, cum difficile alieno terminetur. Quæ definitiones exemplis illustrantur. Nam quod calor congregat, quæ sunt eiusdem generis, patet in igni, qui aurum cum alijs metallis permistum ab illis eximit, & in unum cogit. Item quod frigus omnia promiscue in unum contrahat, perspicuum est in glacie, & alijs frigore concretis; in quibus pleraque alieni generis frequenter insunt, ut lapides, ligna, animalia, idque de succino tradit Aristoteles 4. Meteoror. cap. 10. in quo interdum bestiolæ inclusæ visuntur, unde illud Martialis.

Et latet, & lucet Phaethontide condita gutta,

Vt videatur apes nectare clausa suo.

Et alia similia de vipera, & formica. Rursum, quod humidum facile alienis, difficile proprijs terminis cohibeatur, apparet in aqua, & ijs quæ aquea sunt; ea namque perpetuo difflunt, nec nisi alieno corpore, ac termino continentur. Quod denique siccum facile proprijs, male alienis concludatur, videre est in terra, & lapidibus sicca natura constantibus.

Nihilominus contra superiores definitiones multa se se offerunt. In primis enim calidum, & frigidum potius videbantur definiri debuisse per actionem calefaciendi, & refrigerandi; similiterque humidum, & siccum per actionem humectandi, & exsiccandi, quam per congregare, & terminare; cum operationes illæ primæ, ac præcipuæ sint; hæc secundariæ, ac minùs principales; siquidem calidum v. g. non congregat, nisi quia prius calefacit. Deinde quod neque actus congregandi, & terminandi verè congruenterque primis qualitatibus aptentur, hunc in modum ostendi potest. In generatione mixti calidum vnit, aggregatque humidum sicco. Nec enim mixti generatio ex solo humido constat, aut ex solo sicco, sed ex concretionem sicci, & humidi: hæc autem sunt eterogenea, seu diuersi generis. Ergo calidum congregat ea, quæ diuersi generis sunt. Rursum, idem ex eo suadetur, quia in concoctione, quæ à calido perficitur, calidum vnit diuersa alimenta, ex quibus in ventriculo fit chylus. Tertiò, quia cera, & pix, cum in eodẽ vase igni liquantur, caloris vi in unum coeunt; & in caseo, qui calore concreuit, interdum eterogenea, seu peregrina insunt. Quare non videtur negandum calidum congregare ea, quæ diuersi generis sunt. Deinde quod etiam dissipet homogenea probatur, quia vitra, si quid vehementer calidum in ea immittatur, rumpi solent. Item quia glacies, & grando solvantur calore: & eodem liquefcunt, stannum, æs, aurum; at quæ

solvuntur.

1. lib. epigr.
112.

1. lib. epigr.
119.
6. lib. epigr.
15.

Argumenta
contra defini-
tionem qua-
litatum.

soluuntur, & liquefiunt, non congregantur, sed disiunguntur potius. Præterea idem cōprobat, quia quemadmodum densare proprium est frigoris, ita caloris laxare, ut Aristoteles docet lib. 2. de partibus animalium cap. 2. experiunturque id animalium corpora, quorū meatus hyeme astringuntur; per æstatem verò, & in balneis, & hypocaustis dilatantur; ob eamque causam vigente æstu, minor copia spirituum vitalium in corpore asseruatur; quòd ij, apertis meatibus, ac libero exitu, foras euolent. Ob id quoque medici cum sudorem volunt educere, ægrotum calidum esse, ac benè tectum iubent. Patet igitur non rectè dici calidum cogere, & contrahere, cum potius laxet, ac dissipet.

Addensare proprium frigoris; caloris laxare.

Virg. 4. Georg. & 1. Aen.

Polit. lib. 1. c. 8. lib. 4. Metaph. c. 3.

Quòd verò frigidū non rectè definiatur id, quod tam homogenea, quam eterogenea congregat, probatur: quia compertum est, frigore disrumpi interdum saxa, & dissolui membra. Vnde est illud Poetae. Et cum tristis hyems, etiam nunc, frigore saxa Rumperet, & alibi, soluuntur frigore membra. Deinde quia teste Aristotele hoc in lib. cap. 10. text. 56. & 4. Metaph. com. 4. alijsq; in locis cōtrariarū causarū cōtrarij effectus esse debent. Quare si actio congregandi calori ascribitur, non poterit eadem frigori, quod calori contrarium est, verè attribui.

Postremo contra definitionem humidi, & sicci, ita licet obijcere. Ignis, arena, aliaque huiusmodi minutissimis corpusculis constantia sunt sicca, & tamen alieno termino facilè, proprio difficilè terminantur. Item aqua, quæ humida est, cum elabatur, & fluit, ægrè detinetur, atque adeò non facilè capit terminum detinentis. Igitur definitio humidi conuenit sicco, definitio sicci, humido.

ARTICVLVS II.

DILVNTVR PROXIMI

Articuli rationes.

Propositæ dubitationi satisfactum à nobis erit, si superiora argumenta diluerimus. Quare id in præsentia duntaxat conabimur; Quoad primum, sciendum est, Aristotelem hoc in lib. non tam ex suo, quam ex veterum Philosophorum sensu, illas calidi, & frigidi explicationes attulisse, quod sanè indicant illa eius verba cap. 9. text. 53. (vt aiunt, calidum segregare, & frigidum congregare natum est.) Vbi Empedoclem videtur intellixisse, qui teste Plutarcho in opusc. de primo frigido, calorem vocabat litem omnia separantem, frigus amicitiam omnia congregantem. Vel certè Parmenidem significare voluit, qui ut Alexander apud Philoponum loco citato ait, quid calidum, & frigidum esset, per eiusmodi actiones declarabant; fuit quippe veterum dogma, quod inibi refellit Aristoteles omnem actionem à solis qualitatibus proficisci. Sunt igitur, qui putent, neque hoc lib. neque alibi,

Empedocles calorem appellabat litem.

Veterum Philosoph. error.

Aristo.

Aristotelis mentem fuisse prædictas talium qualitatum explicationes approbare; apud quos satis patet nihil virium habere proposita argumenta. Alij secus opinantur, qui respondent Aristotelem non descripsisse calidum per actionem calfaciendi, similiterque ceteras qualitates per actus suos primarios, & intrinsecos, tum ne idem eodem definiret; tum quia in omni definitione aliquid obscurum declarari oportet, nemo autem nescit calidum calefacere, frigus refrigerare.

De calidi & frigidi definitione inter interpretes dissidium.

Elementa calida in gen. tam habent raritatem.

Quod attinet ad argumenta alia, quæ probare nituntur actionem homogenea, & eterogenea congregandi, ac segregandi, non rectè calido, & frigido attribui; ea plus exhibent negotij. Itaque interpretes in varias sententias abiere. Philoponus hoc in libro ad text. 8. putat per eterogenea non significari quæ in eadem specie infima cōveniunt, sed quæcunque similem habent complexionem, siue specie differant, siue non. Alij, è quorum numero est Venetus ad eundem locum, aiunt per eterogenea intelligi quæcunque non eandem virtutem motricem possident. Itaque calorem seiungere grauià leuibus, frigus verò ea in vnum conducere. Albertus Magnus capit. 4. lib. 4. Meteor. & Zimara in theorematibus propositione 17. quos per multi alij sequuntur, asserunt calidum dupliciter considerari posse; nimirum vel vt calidum est, ac secundum propriam suam naturam; vel vt instrumentum alterius, à quo regitur, ac flectitur; priori modo sumptum congregare homogenea, & secernere eterogenea; posteriori, vtraque aggregare, vt in generatione mixtorum, & alimenti decoctione videre est. Pomponatius, & Buccaferreus 4. item Meteor. volunt calorem per se rarefacere, frigus per se addensare: Vnde experientia videmus elementa, quæ calore prædita sunt, ignem videlicet, & aerem, esse rara; quæ frigore pollēt, nimirum aquam, & terram densa esse: itemque, si calida refrigerentur, coire in densitatem, si frigida calecant, in raritatem abire: Quia igitur, vt plurimum, ex rarefactione sequitur coniunctio earum partium, quæ eiusdem speciei sunt, & earum, quæ sunt diuersæ speciei, secretio; & ex condensatione sequitur coniunctio partium tam quæ eiusdē, quam quæ diuersæ speciei sunt; ideo Aristotelem eiusmodi affectiones calori, & frigori attribuisse; esto nonnunquam aliter accadat, vt exempla, quæ in argumentis adducta sunt, aperte indicant. Harum omnium explicationum hæc vltima nobis magis placet, quod cæteræ, vt erit consideranti perspicuum, nec experientiæ, nec argumentis planè satisfaciant. Itaque censemus noluisse Aristotelem calorem, & frigus, tanquam per reciprocam, & veram definitionem eo modo explicare, sed duntaxat inculcare huiusmodi qualitatum affectiones, quæ tamen eis ita per se conueniunt, vt nonnunquam, licet quodammodo ex accidente, aliter habeant.

Calor naturalis non dissoluit per se humidum.

Non est autem, quod quis putet, calidum non vnire, quæ sunt eiusdem generis, dum ea liquefacit, laxatvè. Non enim quæcunque liquefiunt, aut laxantur, necessariò ab se inuicem disiunguntur, vt videre est in plumbo, quod liquatum, sibi nihilo secius continuatum perseverat. Nec etiam calor animalis dum carpit humidū, illud per se dissoluit,

uit, & separat, sed per accidēs; quatenus ea pars materiae humore destituta, non iam alijs agglutinari, nec viuentis anima informari potest. Similiter cum saxa frigore rūpūtur, ea non per se frigus disiungit, sed quatenus partes quasdam nīmū stringit, quā si alias trahere nō possūt ab eis dissociantur. Membra autem corporis dissolui frigore dicuntur, quia coeuntibus ad interiora spiritibus, & calore, sustinere se nequeūt, & collabascunt. Quod item obijcitur, actiones eiusdē speciei a contrarijs oriri non posse, haud ita est, quando contraria alias habent actiones sibi proprias, quibus inter se differant, vt in re proposita accidit, nam calidū, & frigidū ita in ratione aggregandi conueniunt, vt per actiones calefaciendi, & refrigerādi, quā ipsis peculiares sunt mutuō dissideāt.

Nonnunquā
actiones eius
dem speciei
oriūtur a cō-
trarijs.

Quā verō contra definitionem sicci, & humidi opposuimus, variē quoq; ab interpretibus explicari solent: atq; omissa responsione, quam Auerroes hoc loco in paraphrasi magna affert, quā nequaquā videtur ad rem esse: occurrit Ioannes Grammaticus ignē non capere alienū terminū, sed propriū retinere; licet non ita perfectē, vt terra; quia ignis aliquam habet frigiditatē: nec more aquae diffunditur, sed perpetuō se se conformat in effigiem pyramidis, quod etiā videmus in puluere, qui non spargitur, sed se se acuminat. Verū neq; huiusmodi responsio placeat. Nam pyramidis figuram ignis non ex se vendicat, sed quia cū in superiora euadit, tenuiores particulæ, quia leuiores, celerius feruntur; minus tenues, cū eant tardius, ad imum quasi ad basim se se diffundunt, atque ita ignis ascendens eam figuram capeſsit, vt in nostris problematis ad libros de cœlo exposuimus.

Responsio Phi-
loponi.

Vera respon-
sio.

Sec. 4. pro-
bl. 5.

Quod & aeri etiā ascendenti pari ratione conuenit, nisi quod in eo, id non deprehēdimus, quia visum effugit. Quare si humidi definitio ideo igni non conuenit, quia eiusmodi figuram in ascensu obtinet; certē neque aeri cōpetet. Respondendum igitur est ignē haud censi facile circumscribi termino continentis, primō quia corpora continentia ob agendi acrimoniam absumit: deinde quia si vndique alieno termino cohibeatur, perit, vt in furno vndique occluso. Arenulæ verō, & similia corpora minutissima alienū terminū natura sua non accipiunt; sed quatenus ob fluxilem tenuitatē non consistunt; cū alioqui per se, ac ratione suae formæ, propriū terminū habere debuissent, siquidem sunt eiusdē naturæ cū corporibus duris, ac per se consistentibus. Denique quod de aquae fluxu obiectū est, dissoluet, qui dixerit id non obstare, quominus aqua ad alienum terminum se se prōptē accommodare queat, si v. g. aliquo vase excipiat.

Cur ignis nō
dicatur facile
terminari ali-
eno termino

Nec arenulæ
& quædam
alia minutis-
sima.

ARTICVLVS III.

E Q V A T V O R P R I M I S

qualitatibus duas esse actiuas, duas
passiuas.

Ccc

Qua-

Triplex con-
sideratio pri-
marum qua-
litatum.

Quatuor primæ qualitates trifariam, quod ad præsentem locum attinet, spectari possunt. Vno modo, quatenus mixta corpora ex ijs concrefcunt, (intellige secundum accidentariam compositionem) vt 1. cap. lib. 2. de part. animal. Aristoteles ait. Altero quoad rationem vniendi, & quatenus reddunt subiectum facile, aut difficile terminabile. Tertiò in ordine ad primas, ac magis proprias earum actiones, videlicet calefactionem, refrigerationem, humectationem, exsiccationem.

1. Assertio.

Hoc posito sit prima assertio. Si quatuor primæ qualitates primo modo spectentur, omnes sunt passivæ dūtaxat. Hæc probatur, quia huiusmodi qualitates ita sumptæ, habent rationem materiæ, quæ nullā agendi vim possidet. Vnde Aristoteles 2. de partibus animal. loco citato eas compositorum corporum materiam vocat. Sit secunda assertio.

2. Assertio.

Si quatuor primæ qualitates secundo modo considerentur, earum duæ sunt agentes tantum, calor, & frigus; duæ tantummodò patientes, humor, & siccitas. Hanc tradidit Aristoteles hoc in lib. cap. 2. text 8. & initio lib. 4. Meteor. cap. 4. confirmaturque ex eo, quia vnire est agere, calor verò, & frigus vniunt, vt est superius dictum. Præterea terminari facile, aut difficile, est quoddam pati, pertinetque ad potentiā passivam. Id cōuenit humido, & sicco ratione humiditatis, & siccitatis; igitur hæ qualitates si expendantur, præcisè secundū hanc notionē, passivæ tantum sunt. Cernitur quoque earundē qualitatum actiuitas, & patibilitas in mixti cōpositione, vt Ioannes Grammaticus, alijque interpretes ex Aristotele observant. Nam, sicuti in fictili opificio videre est, calor partes siccas cū humidis copulat excoquendo, & digerendo, frigus autem coagmentat; atque interim siccitas, & humiditas effingi se se, atque inflecti, & quasi formari patiuntur.

3. Assertio.

Sit tertia assertio. Si quatuor primæ qualitates tertio modo sumantur, omnes sunt activæ. Hæc patet ex eo, quia, docete Aristotele hoc in lib. cap. 4. text. 28. omnia elemēta ex se mutuò progigni possunt: quod non ita esset, nisi omnes quatuor qualitates in se vicissim agerent. Vnde, & in mixto genito nulla qualitas summum gradum retinet, sed temperiem quandam, quæ videlicet per reciprocam earum omnium actionem inducta fuit. Præterea quod siccitas agat, privatim concluditur ex eo, quia siccitas coagulat teste Aristotele 4. Meteor. capit. 34. & 36. at coagulare, agere est. Item, quia sal vehementissime corpora exsiccatur, vt experiuntur ij, qui in salinis versantur. Item quod humiditas agendi vim habeat suadet; nam carnes, aliaq; id genus, in locis humiditate abundantibus computrescunt; & sal præsentē humido liquefit, & glacies in aqua soluitur, quæ omnia, actionem propriam exereundo, humiditas præstat.

Sal corpora
exsiccatur.

4. Assertio.

Sit quarta assertio. E quatuor prædictis qualitatibus, calor, & frigus magis activa sunt, quàm siccitas, & humiditas. Hæc assertio intelligenda est de qualitatibus sub tertia consideratione sumptis: Eam verò suadet imprimis experientia; compertum est enim calida, & frigida celerius agere; sicca, & humida lentius; item, quia illa ad ampliorem,

Lege Sonci-
nam lib 6
Metaph. q. 6

Cap. 5. q.

rem, hæc ad breuiorem sphaeram se se communicant. Deinde, quia cum siccitas, & humiditas magis resistent, hoc est, aliarum actiones magis remorentur; postulabat ordo diuinæ sapientiæ, vt duæ priores qualitates magis actiuæ essent, posteriores duæ minus; ne si eadem magis agerent, & resisterent, alias imperio suo coercerent, ac omnino destruerent. Porro ex omnibus quatuor qualitatibus, calor magis actuosus est, siccitas minus. Vnde ignis corpora admodum solida, & prædura resoluit, vt saxa, & metalla: terra verò, etiam mollia, & tenuia segniter, lenteque afficit.

Siccitas & humiditas magis resistent.

Ex dictis collige, non aberrasse à vero eos, qui humorem, & siccitatem passiuas qualitates appellarunt: non quod in congressu cū suis contrarijs magis patiantur: siquidem vt magis resistūt, ita ex se minus patiuntur; sed quia minori ad agendum vi præditæ sunt, quàm calor & frigus: atque ita illarum comparatione nō actiuæ, sed passiuæ, id est, vix actiuæ dici possunt. Itaque siccitas, & humiditas triplici ratione passiuæ qualitates vocantur, quarum primam, quæ etiam cæteris cōmunis est, explicat prima conclusio: alteram secunda: tertiam nunc adieci-mus. Adde posse siccitatem, & humiditatem, prout pertinaci-
us resistent, dici etiam, licet improprie, magis passiuas, quatenus resistentia, quæ fit non contra pugnando, habet se se ex parte patientis, vt rectè obseruat Marsilius quæst. 2. huius lib. art. 1.

Non appellatur duæ primæ qualitates passiuæ quod magis patiuntur.

Q V A E S T I O . I I I I .

VTRVM SINGVLIS ELEMENTIS

singulæ in summo qualitates insint,

& quæ quibus.

A R T I C V L V S . I .

VNICVIQVE ELEMENTO

in suo naturali statu competere vnā

qualitatem in summo: igni

calorē, aeri humiditatē.

Cap. 3. q. 3.

Quatuor esse elemēta, nō plura, neq; pauciora, demonstrauim⁹ 3. lib. de cœlo. Nūc eorū numero iā ibi cōstituto, de ipsorū dūtaxat qualitatib⁹ disserem⁹. Sit prima assertio. Vnūquodq; elementū vnā ē quatuor primis qualitatib⁹ in sūmo gradu obtinet. Hæc assertio intelligēda est de elemētis in suo naturali statu, quē tñ non omnia

Ccc 2

serua-

In nostris p.
bl. ad libros
de celo sect.
1. probl. 1.

seruare alibi ostendimus. Probatur autē illius veritas, quæ progressu magis elucebit, quia cum primæ qualitates sint quatuor, eademque sint primariæ administræ generationis, & interitus in commune, cōsequens est, vt per prima corpora generabilia, & corruptibilia, hoc est, per elementa singulatim distribuantur, & vnicuique sua prima qualitas conueniat. Quod autem oporteat cuique suam competere in summo gradu, ex eo conuincitur, quia qualitas naturalis in sua maxima perfectione competit corpori, cui primò, ac peculiariter debetur, quod non potest esse aliud nisi elementum, vt ratio adducta cōcludit. Tum verò quod nulla qualitas prima in summo gradu alicui corpori mixto cōuenire possit, liquet inde, quia omnes eiusmodi qualitates mutua permistione in eo refranguntur. Hinc collige non rectè philosophatum Auerroem lib. 3. de celo comm. 67. Nipsum hoc in libro ad text. 28. Achilinum lib. 3. de elementis, & alios, quos in decursu huiusce disputationis nominabimus, dum eidem elemēto plures in summo qualitates attribuunt.

2. Assertio.

Secunda assertio. Summus calor conuenit igni. Hæc ita probatur. Calor summus, vt ex superiori assertione constat, alicui elemento in naturali statu debetur, non terræ, non aquæ, non aeri; ergo igni. Minor suadetur, quia hæc tria elementa calefiunt ab externo agente, quo amoto se se ad pristinum statum minus intensi caloris referunt. Igitur in naturali sua constitutione aliquid frigoris requirunt, atque adeo non summum calorem. Præterea, corpora quo calidiora, nisi quid obstat, maiori conatu in sublime euolant, videlicet ad locum ignis, vt in exhalationibus, & flamma aduertimus. Igitur ignis principium est, ac fons caloris, ad quem illa, quoad possunt, contendunt. Tertiò, calor est omnium primarum qualitatum perfectissima; conuenit igitur elemento, quod inter omnia, vt loco, ita & dignitate eminet id est, igni. Accedit testimonium Aristotelis cap. 3. huius libri text. 23. & lib. de sensu, & sensili cap. 4. vbi igni peculiariter calorem attribuit. & 2. Metaphys. cap. 1. text. 4. quo loco ignem calidissimum esse ait. Idem affirmant D. Basiliius homil. 4. Exam. D. Ambrosius lib. 4. Exam. cap. 4. D. Damascenus in suis Physic. cap. 12.

3. Assertio.

Tertia assertio. Humiditas summa competit aeri. Hæc ex ipsa humidi definitione suadetur; humidum namque id est, quod facile alieno termino, suo difficilè coercetur; at hoc præ cæteris elementis aeri accommodatur. Item ab effectu; quæ enim humida sunt, affluxu aeris humidiora fiunt, vt oleum. Tertiò inductione, quia summa humiditas non competit igni; alioqui, cum calor humiditate hebescat, non esset ignis, vti est, summè actuosus. Nec etiam terræ conuenit, cum sit maximè cōpacta, & solida. Nec verò aquæ, quæ non tam facile alienis clauditur limitibus; ergo aeri. Postremò auctoritate Aristotelis, qui hoc in libro cap. 3. text. 23. distribuens cuique elemento suam peculiarem qualitatem, aeri humiditatem ascribit, & cap. 8. text. 49. docet ignem, & aerem aduersari aquæ, & terræ; certè ratione caloris, & humiditatis. Sentit igitur sicut ignis ob summum calorem aduersatur

tur aquæ, ita aerem ob summam humiditatem aduersari terræ.

Verum tertiam hanc assertionem improbat Galenus 1. lib. de elementis cap. 3. lib. 1. de simplicium medicamentorum facultatibus cap. 8. & apertius cap. 32. D. Thomas hoc loco cap. 4. ad text. 23. Magn⁹ Albertus tract. 1. cap. 12. Auicenna lib. 1. fen. 1. doct. 2. Garbius in summa, tract. 1. quæst. 2. arbitrati non aerem, sed aquam summo gradu humidam esse. Primum quia plus aqua, quam aer humectat. Deinde, quia difficilius humor aquæ, quam aeris remittitur. Item, quia quod est humidum in summo non potest exsiccat⁹; aer autem suo afflatu terram frequenter exsiccat. Quarto, quia aqua tempore pluriæ humectat aerem; at non humectaret humidum in summo. Quinto, quia planeta, qui virtute humidissimus perhibetur, nempe Luna, dicitur aquæ dominari. Sexto, quia Aristoteles 8. cap. huius lib. text. 48. asseruit solam ex omnibus elementis aquam optimè terminari, quod humidi proprium est, & lib. 4. Meteor. cap. 4. aquam maximè propriè dici humidam: terram verò siccam. Videtur igitur concludi non aerem, sed aquam summo gradu humidam esse.

Cæterum licet hæc argumenta in speciem probabilia sint, nostram tamen assertionem minimè euertunt. Quare ad primum respondemus aquam corpora plus humectare, quam aerem; non quod humor aqueus vberior sit, & intensior, sed quia in crassiori substantia positus dum in vias recessusque corporum inseritur, magis inhærescit, diutiusque retinetur, quod aeri non accidit, qui tenuitate sua facile effluit. Atque eadem etiam materiae densitas in causa est, ut humiditas aquea magis sensum moueat, tardiusque, cæteris paribus, remittatur, quam aerea; densa enim, ut plus habeat materiae sub pari mole, quam rara; ita plures humiditatis partes sub pari intensione, si humiditate affecta sint, in se cohibent, atque ita celerius agunt. Item, densa, ut externæ impressioni minus patent, sic diutius humiditatem seruant. Atque his consentit Auerroes 1. part. Cantic. tract. 1. com. 15. & 2. colliget. c. 2. inquit aerem humidiorum esse aqua, sed aquam potentiorum esse in humectando. Diximus humiditatem aqueam non absolutè, sed cum cætera, præter materiae densitatem, paria sunt, tardius remitti, atque adeo seriùs extinguì; quia tanta potest esse humiditas aerea, & tam exigua aquea, ut hæc faciliùs remittatur, & pereat, quam illa. Quod in humiditate, quæ ipso aeris elemento insita, est perpetuò euenit; licet enim quædam mista plus habeant humiditatis aqueæ, quam aeræ; semper tamen aer multo plus habet humiditatis, quam aqua, idque tanto excessu quanto semper aer (quod sensu liquet) faciliùs, promptiusque recipit alienum terminum, quam aqua; quantumlibet hæc humescat, nisi forte cum in vaporem attenuatur. Sed quidquid de vapore comparatione aeris pronuntiandum sit; certè dum aer, & aqua naturalem statum seruant, ita res habet, ut diximus. Atque ab aere, quantumvis peruius ac penetrabilis sit, difficilius expellitur humiditas, quam ab aqua, si de humiditate propriè sumpta loquamur. Hinc patet quid ad secundum argumentum responderi debeat.

Argumenta
contra 3. asser-
tionem.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.

Solut. 1. arg.

Cur aqua pl⁹
corpora hu-
meat.

Corpora de-
sa humida-
tem diutius
seruant.

Semper aer
plus habet hu-
miditatis,
quam aqua.

Solut. 2.

Cur frequen-
tes balneæ
corpora ex-
siccant.

3. Ad tertium dicendum est aerem non exsiccare per se, seu per naturam siccitatem, hac enim, in suo naturali statu, omnino caret, sed ex accidente reddere sicca corpora; interdum quidem vi peregrini frigoris, quo stringit, & partes humidæ exprimit; nonnunquam vi caloris, quo ex humidis corporibus halitum euocat, ei que viam pandit, cuius egressum siccitas consequitur. Atque hac ratione frequentes balneæ membra exsiccant, dum videlicet è corpore humores extrahunt. Ad quartum, pluuiam non humectare aerem, id est, non illum magis habilem ad alienum terminum capiendum reddere, imò minus; sed interferere aqueum liquorem, qui magis, quam aer, humectat, ob causas paulò ante explicatas. Ad quintum, Lunam non dominari aquæ ob sympathiam humiditatis summæ, sed eius, quæ aquam denominet, non tamen in supremo gradu. Deinde, etiam ob alia effecta, quæ in mari præstat, ut quotidie experimur. Ad sextum, ideò aquam dici ab Aristotele maximè propriè humidam, quia maximè humectat modo ante explicato. Item, dici inter omnia elementa externo limite facile terminari; quia res alias sua permixtione terminabiles efficit, ut patet in luto, quod non aereo, sed aqueo humore concreuit, & coagmentatur. Quo sensu putant nonnulli Galenum aquam magis humidam, quam aerem appellasse, quia videlicet, ut medicus de humiditate, prout in medicamentorum compositionem venit, loquebatur.

ARTICVLVS II.

A Q V Æ S V M M V M F R I.

gus, terræ siccitatem summam deberi.

Opinio Anicennæ deberi terræ summum frigus.
Prima ratio.

2. Ratio.

3. Ratio.

4. Ratio.

Descendamus nunc ad inferiora elementa, aquam, & terram. In primis circa frigiditatem, non parua est inter Philosophos dissensio, cuius ex his duobus elementis, adiudicare eam oporteat. Anicenna in suo lib. de cælo cap. ult. putat terræ summum frigus deberi; quod etiam placuit D. Thomæ hoc in lib. ad text. 23. & Magno Alberto hoc loco tract. 1. cap. 12. potestque ea opinio hunc in modum confirmari. Id, quod maximè à cælo distat summè frigidum esse oportet, cum cælum sit quasi fons, & parens caloris vniuersi, quæ lucis vehiculo in omnes mundi partes dimittit; at terra maximè distat à cælo, est ergo summè frigida. Deinde, leuitas ignis, & grauitas terræ, sicuti sunt maximè opposita, ita videntur à maxima contrarietate originem ducere; cum igitur leuitas ignis oriatur à calore summo, ut docet Aristoteles 2. de cælo cap. 7. grauitas terræ oriatur à summo frigore. Tertiò, si aqua natura sua frigidissima esset, sequeretur aquam in naturali statu debere esse congelatam, siquidem nimia frigoris vis cogit in gelu, atque ita aqua ex se nihil humoris vèdicaret, quod falsum est. Quarto, loca maritima calidiora sunt, quàm mediterranea; Igitur aqua minus frigefacit, quàm terra.

Sic

Sit tamen quarta assertio. Non terræ, sed aquæ summum frigus debetur. Hæc assertio Peripatetica est, vt constat ex Aristotelis doctrina cap. 3. huius lib. text. 23. & lib. de sensu & sensibili cap. 4. eamque docuit Empedocles, & Strato, referente Plutarcho in lib. de primo frigido: Item D. Ambrosius lib. 4. Hexam. cap. 4. D. Basilius homil. 4. in Genes. D. Damascenus in suis Physicis cap. 12. alijque theologi, & philosophi. Probatum autem eius veritas, in primis quia nullum elementum magis frigefacit, nullum igni magis infestum est, & inimicum, quam aqua; vnde in lib. Iob. cap. 24. dicitur, Ad nimium calorem transeat ab aquis nivium, vbi summo calori opponitur aquæ frigus: id autem, quod præ alijs summè calido aduersatur, summè frigidum esse debet. Deinde, quod terra non sit summè frigida ostenditur, tum quia cum sit densior, quam aqua, multo vehementius, quam illa refrigeraret, cuius oppositum, & nos experimur, & medici tradunt vt Aegin. lib. 7. Galenus 1. lib. de simplic. medicam. facultat. à cap. 4. ad 8. Itē quia constat terram destinatam à Deo fuisse ad vsum habitationemque animalium in ea degentium; non esset autem ad hunc finem idonea, si summè frigida esset, cum excessus frigiditatis vitæ terrestrium animantium magnopere aduersetur. Nec obstat quod pisces in aqua viuunt, hi enim vt maiori ex parte exangues sunt, vel exiguo præditi sanguine, ita natura frigidiores existunt (quod asseuerat Aristoteles in lib. de respiratione cap. 6. aduersus Empedoclem, pisces, quod in aquis viuāt, calidiores, existimantem) sunt, inquam, frigidiores, quam terrestria animantia proindeque frigidum magis gaudent.

Ad primum igitur argumentum eorum, quæ probare nitebantur terram, non aquam summè frigidam esse, dicendum, si omnis mundi sublunaris calor è cœlestibus corporibus difflueret, tunc futurum sanè vt quo ab illis corpora longiori tractu dissiderent, eo minùs haberent caloris, saltem eius, qui per directum radium gignitur. Nunc autem aliter rem habere. Non enim omnis calor cœlitus dimanat, sed calor igneus, à forma sui elementi; sicuti & frigus, à forma aquæ, similiterque cæteræ qualitates, à suorum elementorum formis. Ad secundum, mentem Aristotelis non esse, leuitatem ignis à summo dūtaxat calore exoriri, sed à calore summo, & ab alijs igni proprijs qualitatibus. Quo etiam modo summa grauitas à complexu qualitatum, quæ terræ suapte natura conueniunt, proficiscitur. Nec oportet, vt summa leuitas, & summa grauitas à qualitatibus summo gradu inter se contrarijs gignantur. Non enim par repugnantia in causa, & in effectu requirenda est. Circa tertium constat in primis frigus per se non esse causam cōgelationis: nam acetum, quod natura per frigidum est, nunquam gelu stringitur, & oleum natura calidum frequenter concrevit, videlicet ad coeundum faciliora sunt, quæ leuigatiora, & densiora, vt oleum. Lege Macrobi. lib. 7. Satur. cap. 12. Ad argumentum ergo dicendum est cum Auerroe 4. de cœlo comm. 32. & Alberto 4. Metaphys. tract. 2. cap. 5. licet aqua ex se frigiditatem summam postulet, non esse tamen natura sua congelatā, quia frigiditas non purā aquam, sed exhalatione terrea

Quarta assertio.

Eius auctoritates.

Prima confirmatio.

24

30

Dilatatio tacite ob.

Responsio ad arg. partis cōtariæ.
Ad 1.Non omnis calor è cœlo
Ad 2.

De ortu summe grauitatis & leuitatis.

Ad 3.

Aqua præca-
lesfacta cur ci-
tiùs cōgelat-
cat.

terrea subtili permixtam congelat, cuius rei indicium est, quod aqua præcalefacta citiùs, quàm frigida in gelu cogitur, vt docet Aristoteles 1. Meteor. cap. 2. nempe ob multitudinem exhalationum, quas in ea calor exciuit. Quanquam, & huius facilioris congelationis alia etiam causa est, nimirum quod calor aquam tenuiorem, proindeque magis peruiam frigori congelanti efficit; vt aduertit Auicenna 1. Fen. doct. 2. sum. 1. cap. 3. Theophrastus lib. 5. de causis plantarum cap. 20.

§. Assertio.

Ignis inter
elementa est
tanquā agēs;
terra vt pati-
ens

Ganef.
D. Basil.
D. Ambr.
D. Thom.

Tandem quod ad terram attinet, sit quinta assertio. Siccitas in summo gradu conuenit terræ. Hæc philosophorum medicorumque communis est, patetque ex primarum qualitatum distributione. Cum enim calor igni, humiditas aeri, frigus aquæ, in summo gradu competant; reliquum est, vt summa siccitas elemento terræ obueniatur. Patet etiam ex ipsa siccitatis notione; terra namque, præ alijs elementis, propriam circumscriptionem tenaciter seruat, nec alienam admittit. Præterea idem ex eo confirmatur, quia inter elementa, ignis est tanquam agēs; terra quasi materia, vt Plato in Timæo inquit, ideoque terra appellatur veluti mundi vterus, in quam complurium rerum gignendarum semina transmittuntur: ergo quemadmodum ignis inter elementa maxime est actiuus, sic terra erit maximè passiuæ; utique ratione siccitatis summæ. Accedit ad confirmationem auctoritas sacræ paginæ, quæ Genesios 1. terram vocat aridam, ob excedentem siccitatem, vt interpretatur D. Basilus homil. 4. Exam. D. Ambrosius lib. 1. Exam. cap. 4. D. Thomas 1. part. quæst. 69. art. 1. ad 5. Quare non probamus eorum sententiã, qui non terræ, sed igni extremam siccitatem accomodant. Nec obstat quod ignis plus exliccare soleat, quàm terra: non enim id præstat ob maiorem siccitatem, sed ratione caloris, cuius vi partes humidæ extenuat, & inhalitus resoluit.

Q V Æ S T I O V.

VTRVM ELEMENTA PRÆTER
qualitatem vnā summè intensam,
aliā in excellenti gradu
vendidant.

A R T I C V L V S I.

AFFIRMATIVÆ PARTIS
Assertio, & confirmatio.

Vilibet elemento non vnam duntaxat, sed plures in-
esse qualitates primas, docuit Aristoteles hoc in libro
cap. 3. text 23. post Hippocratem lib. 1. de carnibus,
& lib. 1. de diæta: idque vel ipso sensuum testimonio
manifestum est. Experimur enim aquam non solum
refrigerare, sed humectare etiam; & ignem non tantum

Aristot.
Hippocr.

Pro hac cō-
cl. Iag. Alex.
lib. 1. Meteor.
com. 13. Buer.
hoc in libro
com. 48. Mar-
fil. q. 6. Saxo.
q. 1. Fern. lib.
2. de elemētis
c. 4. cōtra Aui-
cen. lib. 1. de
cel. c. vlt. A-
chil. 3. de elo-
men.

calefacere, sed etiam desiccare: similiterque in cæteris res habet. Ve-
rum quot singulis elementis qualitates competant, quouè modo dis-
pensatæ sint, controuersum est. Sit tamen conclusio. Ignis est calidus,
& siccus, aer humidus, & calidus: aqua frigida, & humida: terra sicca,
& frigida. Hæc conclusio sic intelligi debet, vt huiusmodi qualita-
tum prior in summo gradu elemēto suo insit, quod iam superius pro-
bauimus; posterior verò infra summum, sed tamen maiori ex parte.
Quod ex eo ostendi, illustrarique potest, quia concors discordia, &
dissentiens amicitia, qua elementaris mundi conseruatio, ordo, pul-
chritudo continetur, non alia ratione melius cohærere potuit. Sic
enim aer, & ignis calore cōueniūt, humiditate distāt: aqua, & aer humi-
ditate sociantur, frigore disiunguntur: terra, & aqua frigiditate
astringuntur, siccitate dissident. Atque hoc ordine, & dispositione
qualitatum, habetur ratio tum concordia, tum dignitatis. Concor-
dia, cum inter contrarias, aliqua non contraria interiecta sit; vt inter
summum calorem, summumque frigus, humiditas: inter summam
humiditatem, summamque siccitatem, frigiditas. Nobilitatis, quia
sub præstantiori, ex actiuis, nobilior passiuæ proximè sedem habet,
nempe sub calore humiditas: & sub actiua minus præstanti, passiuæ
etiam minus præstans, nimirum sub frigiditate siccitas collocata
est.

Conclusio.

Concors dis-
cordia elemē-
tatis mundi.

Simule etiam, hoc qualitatum dissidio, & convenientia consulitur
generationi, & incolumitati rerum, vt adnotauit D. Damascenus in
suis Physicis, capit. 12. generationi, quia omnis generatio est à contra-
rio. Incolumitati, quia conuenientia, & pax, diuturnitatis parens
habetur. Sed & ipsa contrarietas, dum generationi obseruit, rebus
dissolubilibus perennitatem confert, prout generatio in locum eius,
quod perit, aliud continuo subiicit. Quade re luculentè disserit Ari-
stoteles in libro de mundo, siue quisquis eius libri auctor est. Vbi ait
minus esse mirandum, quod mundus, cum ex cōtrarijs constet, iam diu
dissolutus non sit, atque interierit; quàm quod ciuitas aliqua incolu-
mis perduret, quæ composita sit ex egenis, & diuitibus, iuuenibus, &
senio confectis, infirmis, & robustis, prauis, atque innocentibus. Igno-
rantia est, inquit, ista hominum, non videntium longè hoc esse admi-
rabilius in concordia ciuili, quæ omnis naturæ, & fortunæ susceptrix,
ex multis vnum efficit affectum, ex dissimilibus similem.

Amicitia pa-
rens diutur-
nitatis.

Cum mūdus
constet ex cō-
trarijs cur nō
pereat.

D. autem Damascenus libro primo Fidei Orthodoxæ, capit. 3. inter
cætera argumenta, quæ demonstrant Deum esse, enumerat illud, quod
fieri non posset, vt ignis, aqua, aer, & terra, pugnantis inter se na-
turæ, ad vnum mundi ornatum numeris omnibus absoluendum simul

D. Damasc.

Ddd

coirent,

Elemēta mu-
tuis vicibus
dispendia re-
sarciant.

coirent, adeoque tenaci nexu cohererent, ut nulla ratione dissolui possent; nisi ea omnipotens vis aliqua & conciliasset, & ita semper tueretur, ut disiungi, ac dissolui villo modo nequeant. Quod tamen non ita est accipiendum, quasi propterea quod elemēta ex contrarijs consistent, requiratur ad ea tuenda, & perpetuanda maior Dei concursus, quàm communis, & ordinarius: quandoquidem sic eiusmodi repugnātia, & contrarietas à Deo, (quod iam ex dictis patet) attemperata est, ut elementa agendo, patiendoque se se mutuis vicibus compensent, & conseruent ordinario duntaxat Dei omnia regentis, & sustentantis auxilio.

Plato in Timæo. Philo in lib. de mund. di in corrup. in lib. de mund. do ad Alex. D. Greg. Ny. de opere sex dier.

ARTICVLVS II.

DE RATIONIBUS, QUI aerem natura frigidum, & eorum qui natura calidum esse affirmarunt.

disidiū inter
Peripateticos
& Stoicos.

Vellicat Ari-
stotelem Ga-
lenus
Primū. Arg.
pro Stoicis.

2.

3.

4.

Verum circa eā qualitatum coniugationem, quam aeri attribui-
mus, magna fuit inter Peripateticos, & Stoicos dissensio, ut testa-
tur Galenus secundo de simplicium medicamentorum facultate cap. 20. Illi enim aerem calidum, hi frigidum esse asseriebant. Seneca, ut pote eiusdem doctrinæ alumnus, Stoicorū sententiā amplexus est, secundo quaestionum naturalium lib. cap. 10. & Tullius 2. lib. de natura Deorum, itēque Philo Iudæus in lib. de plantatione Noë, & Galenus nō solum in lib. cui titulus est, quod animi mores corporis temperationē sequantur cap. 4. vbi fortasse nō ex proprio sensu loquitur; sed etiam 8. de vsu partiū c. 3. vbi palam Aristotelē reprehendit, quod aerē calidum posuerit; alijq; nonnulli, quibus hæc potissimum argumenta sunt. Vnicuique naturale id est, ad quod, amotis impedimentis, redit; sed aer noctu, & hyeme Solis duntaxat abscessu frigiditatem repetit; ergo frigiditas naturalis ei est, nec nisi præter naturam calet. Secundò, aer in sua media regione, vbi propriæ naturæ cōgruentius est, plus alget; siquidē inibi vapores in pluuiā, & grandinē concrescūt; igitur ex se frigiditatem vendicat. Tertiò, oleum est aeræ naturæ, ideo enim in aqua supernatat, & tamen est frigidū, cum per hyemem facile in crassitudinē coeat, ut aqua in gelu; ergo & aer, cuius naturā oleū æmulatur, frigidus est. Præterea, aer nō solum nostra corpora ventilatione refrigerat; sed aquam etiam frigidiorē reddit: item respiratione attractus cordis calorem temperat: inclusus ventriculo ob inductum frigus dolores efficit: hæc autem aperta sunt naturæ frigiditatis indicia; non videtur igitur negandum aerem natura sua frigidum esse.

Sententia Peripateticorū.

Peripatetici verò in contrariam partem ita disputant. Aer generatur actione caloris excedentis, licet non summi, ut patet, cū ignis aquam lebetis in aerem resoluit: ergo aer natura sua calidus est. Item leui-

Quid natura studium Aristotelem propter leu. & Abi. sē lege ap comer Meteo.

leuitas est comes, & confectatrix caloris: vnde ea, quæ calefiunt, magis rara, magisque leuia redduntur: sed aer est leuis; ergo & calidus. Tertiò, nisi aer esset calidus, dissolueretur armonia illa, & concors discordia, quæ in elementari mundo ex quatuor primarum qualitatuum distributione, prout à nobis tradita est, exoritur. Essent enim tria clementa excedenti gradu frigida: nec ignis cū aere qualitate vna pugnaret, altera conueniret; ergo &cæt. Quartò, idem ex eo confirmatur, quia aer in abditis terræ locis frigore corrumpitur, eo quod ibi nimium algēs crassescit, & in aquam vertitur. Postremò, quia videmus aerea esse calida, vt mel, & oleum. Afferendum ergo est aerē suo pte ingenio caliditatem vindicare.

ARTICVLVS III.

CONCLVDITVR AEREM

esse natura calidum, & diluuntur aduersariorum argumenta:

HArum opinionum etsi neutra probabilitate careat: posterior tamen non solum quia Peripatetica, sed quia verisimilior, amplectenda à nobis est. Quare prioris argumenta diluemus. Ad primum dicendū, aerem noctu, & hyeme frigere, non quod vltro ad frigiditatem, vt naturæ suæ congruentē, se se referat, sed quia, tū vapores, & exhalationes, quæ per id tempus, ad natiuū frigus redeunt, tum coelestium corporum influxus frigiditatem inducentes, tum aqua, & terra, frigida elementa, quorum actionem Solis præsentia impediēbat, aut retardabat, assidue ipsum refrigerant. Præsertim quod aer, cū rarus, & tenuis sit, aduentitijs impressionibus admodū est obnoxius, vt præter alios aduertit Auicenna 1. Cant. Fen. 2. doct. 2. sum. 1. cap. 23. & Auerroes 1. Cant. Com. 100. & 109. Ad secundū, aerem in media regione frigidiorē esse, quàm in summa, vel ima. In summa enim regione, & motu, quo vnà cum igni circumagitur, & calidissimi elementi vicinitate inardescit: in ima verò percussu radiorum solarium multum caloris concipit. At in media non solum huiusmodi aduentitijs caloris auxilia non habet; sed neque tueri suum potest, tum ob alias causas, quas in Meteor. exposuimus, tum ob halitus è terra, & aqua solutos, qui naturā frigidi cū sint, vbi eò peruenere, per antiparistasiam ambientis caloris ad naturam redeunt; neque solum ipsi frigidiores enaunt, ita vt in pluuiam, & grandinem coeant; sed aerem etiam refrigerant. Ad tertium, oleum in hyeme crassescere, non quod natura frigidum sit, sed quia præter naturalem suam constitutionem frigore correptum, calore intereunte, in eum modum addensatur. Lege Aristotelem 4. Meteor. capit. 7. & lib. 2. de generatione animalium capit. 2. Ad quartum dicito nihil mirū si nos multis modis aer refrigeratur.

Dilat. 1.

Aer est noctu, & per hyemem frigidus.

Dilat. 2.

Media regio aeris cui friget.

Dilat. 3.

Dilat. 4.

Ddd 2

frige-

Quid de olei natura & crassitudine Aristoteles. Olym. piodor. Galen. & Mag. Abi. seferunt. lege apud Vi. comerc. 4. Meteo. 67.

Quo pacto
aer ventilatus
refrigeret

frigidus

frigeret, qui calidiores eo sumus: sed enim peculiariter id præstare, dum ventilatur, quia vapore de nostro corpore exeunte vicinus aer tepescit, atque adeo per ventilationem commutatus frigidior accedit. Lege Aristotelem in problemat. sect. 5. problem. 34. & Alexandrū lib. 1. problem. quæst. 111. Mitigat etiam aer cordis æstum, quia cōparatione cordis, ac spirituum frigidus est. Item aquam alieno calore tepentem refrigerat, cum ipse peregrino frigore alget. Quo etiam pacto, id est, ultra propriam naturam frigus, ut medici docent, symptomata induci; quia cum tenuis sit, & interiores partes facile penetrat, frigidos flatus inuchit, qui eiusmodi malarum affectionum causa existunt.

ARTICVLVS III.

QUALITATEM, QUÆ ELEMENTIS
in excellenti, non tamen summo gradu
competit: contrariæ admix-
tam esse.

Opinio Ale-
xandri.

Primū. Arg.

2.

3.

4.

Conclusio.

Prima ratio.

2.

HIs ita explicatis, adhuc circa elementariam primarum qualitatum complicationem controversia est, num ea qualitas, quam singulis elementis infra gradum summum convenire diximus, suæ contrariæ permixta sit an non? Alexander 1. Meteor. com. 13. Sæxonia quæst. 2. huius libri, alijque nonnulli negantem partem sequuntur. Primū, quia si eiusmodi qualitas contrariæ permixta esset, sequeretur elementa non simplicia corpora, sed potius mixta debere iudicari. Secundò, quia nullum iam foret asymbolum elementum; si quidem quodlibet communione alicuius qualitatis, cum cæteris conveniret, ut ignis humiditate cum aqua, calore cum aere, siccitate cum terra. Tertiò, quia non videtur quo pacto igni humiditas vlla convenire queat, cum omnem humiditatem caloris acrimonia confestim absumat. Nec item in aqua quicquam videtur esse siccitatis, ut pote quam nullo modo sensus deprehendat. Quartò, quia cum Aristoteles elementis qualitates distribueret, duas tantummodo singulis assignavit.

Nobis tamen contraria sententia magis probatur, quam defendit. Marsilius hoc loco, quæst. 4. & 6. Forliuensis tractatu de intensione formarum, part. 2. Buridanus, & plerique de schola Nominalium. Potest autem illa suaderi, primū quia, ut progressu fusiùs dicemus, semper tota latitudo primarum qualitatum in subiecto est expleta; ita ut quantum deest vni contrario, tantumdem suppleatur ex altero. Secundò, quia sequeretur, cum eiusmodi qualitas, quæ est in excellenti gradu, non tamen summo, intenditur; talem intensiōem effici in instanti, cum non inueniat in subiecto qualitatem contrariam, à qua re-

tarde-

tardetur. Hæc tamen ratio apud eos tantum valet, qui totam rationem, cur istiusmodi qualitates non producantur in instanti, sed in tempore, constituunt in repugnantia, & renitentia contrarij. Tertiò, corroboratur eadem opinio; quia cum, exempli gratia, ex aqua, & igni aer generatur, paulatim aquæ frigus calore subeunte expellitur; cum ergo, ut aer gignatur, non oporteat summum calorem in materiam aquæ induci; intendetur calor usque ad sextum gradum v. c. sicq; forma aeris sub aliquantulo frigore, in materiam inferetur, & cum eo servabitur.

Igitur, ad primum oppositæ partis argumentum dicimus, naturam corporis simplicis non ex qualitatibus simplicitate argui; alioqui nullum elementum duplicem qualitatem obtineret; sed deprehendi ex eo, quod natura sua vendicet unam qualitatem in summo, non autem temperiæ quatuor primarum qualitatibus; quam si vendicaret, mixtum esset. Ad secundum, esto omnia elementa eo pacto inter se conveniant; non omnia tamen symbolica esse; quia ad id non quævis qualitas convenientia sat est; sed ea, quæ cernitur inter qualitates excellēti gradu subiecta denominantes, cuiusmodi non est qualitas remissa, quæ singulis elementis competit. Ad tertium, & si ignis, cum in aliena corpora grassatur, eorum humiditatem depopuletur; propriam tamen, sibiq; inhærentē, ut naturæ suæ debitam, tueri. Ad id verò, quod de aquæ humiditate obijcitur, dicendum, manum aquæ siccitatem non sentire; quia cum illius humiditate, quæ intensior est, perfundatur, fieri nequit, ut simul etiam eiusdem siccitatem percipiat; alioqui humectandi, & deficcandi motu pariter afficeretur.

Ad ultimum, Aristotelem tertiæ qualiatis non meminisse; tum quia non simpliciter subiectum appellat: tum maximè quod ea qualitas nec ad reciprocam elementorum actionem, nec ad naturalium locorum ordinem exigatur; sed ad explendam duntaxat capacitatem materiæ, quæ tali est ingenio; ut quantum ex aliqua primarum qualitatibus ei deficit, tantundem sibi è contraria suppleri postulet, ut suo loco vberius explicabimus.

Solutio argumentorum partium contrariarum.

Sol. 1.

Sol. 2.

Sol. 3.

Cur manus aquæ siccitatem non sentit.

Sol. 4.

QVÆSTIO VI.

VTRVM QUALITATES

Symbolicæ elementorum inter se specie distinguantur, an non.

ARTICVLVS I.

NON DISTINGVI.

Que dicatur
qualitates
symbolice.

Symbolicæ qualitates hoc loco dicuntur, quæ sub eodem nomine pluribus elementis insunt, ut calor aeri, & igni; humiditas aquæ, & aeri. Has ergo specie inter se distingui opinati quidam sunt; qui etiam addidere calorem non modo frigori contrarium esse, & siccitati humorem; sed calorem ignis calori aeris, & humorem aeris humori aquæ. Potest verò hæc sententia

Primum argu-
mentum pro
parte afflic.
2. Argum.

3. Argum.

4. Argum.

hiscerationibus ostendi. Cum subiecta specie differunt, etiam affectiones, quæ ab eis dimanant, distingui specie oportet; sed omnia elementa distinguuntur specie inter se: ergo & ipsorum affectiones. Secundo, siccitas in elemento terræ coniuncta est cum densitate extrema; in elemento verò ignis cum raritate summa; igitur siccitas ignis, & terræ non conveniunt in natura eiusdem speciei. Tertiò, humiditas aquea extinguit ignem; aerea fouet, nutritque ut videre licet in oleo, & cera, quæ flammæ pabulum sunt; ergo hæ duæ humiditates non solum specie differunt, sed sibi etiam mutuò aduersantur. Quarto, calor non est eiusdem speciei in mistis corporibus, ut ex multiplici eius effectu patet; ergo neque in elementis, cum in utrisque par ratio esse videatur.

Omnē calorem
element.
esse eiusdem
infimæ spe-
ciei.

Res ipsæ gignuntur, & conservantur.

Vni vni contrarium.

Contraria opinio D. Thomæ in questione de spirit. creat. art. 3. ad 19. & aliorum asserentium omnem elementarium calorem ad vnam infimam speciem pertinere: itemque omnem humiditatem ad aliam: atque ita cæteras qualitates symbolicas elementorum, ut nomine, ita specie, & natura convenire, in Peripatetica schola communis est, ac vera. Primum, quia calor ignis, & aeris mutuò se intendunt; similiterque frigiditas aquæ, & terræ: quæ autem specie distant, sicuti in naturam vnam convenire non valent: ita nec se vicissim augere. Secundo, quia cum vnum elementum symbolicum in aliud transmutatur, vna tantum est duabus primis qualitatibus per se abiicitur, ut 4. cap. huius lib. text. 25. Aristoteles docet. Cum item est duobus symbolicis tertium generatur, ex utrovis vna tantum qualitas expellitur. Manent igitur reliquæ, si non numero, quia fit usque ad materiam primam resolutio, saltem specie. Tertiò, quia ignis suum calorem in aqua producendo, generat aerem; cum igitur res ipsæ conserventur, & gignantur: sequitur aerem calore igneo conservari, eoque præditum esse. Quarto, quia si eæ qualitates specie distinguerentur, nullum elementum haberet vim conservandi aliud; item nullum esset elementum symbolicum: quandoquidem ea symbolica dicuntur, quæ eiusdem speciei qualitate conveniunt. Quintò, quia iam essent octo primæ qualitates, non quatuor tantum. Sextò, quia aduersariæ partis assertores contra Platonem in Alcibiade secundo, & Aristotelem 10. Metaphys. capit. 9. text. 25. aliisque in locis, vni duo contraria faciunt, videlicet calorem ignis, & aeris humiditatem siccitati ignis, & terræ. Postremo, quia contra Philosophiæ dogmata absque necessitate species multiplicant.

Lib. I. de cor-
lo cap. 2. text.
10.